

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Petr Novák

Uvolněný podíl

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.
Katedra: katedra obchodního práva
Datum vypracování práce: 30.10.2016

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. října 2016

Mgr. Petr Novák

Poděkování:

Rád bych na tomto místě poděkoval prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc., vedoucí mé rigorózní práce, za její podporu, cenné připomínky a dohled nad směřováním mé práce.

Abstrakt

Rigorózní práce s názvem Uvolněný podíl se zaměřuje na analýzu právní povahy pojmu *uvolněný podíl* ve společnosti s ručením omezeným a právních poměrů souvisejících s uvolněním podílu, zejména pak naložení s uvolněným podílem a majetkovému vypořádání s bývalým společníkem.

Východiskem pro závěry autora je jeho akcent na obsah pojmu podíl na společnosti s ručením omezeným, tedy důraz na účast společníka ve společnosti, kterou podíl představuje, přičemž právní povahu uvolněného podílu dovozuje ze skutečnosti, že k uvolnění podílu dochází v důsledku zániku účasti společníka ve společnosti. V návaznosti na to autor vyjadřuje pochybnosti o tom, zda je uvolněný podíl věcí v právním slova smyslu, přesto však nakonec dochází k závěru, že uvolněný podíl je nehmotnou movitou věcí, která není nikým vlastněna.

Autor se dále významně věnuje analýze právních vztahů souvisejících s naložením s uvolněným podílem, přičemž v platné právní úpravě identifikuje znaky, na jejichž základě dělí jednotlivé způsoby naložení s uvolněným podílem do tří kategorií. Pravidelně se pak autor vyjadřuje k tomu, zda je možné se při nakládání s uvolněným podílem v tom či onom směru odchýlit od zákona. Stejným způsobem autor zpracoval právní úpravu majetkového vypořádání společnosti s bývalým společníkem.

Přínosem práce je to, že autor poukazuje na ty části zákona o obchodních korporacích týkající se institutu uvolněného podílu, které sami o sobě či ve spojení s jinými činí interpretační obtíže, a při využití řady výkladových metod se snaží dosáhnout jednoznačného závěru, jaká práva a povinnosti mají dotčené osoby v tom či v onom případě.

Obsah

Abstrakt.....	4
Obsah	5
Seznam použitých zkratk	7
Úvod.....	8
1. Vývoj institutu uvolněného podílu	10
1.1. „Uvolněný“ závodní podíl podle zákona o společnostech s ručením obmezeným.....	11
1.2. Právní úprava Společnosti s ručením omezeným po roce 1950.....	13
1.3. „Uvolněný“ podíl podle obchodního zákoníku.....	14
2. Povaha ustanovení zákona o obchodních korporacích a důsledky odchýlení se od nich 18	
2.1. Interpretace právní normy	18
2.2. Povaha ustanovení zákona o obchodních korporacích.....	20
2.2.1. Právo týkající se postavení osob a statusové otázky.....	22
2.3. Důsledky odchýlení se od kogentní právní normy.....	24
3. Uvolněný podíl a jeho právní povaha	26
3.1. Podíl ve společnosti s ručením omezeným a jeho právní povaha.....	26
3.2. Obsah pojmu uvolněný podíl	27
3.3. Právní povaha uvolněného podílu	30
3.3.1. Užitečnost uvolněného podílu.....	30
3.3.2. Podstata nehmotných věcí	33
3.3.3. Právní fikce uvolněného podílu.....	34
3.3.4. Uvolněný podíl jako nehmotná movitá věc	36
3.4. Právní povaha uvolněného podílu, k jehož vzniku došlo uvolněním podílu představovaného kmenovým listem.....	39
3.5. Uvolněný podíl a princip spojování podílů.....	39
4. Právní důvody uvolnění podílu.....	41
4.1. Smrt či zánik společníka	41
4.1.1. Okamžik zániku účasti společníka - fyzické osoby	42
4.1.2. Okamžik zániku účasti společníka – právnické osoby.....	45
4.2. Zánik účasti společníka ve společnosti v souvislosti s řešením jeho úpadku ..	46
4.2.1. Zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku společníka.....	46
4.2.2. Zrušení konkurzu pro nedostatek majetku společníka.....	46
4.2.3. Marné uplynutí zákonné lhůty ke zpeněžení podílu společníka.....	47
4.3. Zánik účasti společníka ve společnosti v souvislosti s výkonem exekučního titulu 48	
4.3.1. Rozhodnutí o postižení nepřevoditelného podílu	49
4.3.2. Neúspěšný prodej převoditelného podílu.....	49
4.3.3. Postižení podílu představovaného kmenovým listem.....	50
4.3.4. Okamžik uvolnění podílu	51
4.4. Prohlášení kmenového listu za neplatný	52
4.5. Dohoda o ukončení účasti společníka ve společnosti	55
4.5.1. Povaha dohody o ukončení účasti společníka ve společnosti.....	55
4.5.2. Obsah a forma dohody o ukončení účasti společníka ve společnosti	55

4.5.3.	Okamžik účinnosti ukončení účasti společníka ve společnosti dohodou.....	56
4.6.	Vystoupení společníka ze společnosti.....	58
4.7.	Zrušení účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným soudem.....	61
4.7.1.	Zrušení účasti dědice podílu ve společnosti.....	61
4.8.	Vyloučení společníka soudem pro zvlášť závažné porušení jeho povinnosti..	63
4.9.	Vyloučení společníka ze společnosti rozhodnutím valné hromady	65
5.	Naložení s uvolněným podílem	68
5.1.	Základní způsoby naložení s uvolněným podílem.....	71
5.1.1.	Přechod uvolněného podílu na zbývající společníky.....	73
5.1.2.	Snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka	76
5.2.	Zvláštní způsob naložení s uvolněným podílem	78
5.2.1.	Povinnost společnosti pokusit se uvolněný podíl prodat	79
5.2.2.	Zákonné zmocnění společnosti a její poměr k bývalému společníkovi...	80
5.2.3.	Předkupní právo zbývajících společníků	83
5.2.4.	Povaha smlouvy uzavírané v režimu § 213 odst. 1 ZOK	87
5.2.5.	Lhůta k prodeji uvolněného podílu	88
5.2.6.	Přiměřenost "kupní" ceny	89
5.2.7.	Okamžik nabytí vlastnického práva k podílu	90
5.2.8.	Prodej uvolněného podílu společnosti, v níž nezbyl žádný společník.....	91
5.2.9.	Důsledky porušení smlouvy uzavřené v režimu § 213 odst. 1 ZOK	93
5.3.	Naložení s uvolněným podílem, k jehož uvolnění došlo v důsledku prohlášení kmenového listu za neplatný.....	96
6.	Zrušení společnosti soudem pro nesplnění povinnosti naložit s uvolněným podílem	98
7.	Právo bývalého společníka na vypořádání.....	100
7.1.	Způsob určení výše vypořádacího podílu	100
7.1.1.	Určení výše vypořádacího podílu z výtěžku z prodeje uvolněného podílu..	100
7.1.2.	Určení výše vypořádacího podílu z účetní závěrky	101
7.1.3.	Určení výše vypořádacího podílu v případě zániku účasti společníka ve společnosti prohlášením jeho kmenového listu za neplatný.....	104
7.2.	Forma vypořádání	105
7.3.	Splatnost vypořádacího podílu.....	107
8.	Uvolněný podíl a údaje zapisované do obchodního rejstříku	109
9.	Srovnání se zahraniční právní úpravou.....	111
9.1.	Slovenská republika	111
9.2.	Spolková republika Německo	112
9.3.	Rakouská republika.....	113
10.	Úvahy de lege ferenda	115
	Závěr	120
	Seznam použité literatury	122
	Seznam použité judikatury.....	131
	English summary	137
	Seznam klíčových slov	139

Seznam použitých zkratek

ABGB	císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský
EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů (exekuční řád)
DŘ	zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád
HZ	zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník (hospodářský zákoník)
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
Listina	usnesení Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (občanský zákoník)
OZ 1964	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (občanský zákoník 1964)
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OPSZ	zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
SRO	zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
VeřDr	zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách
VeřRej	zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále jen zákon o veřejných rejstřících)
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ZPřem	zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Úvod

Je obecně známou skutečností, že společnost s ručením omezeným je nejrozšířenější formou obchodních společností, a snad proto se relevantní právní úprava dostala do popředí mého zájmu již při studiu na vysoké škole, což mělo vliv na výběr tématu mé diplomové práce a nyní i tématu práce rigorózní.

Za velmi zajímavou problematiku pak považuji vztah společníka společnosti s ručením omezeným a společnosti samé, tedy vztah dvou samostatných osob v právním slova smyslu. Přestože ještě stále „mladý“ zákon o obchodních korporacích upravuje na základní úrovni vztah společníka a společnosti s ručením omezeným obdobně, jako jej upravoval obchodní zákoník, nelze si nevšimnout diametrálního odklonu od předchozí regulace situace, kdy společníkovi zaniká účast ve společnosti z jiného důvodu než na základě převodu či přechodu jeho podílu na jinou osobu. Výše uvedené mě vedlo k hlubšímu zájmu o problematiku tzv. uvolněného podílu, jemuž je předkládaná práce věnována. Pro utvoření alespoň hrubé představy o struktuře mé rigorózní práce si nyní dovoluji představit její stěžejní úseky.

Ve snaze předložit ucelené dílo se budu v první kapitole věnovat analýze a stručnému popisu právní úpravy společnosti s ručením omezeným, která byla na území České republiky v minulosti přijata, a to se zaměřením právě na institut uvolněného podílu. Protože se však neubráním srovnání právní úpravy obsažené v zákoně o obchodních korporacích a relevantních ustanovení zejména obchodního zákoníku, jakož i odkazům na dosavadní judikaturu a literaturu, dovoluji si v první kapitole jen stručně popsat regulaci právních vztahů souvisejících s uvolněním podílu obsaženou v obchodním zákoníku, aniž bych se v první kapitole pouštěl do rozsáhlejší argumentace či polemiky s názory soudů či autorů v dalším textu citovaných děl.

Vzhledem k tomu, že zákon o obchodních korporacích výslovně neupravuje, jakou povahu mají ta či ona ustanovení v něm obsažená, věnuji druhou kapitolu této práce posouzení povahy ustanovení naposledy jmenovaného zákona. Mým cílem však není zpracovat zevrubný rozbor každého jednotlivého paragrafu, ale jen připravit si obecná východiska pro to, abych mohl v dalším textu této práce činit závěry ohledně kogentnosti či dispozitivnosti konkrétních norem, a to bez nutnosti opakovaně vysvětlovat obecně platné závěry.

Ve třetí kapitole se budu věnovat ústřednímu pojmu mé rigorózní práce, a to uvolněnému podílu. Zákon o obchodních korporacích sice obsahuje definici tohoto pojmu, ta však, podle mého názoru, vnáší do dané problematiky nejasnosti vyvolávající pochybnosti o právní povaze uvolněného podílu. Jelikož se stavem, kdy je ve společnosti s ručením omezeným uvolněn podíl, spojuje zákon určité důsledky, jimž se budu věnovat v dalších kapitolách této práce, považuji za nutné předně určit, jakou právní povahu má uvolněný podíl, jelikož tento závěr bude mít vliv na určení práv a povinností osob dotčených uvolněním podílu a naložením s ním zákonem, popř. společenskou smlouvou, předvídaným způsobem.

Následující kapitolu věnuji rozboru jednotlivých právních důvodů zániku účasti společníka ve společnosti, k níž dojde jinak než převodem podílu, jelikož právě podíl takového společníka zákon o obchodních korporacích považuje za uvolněný. U každého z těchto důvodů také určím okamžik, kterým společníkovi zaniká účast ve společnosti.

V kapitole nazvané Naložení s uvolněným podílem, která je v pořadí pátá, provedu analýzu ustanovení normujících naložení s uvolněným podílem. Jednotlivé způsoby naložení s uvolněným podílem roztrídím do logicky uspořádaných skupin a zhodnotím jejich vzájemný vztah. V následující stručné kapitole se pak budu věnovat oprávnění soudu zrušit společnost, která se dostane do prodlení se splněním povinností naložit s uvolněným podílem.

V dalším textu této práce se pak budu věnovat majetkovému vypořádání společnosti s bývalým společníkem, srovnání se zahraniční úpravou, ale také navrhnou to, jak by obecná ustanovení týkající se uvolněného podílu mohla být s ohledem na zjištěné nedostatky formulována.

Kromě popisné metody a analýzy právního textu, jež budu používat nejčastěji, použiji při psaní tohoto díla také metodu systematickou a srovnávací.

Rigorózní práci jsem zpracoval k datu 30. října 2016 včetně použitých a v dané době účinných právních předpisů a dostupné judikatury a právnické literatury. Se zrušenými předpisy, o kterých se v předkládané práci hovoří, jsem pracoval v jejich posledním účinném znění, není-li v konkrétním případě uvedeno něco jiného.

1. Vývoj institutu uvolněného podílu

První právní úprava společnosti s ručením omezeným se na území dnešní České republiky objevila již v roce 1906. Stalo se tak přijetím zákona č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným, který nabyl účinnosti dne 6. června 1906. V průběhu 20. století však došlo v naší zemi k řadě socioekonomických změn, v jejichž důsledku prošlo mnoha změnami i korporátní právo.

V této kapitole budu analyzovat právní úpravy společnosti s ručením omezeným účinné na území dnešní České republiky od roku 1906 až do konce roku 2013, kdy pozbyl účinnosti obchodní zákoník. Mým cílem bude zjistit, zda předmětné předpisy normovaly institut uvolněného podílu. Při této analýze se nebudu soustředit na to, zda relevantní předpisy operovaly s pojmem "uvolněný podíl", nýbrž budu sledovat to, zda tento institut znaly z materiálního hlediska.

Z tohoto důvodu musím již na tomto místě alespoň v hrubých rysech vymezit podstatu institutu uvolněného podílu, jak se podává ze zákona o obchodních korporacích. Podle ustanovení § 212 odst. 1 ZOK se za uvolněný podíl považuje podíl společníka, jehož účast zanikla jinak než převodem podílu. Literatura¹ však správně poukazuje na to, že podíl společníka může nabyt jiná osoba i jinak než jeho převodem. Proto tak považuji za uvolněný podíl jen podíl společníka, jehož účast ve společnosti zanikla, aniž by ji nabyt někdo jiný. Zákon o obchodních korporacích pak v ustanovení § 212 odst. 3 ZOK ukládá společnosti povinnost naložit s uvolněným podílem jedním ze způsobů upravených v ustanoveních § 213 a § 215 ZOK.

S ohledem na shora uvedená ustanovení zákona o obchodních korporacích se tak zaměřím na to, zda předešlé právní úpravy společnosti s ručením omezeným umožňovaly, aby společníkovi společnosti s ručením omezeným zanikla jeho účast ve společnosti tak, aniž by ji nabyt někdo jiný, a zda tatáž právní úprava normovala, jak má být po zániku účasti společníka ve společnosti postupováno.

¹ Např. VANĚČKOVÁ, V. in HEJDA, J. a kol. Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech. Poznámkové znění. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013. str. 285.

1.1. „Uvolněný“ závodní podíl podle zákona o společnostech s ručením obmezeným

V zákoně o společnostech s ručením obmezeným nenalezneme slovní obrat „uvolněný podíl“ či „uvolnění podílu“ ani jinou formulaci co do obsahu těmto pojmům totožnou.

Na první pohled zákon o společnostech s ručením obmezeným připouštěl zánik účasti společníka ve společnosti jen v souvislosti s převodem závodního podílu na jinou osobu. K takovému závěru dospěl i Nejvyšší soud², když konstatoval, že zákon o společnostech s ručením obmezeným nepřipouští jednostranné vystoupení společníka ze společnosti a jedním dechem rovněž dodal, že ke změně v osobě společníka může dojít jen převodem závodního podílu.

Domnívám se však, že zmíněný názor Nejvyššího soudu nebyl přesný, jelikož zákon o společnostech s ručením obmezeným v rámci úpravy vkladové povinnosti společníků obsažené v ustanovení § 63 a násl. SRO normoval i zánik účasti společníka, který v souladu se zákonem a společenskou smlouvou nesplnil svou vkladovou, popř. příplatkovou povinnost.

Podle ustanovení § 66 odst. 1 SRO „*může společnost doporučeným dopisem společníkům, kteří jsou v prodlení, pohroziti vyloučením ze společnosti a ustanoviti dodatečnou lhůtu ke splacení. Dodatečnou lhůtu třeba určití nejméně na jeden měsíc od přijetí výzvy*“. Podle ustanovení § 65 odst. 2 SRO náleželo zaslání výzvy ke splacení kmenových vkladů do působnosti statutárního orgánu, nestanovila-li společenská smlouva něco jiného. Podle ustanovení § 66 odst. 2 SRO „*mají býti společníci v prodlení jsoucí i po bezvýsledném uplynutí dodatečné lhůty prohlášeni za vyloučené. Spravení o tom mají býti opět doporučeným dopisem. S prohlášením vyloučení jest spojena ztráta všech práv ze závodního podílu, zejména všech vykonaných splátek*“.

Antonín Bílý³ pak k vyloučení společníka ze společnosti podle ustanovení § 66 odst. 2 SRO uvádí, že „*Účinky ty spočívají vtom, že pevné pouto, jímž společník na základě společ. smlouvy s podílem byl sloučen, jest uvolněno, že uvolněn jest důsledkem toho i podíl jím posud representovaný, že podíl tento po právu existuje bez majitele až do*

² Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 03. 1927, sp. zn. Rv I 1107/26.

³ BÍLÝ, A. in BÍLÝ, A.; NESÝ, P. C.; VACEK, F. Společnost s obmezeným ručením. Praha : UNIE, 1908. str. 284.

doby, kdy nový nabyvatel jako nástupce vyloučeného společníka v držení jeho se uváže a že vyloučený společník společnictví a všech práv z podílu, zejm. všech naň vykonaných splátek pozbývá, nových práv nenabývá, v nové závazky nevstupuje, však za závazky přístupem ke společnosti převzaté dále ručí, totiž za nezaplacený obnos další splátky na vklad a za příplatky, pokud smlouva jinak neustanovuje.“

Zákon o společnostech s ručením omezeným sice výslovně nehovořil o zániku účasti vyloučeného společníka, ale domnívám se, že právě ono vyloučení, a obzvláště když je s ním spojen zánik veškerých společnických práv, můžeme interpretovat jako zánik účasti společníka ve společnosti, kterou nikdo jiný nenabyl, a tedy jako uvolnění závodního podílu, jak jej chápe dnešní doktrína. Jen na okraj si pak dovoluji poukázat na shora citovanou část dobového komentáře, ve které sám Antonín Bílý v této souvislosti užívá pojmu *uvolněný podíl*.

Pro úplnost si dovoluji ve stručnosti uvést, že podle ustanovení § 67 SRO byla společnost povinna vymáhat splacení nesplacené části kmenového vkladu po právním předchůdci vyloučeného společníka a v případě, že by se na něm splacení kmenového vkladu nedomohla, tak na jeho právních předchůdcích, a to podle stavu zapsaného v knize podílů, jež měla povahu současného seznamu společníků ve smyslu ustanovení § 139 a násl. ZOK. Ten právní předchůdce vyloučeného společníka, který zcela doplatil nesplacenou část kmenového vkladu, nabyl v souladu s ustanovením § 67 odst. 3 SRO závodní podíl vyloučeného společníka. Antonín Bílý k tomuto dodává, že vyloučený společník měl regresní nárok proti svému právnímu předchůdci, který nabyl uvolněný závodní podíl, na vyplacení rozdílu mezi bilanční hodnotou uvolněného závodního podílu a tím, co byli jeho právní předchůdci povinni z titulu svého ručení společností za splacení kmenového vkladu zaplatit⁴.

Nepovedlo-li se splatit kmenový vklad výše popsáním způsobem, mohla společnost podle ustanovení § 68 SRO přistoupit k prodeji závodního podílu z volné ruky, resp. ve veřejné dražbě. Poté, co byl z výtěžku prodeje závodního podílu splacen kmenový vklad, vyplatil se zbytek výtěžku vyloučenému společníkovi.

Nedošlo-li ke splacení kmenového vkladu některým z výše popsáných způsobů, byli zbývající společníci dle § 70 odst. 3 SRO povinni v poměru svých závodních podílů

⁴ BÍLÝ, A. op. cit. sub 3. str. 296 - 297.

doplatit tento kmenový vklad, čímž nabyli právo podílet se na zisku a na likvidačním zůstatku připadajícím na podíl vyloučeného společníka. Z naposledy zmíněného ustanovení však plyne, že zbývající společníci nenabyli vlastnické právo k závodnímu podílu vyloučeného společníka, když se dále ve zmíněném ustanovení § 70 odst. 3 SRO uvádí, že se společníkům vrátí jejich příspěvky na doplacení kmenového vkladu, dojde-li k dodatečnému prodeji závodního podílu vyloučeného společníka. Vzhledem k naposledy uvedenému tak není zcela jasné, zda vyloučený společník pozbyl své vlastnické právo k závodnímu podílu⁵, či zda sice nadále zůstal jeho vlastníkem, avšak se jednalo jen o holé vlastnictví. Antonín Bílý, jak již bylo shora řečeno, považoval uvolněný závodní podíl až do jeho prodeje extraneovi za věc ničí⁶.

Vzhledem k výše stručně a zjednodušeně popsané právní úpravě, která normovala vyloučení společníka, jenž se dostal do prodlení se splacením svého kmenového vkladu, a následný postup při řešení nastalé situace, mohu konstatovat, že institut uvolněného podílu byl obsažen již v zákoně o společnostech s ručením omezeným.

1.2. Právní úprava Společnosti s ručením omezeným po roce 1950

V souvislosti s poválečnou změnou společenských poměrů byl zákon o společnostech s ručením omezeným s účinností ke dni 1. ledna 1951 zrušen, a to zákonem č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

Právní úprava společnosti s ručením omezeným se do našeho právního řádu vrátila až novelou hospodářského zákoníku provedenou zákonem č. 103/1990 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. května 1990.

Strohá právní úprava obsažená v novelizovaném hospodářském zákoníku však neupravovala zánik účasti společníka ve společnosti, ke které by došlo, aniž by vklad, který představoval účast společníka ve společnosti, nabyl někdo jiný.

Naopak hospodářský zákoník uvolnění vkladu de facto vylučoval, když ve svém ustanovení § 106q zakázal jednostranné vystoupení společníka ze společnosti. Společník tak podle ustanovení § 106p HZ měl jen právo převést svůj vklad, a to jen se souhlasem většiny společníků.

⁵ Zákon o společnostech s ručením omezeným ve svém ustanovení § 81 zakazoval nabytí závodního podílu společností. Pozbyl-li by vyloučený společník své vlastnické právo k závodnímu podílu, pravděpodobně by se závodní podíl stal věcí ničí.

⁶ BÍLÝ, A. op. cit. sub 3. str. 284.

1.3. „Uvolněný“ podíl podle obchodního zákoníku

Obchodní zákoník, který nabyt účinnosti dne 1. ledna 1992, již opět obsahoval podrobnou právní úpravu společnosti s ručením omezeným. Tento zákon zpočátku nepoužíval pojem *uvolněný obchodní podíl*⁷, doktrína⁸ i soudní praxe⁹ jej však v souvislosti se zánikem účasti společníka ve společnosti, kterou nenabyl někdo jiný, běžně používala.

Předně lze poukázat na to, že obchodní zákoník upravoval několik důvodů, pro něž společníkovi zanikla účast ve společnosti, aniž by ji nabyt někdo jiný, a to již od nabytí své účinnosti. Společníkovi tak mohla zaniknout jeho účast ve společnosti z toho důvodu, že ho valná hromada vyloučila pro jeho prodlení se splněním jeho vkladové či příplatkové povinnosti (viz § 113 odst. 4 a § 121 odst. 1 ObchZ); že společník zemřel, pokud společenská smlouva výslovně nepřipouštěla dědění obchodního podílu, a v případě, že společenská smlouva dědění obchodního podílu připouštěla, zanikla účast představovaná obchodním podílem zesnulého společníka, jestliže se dědic ve lhůtě jednoho měsíce od skončení dědického řízení nepřihlásil u společnosti o účast v ní (viz § 116 odst. 2 ObchZ ve znění účinném do 31. 12. 2000); že účast společníka ve společnosti byla zrušena soudem, nebylo-li možné na něm spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval¹⁰ (viz § 148 odst. 1 ObchZ); že společník byl soudem vyloučen ze společnosti pro zvlášť závažné porušení jeho povinností (viz § 149 ObchZ).

Obchodní zákoník byl za své účinnosti mnohokrát novelizován, přičemž některými novelami byl postupně rozšiřován okruh důvodů, pro které společníkovi zanikla jeho účast ve společnosti, aniž by ji nabyt někdo jiný. Tak novelou provedenou

⁷ Pojem „uvolněný“ obchodní podíl byl v obchodním zákoníku poprvé použit v jeho ustanovení § 148 odst. 4 ObchZ, a to ve znění účinném ode dne 1. ledna 2001. Stalo se tak na základě novely provedené zákonem č. 30/2000 Sb., který tento pojem použil v novém odstavci č. 3, který však byl ještě před nabytím účinnosti této novely přečíslován zákonem č. 370/2000 Sb. na odstavec č. 4. Obchodní zákoník v naposledy účinném znění užíval pojem „uvolněný“ obchodní podíl jen v § 148 odst. 5 ObchZ.

⁸ Např. ŠTENGLOVÁ, I. Uvolněný obchodní podíl. Obchodní právo. 1998, č. 7.; HEJTMÁNKOVÁ, K. Uvolněný obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným. Ad Notam. 2004, č. 1.; HAJNÁ, K. Co s uvolněným obchodním podílem jednočlenné společnosti s ručením omezeným (k diskusi). Bulletin advokacie. 2009, č. 5. HEJDA, J. Zánik účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným. 1. vydání. Praha : Linde Praha, 2010.

⁹ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 1997, sp. zn. 1 Odo 36/97; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. 7 Cmo 783/2000; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 393/2005; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 03. 2009, sp. zn. 7 Cmo 306/2008; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 03. 2011, sp. zn. 29 Cdo 282/2010.

¹⁰ Podle rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 1. 1996, sp. zn. 3 Cmo 96/95, musela žaloba společníka, který se domáhal zrušení své účasti ve společnosti, směřovat proti společnosti samé.

zákonem č. 142/1996 Sb. bylo s účinností ode dne 1. července 1996 umožněno, aby se společníci dohodli na zániku účasti ve společnosti některého z nich (viz § 149a ObchZ)¹¹. Novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. 370/2000 Sb. pak nově umožnila, aby společníkovi zanikla jeho účast ve společnosti v důsledku výkonu rozhodnutí či exekuce vedené na jeho majetek¹² či v důsledku řešení úpadku společníka (viz § 148 odst. 2 ObchZ).

Zmíněnými novelami byly dotčeny i již existující důvody zániku účasti společníka ve společnosti. Zpravidla se ale jednalo jen o formulační zpřesnění dané normy či o sjednocení terminologie zákona. Již zmíněná novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. 370/2000 Sb. však diametrálně změnila koncepci pravidla o dědění obchodního podílu. Počínaje 1. lednem 2001 byl obchodní podíl primárně předmětem dědění, nevyloučila-li to společenská smlouva výslovně. V souvislosti s touto změnou byl zaveden další důvod zániku účasti společníka ve společnosti, a to zrušení účasti dědice obchodního podílu ve společnosti soudem, nebylo-li možné na něm spravedlivě požadovat, aby byl společníkem¹³. Dědic obchodního podílu musel podat návrh na zrušení své účasti v prekluzivní tříměsíční lhůtě počítané od pravomocného skončení dědického řízení. Účast dědice ve společnosti však nebylo možné zrušit, jestliže byl jediným společníkem společnosti (viz § 116 odst. 2 ObchZ).

Zanikla-li společníkovi jeho účast ve společnosti, aniž by ji nabyt někdo jiný, došlo k uvolnění obchodního podílu a ten dle § 113 odst. 5 ObchZ přešel na společnost. Tím dle § 150 odst. 1 ObchZ vzniklo bývalému společníkovi, nebo jeho právnímu nástupci právo na vypořádací podíl. Jeho výše se stanovila v poměru všech obchodních podílů, a to ke dni zániku účasti společníka ve společnosti z vlastního kapitálu zjištěného z mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní závěrky sestavené ke dni zániku

¹¹ Nejvyšší soud dospěl v rozhodnutí ze dne 26. 03. 2008, sp. zn. 29 Cdo 408/2007, k závěru, že obchodní zákoník i před účinností zákona č. 142/1996 Sb. umožňoval ukončit účast společníka ve společnosti s ručením omezeným dohodou. Současně s účinností takové dohody však muselo dojít ke snížení základního jmění o vklad společníka, jehož účast ve společnosti skončila. Dohodu o ukončení účasti ve společnosti bylo možno uzavřít s odkládací podmínkou, spočívající v přijetí rozhodnutí o snížení základního jmění.

¹² Podle judikatury nebyl obchodní podíl až do této novely postižitelný výkonem rozhodnutí či exekucí. (srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 07. 1995, sp. zn. 7 Cmo 9/94; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 03. 03. 1998, sp. zn. 2 Odo 46/97; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 09. 09. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1528/98).

¹³ Pavel Běhounek se k důvodu zániku účasti společníka ve společnosti dle § 116 odst. 2 ObchZ vyjádřil tak, že jej považuje za duplicitu k ustanovení § 148 odst. 1 ObchZ (viz BĚHOUNEK, P. Ukončení účasti společníka v s.r.o. Daně a právo v praxi. 2005, č. 6).

účasti společníka ve společnosti, pokud společenská smlouva nestanovila, že se má zjistit z čistého obchodního majetku na základě posudku soudem ustanoveného znalce (viz § 150 odst. 1 věta druhá ObchZ ve spojení s § 61 odst. 2 ObchZ).

Společnost byla dle § 150 odst. 3 ObchZ povinna vyplatit vypořádací podíl bez zbytečného odkladu poté, co splnila povinnost naložit s uvolněným obchodním podílem. Nebyl-li v době naložení s uvolněným obchodním podílem vklad bývalého společníka splacen, byla společnost povinna vyplatit vypořádací podíl bez zbytečného odkladu po splacení tohoto vkladu. Společenská smlouva mohla lhůtu pro splatnost vypořádacího podílu prodloužit. Nebyla-li vkladová povinnost bývalého společníka zcela splněna, ručila osoba, které vzniklo právo na vypořádací podíl, za splacení dosud nesplaceného vkladu nabyvatelem obchodního podílu (viz § 150 odst. 2 ObchZ).

Společnost, na níž přešel uvolněný obchodní podíl, mohla tento obchodní podíl převést na jiného společníka nebo na třetí osobu. O převodu rozhodovala valná hromada. Soudní praxe¹⁴ pak dovodila, že měla-li společnost před uvolněním obchodního podílu jediného společníka, byl převod uvolněného obchodního podílu na osobu stojící mimo společnost jediným možným způsobem, jak společnost mohla s uvolněným obchodním podílem naložit. V takovém případě náleželo rozhodování o prodeji uvolněného obchodního podílu do působnosti jednatele.

Pokud nedošlo k onomu převodu uvolněného obchodního podílu, musela valná hromada do šesti měsíců ode dne, kdy došlo k zániku účasti bývalého společníka, rozhodnout buď o snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka, nebo o tom, že ostatní společníci převezmou jeho obchodní podíl v poměru svých obchodních podílů za úplatu ve výši vypořádacího podílu. Valná hromada přitom mohla v souvislosti s přijetím usnesení o rozdělení uvolněného obchodního podílu mezi společníky stanovit bližší podmínky, za nichž k přechodu obchodního podílu došlo.

Pokud společnost v předmětné šestiměsíční lhůtě nenaložila s uvolněným obchodním podílem, soud ji musel i bez návrhu zrušit a naříditi její likvidaci. Judikatura¹⁵ přitom dospěla k závěru, že došlo-li k převodu uvolněného obchodního podílu po uplynutí šestiměsíční lhůty, ale ještě předtím, než rozhodnutí o zrušení

¹⁴ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 850/2006; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 01. 08. 2007, sp. zn. 29 Odo 1028/2006.

¹⁵ Viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. 7 Cmo 783/2000.

společnosti nabylo právní moci, zanikla možnost soudu společnost podle § 113 odst. 6 ObchZ zrušit.

S ohledem na shora popsanou právní úpravu obsaženou v obchodním zákoníku si dovoluji uzavřít, že obchodní zákoník znal, alespoň z materiálního hlediska, institut uvolněného podílu, když umožňoval, aby společníkovi společnosti s ručením omezeným zanikla jeho účast ve společnosti, aniž by ji nabyt někdo jiný, a normoval, jak má být po takovém zániku účasti společníka ve společnosti postupováno.

2. Povaha ustanovení zákona o obchodních korporacích a důsledky odchýlení se od nich

Kdokoli, kdo interpretuje a aplikuje právní normu, si musí v první řadě zodpovědět otázku, zda daná norma je kogentní, relativně kogentní či dispozitivní povahy. Zákon o obchodních korporacích však nestanoví, od kterých jeho ustanovení se lze odchýlit a od kterých to naopak nelze, neobsahuje návod, jak mají být interpretována, a až na několik výjimek ani nestanoví důsledky případného odchýlení se od nich. Odpovědi na tyto otázky je proto nutné hledat v občanském zákoníku.

Podle § 1 odst. 2 OZ si mohou osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona, nezakazuje-li to zákon výslovně; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti. Zde citovaná norma explicitně nestanoví, která ustanovení jsou kogentní a která nikoli. Výkladem každé jednotlivé normy však můžeme dovodit, zda v daném případě není smluvní volnost omezena či přímo vyloučena.

2.1. Interpretace právní normy

Mám-li zkoumat povahu právní normy, je nutné se na chvíli zastavit u interpretace práva, jelikož povahu konkrétní normy nelze zjistit, aniž bychom ji interpretovali.

Občanský zákoník ve svém § 2 odst. 2 přikazuje, aby při výkladu ustanovení soukromého práva byly přednostně použity standardní výkladové metody¹⁶ a metoda teleologická, když téže ustanovení stanoví, že výklad norem musí být činěn v souladu s jasným úmyslem zákonodárce. Takováto interpretace norem soukromého práva je pak limitována příkazem obsaženým v § 2 odst. 1 OZ, podle kterého musí být vše vykládáno v souladu s ústavním pořádkem, zásadami, na nichž občanský zákoník stojí, a v souladu s hodnotami, které jsou tím chráněny.

Protože ustanovení § 1 odst. 2 OZ je zjevně ustanovením soukromého práva, je nutné i tuto normu interpretovat v souladu s příkazem obsaženým v § 2 OZ

¹⁶ Za standardní metody výkladu práva jsou doktrínou považovány metody výkladu jazykového, logického a systematického. Viz GERLOCH, A. Teorie práva. 4. upravené vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, str. 146.

konkretizovaným ustanovením § 3 OZ. Z tohoto důvodu si dovoluji nesouhlasit s názorem Roberta Pelikána¹⁷, podle kterého může být zákaz odchylného ujednání dovozen i jen ze smyslu dané normy, když konstatuje, že „za výslovné vyloučení dispozitivnosti bude třeba považovat i ty případy, kdy by norma neměla smysl, byla-li by dispozitivní“¹⁸. Lze ale s Robertem Pelikánem¹⁹ souhlasit v tom, že výslovný zákaz lze spatřit i ve stanovení podmínky, již je nepochybně smluvní volnost limitována. Proto nepovažuji za nezbytné, aby zákaz odchylného ujednání byl v dané normě vyjádřen explicitní formulací jako například „zakazuje se“, nepřihlíží se“ či třeba „je neplatné“, ale postačí, když z daného ustanovení bude výslovně plynout, že se od něj nelze ujednáním odchýlit.

V literatuře²⁰ se též objevily snahy interpretovat § 1 odst. 2 OZ za použití komparativní metody, a to zejména s poukazem na švýcarskou a francouzskou právní úpravu. Tento způsob interpretace ustanovení § 1 odst. 2 OZ však musím odmítnout. Shora již bylo uvedeno, že zákonodárce nám přikazuje, aby všechny normy soukromého práva byly interpretovány primárně za použití standardních interpretačních metod a metody teleologické. Zákonodárce tak nepřipouští, aby jednotlivá ustanovení soukromého práva byla interpretována v souladu se zahraničním inspiračním zdrojem a jeho tamním výkladem²¹. Podle mého soudu tak může být zahraniční inspirační zdroj a jeho tamní výklad nanejvýš jen vodítkem při výkladu české normy, nemůže být však výkladovým dogmatem. Při interpretaci českého právního řádu je tak nezbytné primárně použít standardní interpretační metody, jak plyne z § 2 odst. 2 OZ, a metodu teleologickou. Bez ohledu na to, zda se nám formulace ustanovení § 1 odst. 2 OZ líbí či nikoli, považuji ji za dostatečně pregnantní na to, abychom předmětnou normu mohli

¹⁷ PELIKÁN, R. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 9.

¹⁸ Tento názor Roberta Pelikána též zpochybňuje Bohumil Havel (viz HAVEL, B. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 1).

¹⁹ PELIKÁN, R. op. cit. sub ¹⁷.

²⁰ PELIKÁN, R.; PELIKÁNOVÁ, I. in ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J.; a kol. *Občanský zákoník, komentář - Svazek I – obecná část, § 976-1474 (89/2012 Sb.)*. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2016, aktualizace ze dne 3.3.2016 [cit. 5.3.2016], ev. č. KO89_a2012CZ.

²¹ K tomuto Karel Eliáš uvádí, že „zákonodárce není vázán pietou k inspirativnímu vzoru, ale přizpůsobuje jej svým záměrům, zřeteli na tuzemské podmínky a zkušenosti a ohledu na stav domácího právního myšlení“ (viz ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 9).

interpretovat způsobem konformním s § 2 OZ.

S ohledem na ustanovení § 2 OZ si tak dovoluji tvrdit, že předtím, než učiníme závěr o tom, zda daná norma je kogentní, relativně kogentní či dispozitivní, musíme danou normu interpretovat a pochopit, jaký právní vztah reguluje, jakých osob se regulovaný vztah týká a jaké hodnoty tato norma chrání. Právě toto pochopení konkrétní právní normy je nezbytným předpokladem pro učinění přesvědčivého závěru o tom, zda zkoumaná norma je vzhledem k předmětu regulace normou kogentní, relativně kogentní či dispozitivní.

2.2. Povaha ustanovení zákona o obchodních korporacích

Podle § 1 odst. 2 věty před středníkem OZ se nelze odchýlit od těch ustanovení, která to výslovně zakazují. Přestože zákon hovoří pouze o zákazu se odchýlit, nikoli o povaze jednotlivých norem, lze z této formulace logickým výkladem dovodit, že normy obsahující výslovný zákaz odchýlení se jsou kogentní či přinejmenším relativně kogentní, protože právě tato povaha dané normy vylučuje ono odchýlení se od ní.

Robert Pelikán²² pak správně zdůrazňuje, že občanský zákoník ve svém § 1 odst. 2 OZ věta před středníkem umožňuje osobám si upravit vzájemná práva a povinnosti odchýlně od zákona jen na základě vzájemného, zákon derogujícího ujednání těchto osob. S ohledem na to tak usuzuji, že kogentními ustanoveními jsou i ta ustanovení, která normují právní poměry, jejichž existence není založena dohodou osob, a to aniž by zákon obsahoval výslovný zákaz odchýlného ujednání. Právní regulace by totiž postrádala smyslu, pokud bychom připustili, že i přes existující regulaci daného poměru se jednotlivé osoby mohou bez dohody s jinými osobami chovat v rozporu se zákonnou regulací daných poměrů.

Občanský zákoník ve svém § 1 odst. 2 věta za středníkem obsahuje jeden obecně platný zákaz odchýlného ujednání. Obecně platí, že je zakázáno se odchýlit od ustanovení²³ týkajících se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti. Přestože

²² PELIKÁN, R. op. cit. sub 17.

²³ Pojem „právo“ jak je použit ve formulaci „právo týkající se postavení osob“ obsažené v § 1 odst. 2 věta za středníkem OZ interpretuji v jeho objektivním slova smyslu, tedy jako soubor právních norem týkajících se postavení osob.

jsou v téže větě zakázána odchylná ujednání porušující dobré mravy²⁴ či veřejný pořádek²⁵, nelze z toho dovodit, že by ta či ona norma měla být kogentní či alespoň relativně kogentní, jelikož se nezakazují ujednání odchylná se od právních norem, nýbrž se zakazují ujednání určitého obsahu^{26,27}. Výjimkou ze zde řečeného budou ty normy, z jejichž hypotézy bude výslovně plynout, že jsou jimi chráněny dobré mravy či veřejný pořádek. Takové normy budou vždy kogentní. Odchylným ujednáním by totiž byla taková ochrana a priori vyloučena.

Vyjdou-li ze shora uvedeného, tak není-li objektivně jasno, jaká je povaha konkrétní normy, je nutno normu považovat za dispozitivní²⁸. Jak totiž dodává Karel Eliáš²⁹, „*smyslem zákonné úpravy není bránit jednotlivcově iniciativě utvářet si vlastní soukromé záležitosti a spravovat je. Jejím úkolem naopak je tyto možnosti jednotlivci garantovat a ctít je*“. Proto by tak, podle mého soudu, měla být považována za kogentní či relativně kogentní jen ta ustanovení zákona o obchodních korporacích, která regulují právní poměry, jejichž existence není založena dohodou osob; z jejichž díkce plyne výslovně zformulovaný zákaz odchýlení se od nich; která se týkají právního postavení osob.

Jen pro úplnost si dovoluji upozornit na to, že relativně kogentní či dokonce dispozitivní budou i ty normy týkající se postavení osob, které budou výslovně připouštět odchýlení se od nich.

²⁴ Ústavní soud definoval pojem dobré mravy ve svém nálezu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97, jako souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a času, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu.

²⁵ Podle Filipa Melzera představuje veřejný pořádek, jak jej má na mysli § 1 odst. 2 OZ věta za středníkem, základní pravidla právního řádu, na kterých je třeba bezvýhradně trvat, tedy taková pravidla, jejichž dodržení nelze ponechat výlučně na iniciativě dotčených jednotlivců (MELZER, F. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy. 2013, č. 7).

²⁶ Shodné stanovisko je obsaženo i v důvodové zprávě k občanskému zákoníku a zastává jej i Petr Lavický (LAVICKÝ, P. in LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. str. 22. Opačný názor zastávají Robert Pelikán a Irena Pelikánová (PELIKÁN, R.; PELIKÁNOVÁ, I. op. cit. sub 20).

²⁷ Je zakázáno i odchýlení se od dispozitivní normy, pokud by vzhledem k okolnostem daného případu došlo v důsledku odchylného se ujednání k porušení dobrých mravů či veřejného pořádku.

²⁸ Shodný názor zastává Filip Melzer (MELZER, F. op. cit. sub 25).

²⁹ ELIÁŠ, K. op. cit. sub 21.

2.2.1. Právo týkající se postavení osob a statusové otázky

Pojem „právo“ použitý ve formulaci „právo týkající se postavení osob“ obsažené v ustanovení § 1 odst. 2 věta za středníkem OZ vykládám v jeho objektivním slova smyslu, tedy jako soubor právních norem, který se v daném případě týká postavení osob. Pro posouzení toho, zda daná norma je kogentní či relativně kogentní, tak musíme ještě identifikovat to, co je oním postavením osoby.

V literatuře³⁰ je často pojem *postavení osoby* volně zaměňován s pojmem *statusová otázka*. Domnívám se však, že tyto pojmy nelze vnímat jako synonyma. Podle mého názoru jsou statusové otázky mnohem širší množinou než záležitosti týkající se postavení osob. Tento rozdíl je pak nutné zohlednit i při posuzování povahy dané normy.

Podle mého názoru jsou právem týkajícím se postavení osob jen a právě ty normy, které právní osobu vymezují v právní realitě jako samostatnou osobu, tedy ji navenek odlišují od ostatních osob a od všeho, co není osobou. Právo upravující postavení právnické osoby tak, podle mého soudu, nezahrnuje její veškerý vnitřní řád³¹.

Právem týkajícím se postavení osob budou nepochybně ustanovení, která budou regulovat samu existenci právnické osoby, zejména její vznik a zánik, dále rozsah její způsobilosti k právům a povinnostem včetně její deliktivní způsobilosti a způsobilost právnické osoby právně jednat spolu se způsobem, jak tak navenek činí. Spadá sem i rozlišení českých a zahraničních osob.

K vymezení okruhu statusových otázek lze použít definici Filipa Melzera³², podle nějž se jedná o základní právní výbavu právnické osoby včetně její vnitřní struktury orgánů, jejich působnosti apod.³³ Z judikatury je patrné, že za statusovou

³⁰ ELIÁŠ, K. op. cit. sub 21.; MELZER, F. op. cit. sub 25; HROMADA, M. in SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních, 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015. str. 167; LAVICKÝ, P. op. cit. sub 26. str. 26.

³¹ Bohumil Havel se nedomnívá, že je kogentní každé pravidlo týkající se působnosti orgánů obchodní korporace, protože jednak sám zákon někdy počítá s odchylkami, ale zejména proto, že obchodní korporace stojí na smluvním základě (viz HAVEL, B. Úvahy ke statusovým limitům smluvní podstaty korporace. Právní obzor, 97.2014, č. 4).

³² MELZER, F. op. cit. sub 25.

³³ Petr Čech a Petr Šuk nepovažují problematiku převoditelnosti podílu za statusovou otázku (viz ČECH, P.; ŠUK, P. Právo obchodních společností : v praxi a pro praxi (nejen soudní). 1. vydání. Praha : Ivana Hexnerová - Bova Polygon, 2016. str. 243). Domnívám se však, že tento závěr není správný a že je důsledkem již zmíněného volného zaměňování statusových otázek s otázkami týkajícími se postavení osob. Je třeba mít na paměti, že převoditelnost podílu se de facto týká převoditelnosti samotné účasti

otázku je považováno i například vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady³⁴ či právě úprava orgánů obchodních korporací³⁵. Tyto záležitosti, které české soudy považují za záležitosti statusové, však, jak se domnívám, nelze považovat za záležitosti týkající se postavení osob.

Přestože se domnívám, že nelze veškerou vnitřní organizaci právnické osoby subsumovat pod problematiku postavení osob³⁶, považuji ustanovení zákona o obchodních korporacích upravující orgány jednotlivých forem společností a jejich působnost za kogentní, a to s ohledem na § 20 odst. 1 OZ. Podle naposledy uvedeného ustanovení je právnická osoba organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Jelikož se lze od zákona odchýlit jen na základě derogujícího ujednání osob, ale stanovení či uznání právní osobnosti organizovaného útvaru je zákonodárcem svěřeno výlučně jen zákonu, lze uzavřít, že ustanovení zákona o obchodních korporacích normující orgány jednotlivých forem obchodních korporací a jejich působnost jsou kogentní, nestanoví-li zákon výslovně něco jiného³⁷. Odchylnou úpravou orgánů právnické osoby a jejich působnosti by totiž vznikl organizovaný útvar, jehož právní osobnost však není zákonem stanovena či uznána, tedy by vznikl útvar, který by nebyl právnickou osobou³⁸.

Vyjdou-li ze zde řečeného a z výše uvedeného výkladu ustanovení § 1 odst. 2 OZ, zejména z jeho věty před středníkem, pak si dovoluji konstatovat, že se lze ujednáním osob odchýlit i od zákonných ustanovení regulujících statusové otázky právnických osob, pokud daná norma neobsahuje výslovný zákaz odchylného ujednání, pokud se nejedná o otázky postavení právnických osob, nebo nejde-li o regulaci právního poměru, který z povahy věci nemůže být zákonem derogující dohodou dotčen, kam patří i úprava orgánů právnických osob a jejich působnosti. Z tohoto důvodu se i ve vztahu ke

společníka na společnosti, tedy právního vztahu společníka a společnosti.²² Pravidla regulující převod podílu tak nelze považovat za normy jen obligační povahy.

³⁴ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 03. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1554/2011.

³⁵ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 09. 2015, sp. zn. 7 Cmo 67/2015.

³⁶ Opačný názor zastávají např. Robert Pelikán spolu s Irenou Pelikánovou (op. cit. sup 20) či Filip Melzer (op. cit. sup 25).

³⁷ Ke stejnému závěru dospěl i Robert Pelikán, který však svůj závěr neodůvodňuje odkazem na § 20 odst. 1 OZ, nýbrž tím, že by odchylné ujednání bylo v rozporu s veřejným pořádkem (viz PELIKÁN, R. op. cit. sup 17). Obdobně jako já se k tomuto vyjadřuje Bohumil Havel (viz HAVEL, B. op. cit. sub 31).

³⁸ Obdobně HURDÍK, J. Kogentnost a dispozitivnost ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách. Ke vzájemné použitelnosti ustanovení o nadacích a nadačních fondech. Právní rozhledy. 2014, č. 7.

statusovým otázkám uplatní shora uvedený závěr, že není-li objektivně jasno, jaká je povaha konkrétní normy, je nutno normu považovat za dispozitivní³⁹.

Pokud bychom naopak pojmy *statusová otázka* a *postavení osoby* vnímali jako synonyma, tedy jako co do obsahu totožné množiny, pak by bylo s ohledem na § 1 odst. 2 OZ nutné dovodit, že prakticky všechna ustanovení zákona o obchodních korporacích jsou kogentní, přičemž odchýlení se od zákonného ustanovení by bylo přípustné jen v případech a způsoby stanovenými zákonem.

2.3. Důsledky odchýlení se od kogentní právní normy

V předchozím textu jsem se zabýval povahou ustanovení regulujících záležitosti týkající se právnických osob, v případě společnosti s ručením omezeným pak zejména povahou ustanovení zákona o obchodních korporacích. Určením kogentní či relativně kogentní povahy té které normy však vyvstává nová otázka, a to jaké důsledky bude mít případné odchýlení se od dané normy.

Opomenuli-li ustanovení zákona, jež sami určují důsledky porušení zákazu odklonu od nich, mohu s ohledem na dikci ustanovení § 588 OZ uzavřít, že nedojde-li zakázaným odchýlením se od kogentní či relativně kogentní normy ke zjevnému porušení dobrých mravů, anebo ke zjevnému narušení veřejného pořádku, bude odchylující se právní jednání „jen“ relativně neplatné⁴⁰. V takovém případě bude i odchylující se právní jednání platné, ale osoba dotčená takovým právním jednáním, nebyla-li jednajícím osobou, se bude moci dovolat neplatnosti takového právního jednání.

Podle ustanovení § 588 OZ je absolutně neplatné jen takové právní jednání porušující dobré mravy či zákon a veřejný pořádek, které tyto hodnoty porušuje zjevně, tedy vyšší než průměrnou měrou. Tento zjevný rozpor znamená, že průměrný člověk dojde k závěru, že je nutné dané od zákona se odchylující právní jednání sankcionovat jeho absolutní neplatností, aniž by musel k učinění takového závěru detailně poměřovat jednotlivé okolnosti daného případu.

Ústavní soud⁴¹ definoval dobré mravy jako „*souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno*

³⁹ Bohumil Havel výslovně uzavírá, že soukromé (korporační) právo je per se dispozitivní (viz HAVEL, B. op. cit. sub 31).

⁴⁰ K témuž závěru dospěl i Bohumil Havel (viz HAVEL, B. op. cit. sub 31).

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.

i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a času, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu“. Naopak veřejný pořádek definuje Filip Melzer⁴² jako „základní pravidla právního řádu, na kterých je třeba bezvýhradně trvat, tedy taková pravidla, jejichž dodržení nelze ponechat výlučně na iniciativě dotčených jednotlivců“.

Přestože je definici dobrých mravů použité Ústavním soudem vytykána přílišná rigidita a veřejný pořádek by nepochybně bylo možné definovat i jinak, budu v této práci vycházet právě z těchto definic a shora uvedených závěrů týkajících se neplatnosti právního jednání. S ohledem na zaměření této práce a její omezený rozsah však nepovažuji za nezbytné detailně analyzovat všechny možné výklady pojmů dobré mravy a veřejný pořádek.

⁴² MELZER, F. op. cit. sub 25.

3. Uvolněný podíl a jeho právní povaha

Již ze samotného názvu mé rigorózní práce plyne, že jejím ústředním pojmem je právě uvolněný podíl. Zákon o obchodních korporacích sice obsahuje ve svém ustanovení § 212 odst. 1 ZOK definici tohoto pojmu, podle níž se za uvolněný podíl považuje podíl společníka, jehož účast zanikla jinak než převodem podílu, takto formulovaná definice uvolněného podílu však, podle mého názoru, nic nevypovídá o povaze uvolněného podílu.

Jelikož se stavem, kdy je ve společnosti s ručením omezeným uvolněn podíl, spojuje právní řád určité důsledky, jimž se budu věnovat v dalších kapitolách této práce, považuji za nutné předně určit, jakou právní povahu uvolněný podíl má, jelikož tento závěr bude klíčový pro určení práv a povinností osob dotčených uvolněním podílu a pro naložení s ním zákonem předvídaným způsobem.

Zákon o obchodních korporacích explicitně nevymezuje obsah pojmu uvolněný podíl, z něž by doktrína mohla dovodit jeho povahu. Z tohoto důvodu určím obsah pojmu *uvolněný podíl* tak, že provedu analýzu toho, jak se v důsledku zániku účasti společníka ve společnosti, kterou nikdo jiný nenabyl, změní to, co podíl představuje. Poté, co tímto způsobem zjistím obsah pojmu *uvolněný podíl*, budu moci učinit závěr o tom, jakou povahu uvolněný podíl má. S ohledem na zde nastíněný postup určení povahy uvolněného podílu považuji za nezbytné alespoň ve stručnosti připomenout doktrinální chápání obsahu pojmu podíl, jak je vymezen ustanovením § 31 ZOK.

3.1. Podíl ve společnosti s ručením omezeným a jeho právní povaha

Zákon o obchodních korporacích prakticky převzal definici podílu obsaženou v obchodním zákoníku, když ve svém § 31 ZOK stanoví, že podíl představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí.

Zákonodárce použitím citované definice podílu komprimuje všechna práva a povinnosti, jež společníkovi vyplývají z jeho účasti v obchodní korporaci, jakož i samotnou účast do jediného pojmu *podíl*. Podíl společníka tedy představuje celý jeho právní vztah k obchodní korporaci, samostatné osobě s vlastní právní osobností a svéprávností, jehož existence je dána zakladatelským právním jednáním, které tomuto právnímu vztahu dává spolu s právním řádem konkrétní obsah.

Podíl každého společníka tak konkretizuje jeho právní postavení uvnitř

společnosti⁴³, ale také jeho právní poměr ke společnosti samé, kdy práva a povinnosti všech společníků plynoucí z jejich účasti ve společnosti tvoří komplex mechanismů řízení společnosti a kontroly její činnosti.⁴⁴ Posledně uvedený závěr považuji pro správné pochopení institutu uvolněného podílu za tak podstatný, že se na něj budu v dalším textu práce opakovaně odkazovat.

Ze shora uvedeného plyne, že institut podílu v korporaci byl v právu zaveden za účelem racionalizace nakládání s účastí společníka ve společnosti a výkonu práv a povinností z této účasti plynoucích⁴⁵. Tedy podíl slouží osobám k nakládání s jejich účastí v obchodní korporaci a z ní vyplývajícími právy a povinnostmi. Jelikož podíl slouží potřebě lidí, je tak splněna podmínka pozitivního vymezení pojmu věci⁴⁶ obsažená v ustanovení § 489 OZ, a tedy podíl je věcí v právním slova smyslu⁴⁷, a to nehmotnou movitou věcí⁴⁸.

3.2. Obsah pojmu uvolněný podíl

Výše již byla opakovaně citována zákonná definice podílu obsažená v ustanovení § 31 ZOK, podle které podíl představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí.

Podstatným znakem jakékoli korporace, tedy i společnosti s ručením omezeným, je to, že ji dle ustanovení § 210 odst. 1 OZ vytváří společenství osob. Účast těchto osob je tak imanentním znakem každé korporace. Jen tomu, kdo se účastní na korporaci, plynou práva a povinnosti, která členům korporace přiznává zakladatelské právní jednání spolu s právním řádem. Spolu se zánikem účasti člena korporace v této korporaci nepochybně zanikají

⁴³ Jelikož zákon o obchodních korporacích umožňuje ve svém ustanovení § 131 odst. 1 ZOK existenci více druhů podílů, může tak být právní postavení jednotlivých společníků téže společnosti kvalitativně odlišné.

⁴⁴ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1652/97.

⁴⁵ Shodně POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). komentář k ustanovení § 31 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 17.11.2014 [cit. 18.11.2014], ev. č. KO90_2012CZ.

⁴⁶ Občanský zákoník se vrátil k definici věci obsahující její pozitivní a negativní vymezení obsažené v ustanovení § 285 ABGB, a tedy věc definuje v ustanovení § 489 OZ jako vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.

⁴⁷ Občanský zákoník opustil koncept občanského zákoníku 1964, který za věci považoval jen hmotné předměty a ovladatelné přírodní síly. Z tohoto důvodu judikatura i právní doktrína dovozovala za účinnosti občanského zákoníku 1964, že obchodní podíl ve smyslu ustanovení § 114 ObchZ byl z povahy věci jinou majetkovou hodnotou ve smyslu ustanovení § 118 OZ 1964.

⁴⁸ Vymezení nehmotných věcí viz § 496 odst. 2 OZ a vymezení movitých věcí viz § 498 odst. 2 OZ48.

tomuto členovi i jeho práva a povinnosti vyplývající z jeho zaniklé účasti v této korporaci⁴⁹ vyjma těch, z jejichž povahy plyne, že k jejich konkretizaci a realizaci má dojít až po zániku účasti společníka ve společnosti (viz níže).

Podle ustanovení § 212 odst. 1 ZOK dochází k uvolnění podílu tím, že společníkovi zanikne účast ve společnosti, aniž by ji nabyt někdo jiný⁵⁰, tedy tím, že struktura společníků přestala v důsledku nastalé, zákonem předvídané skutečnosti odpovídat stavu předvídanému zakladatelským právním jednáním, protože do právního postavení bývalého společníka vyplývajícího ze společenské smlouvy nenastoupila jiná osoba. Uvolněním podílu tak nedochází k nabytí účasti ve společnosti jinou osobou, a proto nelze hovořit o existenci účasti ve společnosti, když při uvolnění podílu „vypadává“ ze struktury společníků jedna osoba, a to bez právního nástupce, který by se na společnosti účastnil, tedy ve smyslu ustanovení § 210 odst. 1 OZ by společnost s ručením omezeným spoluvytvářel.

Za situace, kdy zaniká účast společníka, aniž by došlo k převodu podílu na jinou osobu, podle mého názoru zaniká nejen sama účast společníka, nýbrž i práva a povinnosti z této účasti plynoucí⁵¹, jelikož celý právní vztah společníka, společnosti a ostatních společníků jako množina veškerých společnických práv a povinností je nerozlučně spojen s účastí společníka ve společnosti. Podle mého názoru tak lze zde řečené shrnout tak, že zánikem účasti společníka ve společnosti, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný, zaniká nejen účast tohoto společníka, ale též i práva a povinnosti z této účasti vyplývající, jelikož ty nemohou bez účasti společníka v korporaci existovat⁵².

V této souvislosti musím poukázat na ustanovení § 212 odst. 4 ZOK, podle kterého nelze vykonávat práva a povinnosti spojená s uvolněným podílem. Domnívám se, že toto ustanovení jen zdůrazňuje shora uvedený závěr, jelikož jsem přesvědčen o tom, že z teoreticko-právního hlediska je formulace „práva a povinnosti spojená s podílem“

⁴⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 05. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2189/2012.

⁵⁰ Ustanovení § 212 odst. 1 ZOK spojuje uvolnění podílu s takovým zánikem účasti společníka ve společnosti, k němuž nedošlo v důsledku převodu podílu. Jak již ale bylo uvedeno v první kapitole této práce, dojde k uvolnění podílu jen v případě, že zaniklou účast na společnosti nenabyt nikdo jiný.

⁵¹ Opačný názor zastává Tomáš Dvořák, nepředkládá však na jeho podporu jakékoli argumenty. Srov. DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2014. str. 162.

⁵² Obdobně POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). . komentář k ustanovení § 212 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 17.11.2014 [cit. 27.12.2014], ev. č. KO90_2012CZ. Naopak Martin Kohout z ustanovení § 212 odst. 4 ZOK dovozuje, že práva a povinnosti vyplývající z účasti ve společnosti nezanikají, jenom jsou na období od zániku účasti společníka ve společnosti až do nabytí uvolněného podílu novým vlastníkem suspendována (viz KOHOUT, M. Uvolněný podíl v právní úpravě společnosti s ručením omezeným. Konkursní noviny. 2015, č. 11).

nepřesná, byť je pro aplikační praxi srozumitelná. Ona práva a povinnosti spojená s podílem jsou ve skutečnosti odvozena od účasti společníka ve společnosti a s ní nerozlučně spojena. Podíl tyto práva a povinnosti, jakož i účast samu jen a právě představuje.

V souvislosti s problematikou zániku účasti společníka ve společnosti a z ní vyplývajících práv a povinností, jak se tímto tématem zabývám výše, si dovoluji odmítnout názor některých autorů⁵³, že právo na vypořádací podíl ve smyslu ustanovení § 36 odst. 1 ZOK je spojeno s uvolněným podílem. Podle mého soudu tento názor odporuje jednak ustanovení § 212 odst. 4 ZOK, ale též i dikci ustanovení § 214 a § 215 ZOK, z níž plyne, že uvolněný podíl může, a pravděpodobně tomu tak nejčastěji bude, existovat i po té, co právo bývalého společníka na vypořádací podíl bude uspokojeno. Stejně tak ale může nastat i situace, že bude naloženo s uvolněným podílem dříve, než společnost vyplatí bývalému společníkovi jeho vypořádací podíl. Bude tomu tak zejména v případě prodeje uvolněného podílu podle ustanovení § 213 odst. 1 ZOK.

Již za účinnosti obchodního zákoníku se teorie⁵⁴ ustálila na názoru, že právo na vypořádací podíl je majetkovým právem společníka, které za trvání účasti společníka má jen abstraktní povahu a k jehož konkretizaci a realizaci dochází až zánikem účasti společníka ve společnosti. V ten okamžik se právo na vypořádací podíl konkretizuje a nabývá povahu pohledávky na zpravidla peněžité plnění. Jelikož s účinností zákona o obchodních korporacích nedošlo ke změně textace normy, o níž se právo společníka na vypořádací podíl opírá⁵⁵, jsem toho názoru, že dosavadní závěry praxe i právní nauky jsou nadále aplikovatelné. Proto jsem přesvědčen, že právo bývalého společníka na vypořádání je právem vyplývajícím z jeho předchozí účasti ve společnosti (ve smyslu ustanovení § 31 ZOK představované podílem), byť k jeho konkretizaci dochází až zánikem této účasti a k jeho realizaci ještě později. Podle mého názoru tak s uvolněným podílem není spojeno

⁵³ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. str. 405.; POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). . komentář k ustanovení § 212 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 17.11.2014 [cit. 27.12.2014], ev. č. KO90_2012CZ.

⁵⁴ VANĚČKOVÁ, V. in HEJDA, J. a kol. Společnost s ručením omezeným 2014. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2014. str. 84. Ze starší literatury např. POKORNÁ, J. in BALABÁN, P.; ČÁP, Z.; FALDYNA, F. a kol. Obchodní zákoník - komentář. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2009. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 22.12.2014 [cit. 28.12.2014], ev. č. KO513_1991CZ.; HEJDA, J. Zánik účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným. 1. vydání. Praha : Linde Praha, 2010. str. 23. ELIÁŠ, K. Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným. Bulletin advokacie. 1996, č. 8.; POKORNÁ, J. K vymezení pojmu obchodní podíl. Právník. 1995, č. 9.

⁵⁵ Srov. ustanovení § 61 odst. 2 ObchZ a ustanovení § 36 odst. 1 ZOK.

žádné právo, a to ani právo na vypořádání bývalého společníka. Tento závěr lze podepřít i názorem Nejvyššího soudu vysloveným v rozhodnutí ze dne 20. 05. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2189/2012, že bývalý společník není oprávněn požadovat po společnosti účetní doklady a jiné dokumenty, byť je požaduje za účelem zjištění či ověření výše vypořádacího podílu, na který má bývalý společník právo.

Jelikož se zánikem účasti společníka ve společnosti zanikají i práva a povinnosti vyplývající z této účasti ve společnosti, zaniká sama podstata podílu, tedy to, co podíl ve smyslu ustanovení § 31 ZOK představuje. Přitom, jak již bylo výše uvedeno, právě sama podstata podílu určuje jeho právní povahu, tedy to, že podíl ve společnosti s ručením omezeným je ve smyslu ustanovení § 496 odst. 2 ve spojení s ustanovením § 498 odst. 2 OZ nehmotnou movitou věcí⁵⁶.

Zohledním-li zde uvedené závěry, vyvstává pak otázka, jakou právní povahu má uvolněný podíl, když nepředstavuje účast ve společnosti a z ní vyplývající práva a povinnosti, přičemž nelze ani shledat, že by pojem „uvolněný podíl“ měl jakýkoliv jiný obsah.

3.3. Právní povaha uvolněného podílu

Uvolněný podíl je doktrínou⁵⁷ považován též za nehmotnou movitou věc, stejně jako jí je podíl společníka, aniž by však byla jeho právní povaha analyzována. Tento závěr nepodložený jakýmkoli argumenty vyplývajícími z hlubší úvahy považují přinejmenším za ukvapený. Z tohoto důvodu se budu v následujícím textu zabývat určením samotné právní povahy uvolněného podílu.

3.3.1. Užitečnost uvolněného podílu

Shora již bylo uvedeno, že dle ustanovení § 489 OZ považuje občanský zákoník za věc v právním slova smyslu vše, co je jednak odlišné od osoby a zároveň slouží potřebě lidí.

⁵⁶ Petr Bezouška a Bohumil Havel také uvádějí, byť v jiné souvislosti, že podíl je věcí, která má svůj vnitřní obsah, který jí jako věc tvoří (viz BEZOUŠKA, P.; HAVEL, B. Podíl v obchodní korporaci ve společném jmění manželů, prý vše jasné... Obchodněprávní revue. 2015, č. 4).

⁵⁷ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. op. cit. sub 53. str. 405.; POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). komentář k ustanovení § 212 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 3.2.2015 [cit. 7.2.2015], ev. č. KO90_2012CZ.; ROZEHNAL, A. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. str. 979.

Přestože se v minulosti objevil názor, že požadavek „užitečnosti“ toho, co má být považováno za věc, je společenskými potřebami překonány⁵⁸, domnívám se, že návrat explicitně vyjádřeného pozitivního znaku věci, tedy její „užitečnost“ do českého právního řádu nelze bez dalšího ignorovat. Z tohoto důvodu považuji za nutné se zamyslet nad otázkou, zda vůbec uvolněný podíl vykazuje pozitivní znak, jenž je imanentní pro věc v právním slova smyslu, tedy zda je uvolněný podíl užitečný, zda je věcí ve smyslu ust. § 489 OZ.

Výše již také bylo řečeno, že jelikož se zánikem účasti společníka ve společnosti jinak než převodem jeho podílu zanikají i práva a povinnosti vyplývající z této účasti ve společnosti, zaniká sama podstata podílu, tedy to, co podíl ve smyslu ustanovení § 31 ZOK představuje.

Z logiky věci lze předpokládat, že každý, kdo bude mít zájem "koupit" uvolněný podíl, bude mít v úmyslu nabýt účast ve společnosti a z ní plynoucí práva a povinnosti, ta však není uvolněným podílem představována. Této skutečnosti si všímá i Jarmila Pokorná⁵⁹, když uvádí, že *„jestliže společnost prodává uvolněný podíl, nenabízí zájemci zcela určitě metamorfovaný podíl, který je zbaven původních práv a povinností, ale plnohodnotný podíl.“* Mám pak nutkání zde citovaný názor doplnit a upřesnit přidáním vedlejší věty, která by zdůrazňovala, že tedy společnost nabízí nabytí účasti na ní a z ní plynoucí práva a povinnosti.

Důvodová zpráva k ustanovení § 489 OZ pak uvádí, že *„užitečností se nerozumí jen faktické přinášení užitku jednotlivým předmětem konkrétnímu vlastníkovi, ale objektivní způsobilost přinášet především hospodářský užitek (čímž se nevyklučuje užitek estetický či jiný). Užitečné je, co je prospěšné pro život člověka, a tedy má i hodnotu. Užitečnost není vnitřní vlastností věci (s věcí trvale a neoddělitelně spjatou); o tom, co je užitečné, a co tedy je vzhledem k tomu věcí, rozhodují lidská vůle a poznání i schopnosti člověka.“*

Shodně chápali užitečnost věci jakožto její pozitivní znak i František Rouček a

⁵⁸ KINDL, M. Musí být věci užitečné (a zcela ovladatelné)? Právní fórum. 2006, č. 9. opačně ELIÁŠ, K. Věc jako pojem soukromého práva. Právní rozhledy. 2007, č. 4. str. 120.

⁵⁹ POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). komentář k ustanovení § 212 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 3.2.2015 [cit. 7.3.2015], ev. č. KO90_2012CZ.

Jaromír Sedláček, když k ustanovení § 285 ABGB uvádějí⁶⁰, že „se vyžaduje, aby šlo o něco, "co slouží k užívání lidí". To znamená, že tu jest aspoň možnost, aby dotčený předmět sloužil k užívání lidí, tudíž musí býti dostupný lidskému panství, ... Dále to znamená, že onen předmět musí býti s to sloužiti užívání hospodářskému, t. j. k takovému užívání, které směřuje k zachování člověka při životě. Hledíce k pověděnému, vidíme, že pojem věci jest určen hlediskem účelovým (teleologickým), k čemuž nutno si ještě uvědomiti, že okolnost, že předmět slouží k užívání lidí, je dána relací tohoto předmětu k lidským potřebám, jinými slovy: nejde o vlastnost vězící ve věci samé. Osobou autorizovanou k tomu, aby určila, k čemu nějaký předmět má sloužiti, čili jakou věcí má býti, jest vlastník ... tedy vlastník jest autorizován k tomu, aby určil t. zv. individualitu věci. Proto musíme lišiti *res commercii* (t. j. věc ve smyslu sociálním, na př. kus hmotné přírody) od *res iuris* (t. j. věc ve smyslu právním), která tu jest, když si vlastník onen kus přírody učiní prostředkem úkoje potřeb.“ S obdobným chápáním užitečnosti věci se lze setkat i v další literatuře⁶¹. Karel Eliáš⁶² přímo konstatuje, že při pojetí věci ve smyslu ustanovení § 489 OZ je za věc chápána jakákoli majetková hodnota způsobilá spoluvytvářet majetek osoby⁶³.

Shora uvedené mě vede k závěru, že uvolněný podíl nemá prakticky pro nikoho hospodářského využití. Bývalý společník má jen a právě právo na vypořádací podíl, pro osoby stojící mimo společnost nemá a ani nemůže mít užitku, jelikož nepředstavuje účast ve společnosti a z ní plynoucí práva a povinnosti a vůbec k němu nemají jakákoliv práva. Nelze ani uvažovat o tom, že by uvolněný podíl mohl být jakkoli hospodářsky užitečný ostatním společníkům, když jejich účast ve společnosti a obsah jejich práv a povinností z ní plynoucích je již dán obsahem společenské smlouvy a vedle předkupního práva dle § 213 odst. 1 ZOK taktéž nemají jakákoliv práva k uvolněnému podílu.

Otázkou je, zda je uvolněný podíl užitečný pro společnost. Domnívám se, že nikoli,

⁶⁰ ROUČEK, F.; SEDLÁČEK, J. Komentář k o.z.o. Pojem věci v právním smyslu. komentář k § 285 o.z.o.; Původní nebo upravené texty pro ASPI, [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace z 03.02.2015 [cit. 08.02.2015]. ev. č. LIT336CZ.

⁶¹ VAŠEČKA, J. Věc v právním smyslu v historickém pohledu. Brno : Univerzita J. E. Purkyně, 1979. str. 68.; ELIÁŠ, K. op. cit. sub 58. str. 120.

⁶² ELIÁŠ, K. Pojetí věci v právním smyslu v návrhu občanského zákoníku (srovnávací studie). in KNAPPOVÁ, M.; DVOŘÁK, J.; KINDL, M. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám. Praha : ASPI, 2005. str. 63.; ELIÁŠ, K. op. cit. sub 58. str. 121.; CVETLER, J.; KINCL, J. Obecné dějiny státu a práva — stát a právo v otrokářském Římě. Praha : SPN, 1974. str. 79.

⁶³ S tímž názorem se lze setkat u Františka Roučka a Jaromíra Sedláčka, kteří uvádějí, že neexistují věci bez majetkové hodnoty. Viz ROUČEK, F.; SEDLÁČEK, J. Komentář k o.z.o. Cenitelné a necenitelné. komentář k § 303 o.z.o.; Původní nebo upravené texty pro ASPI, [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace z 01.03.2015 [cit. 01.03.2015]. ev. č. LIT348CZ.

jelikož není majetkem společnosti, se kterým by mohla hospodařit, ani nepředstavuje vztah společníka a společnosti. Nelze však ignorovat to, že samotný uvolněný podíl je pro společnost přinejmenším prostředkem řešení situace, která nastala v důsledku zániku účasti společníka ve společnosti, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný. Domnívám se však, že nelze bez dalšího považovat za věc v právním slova smyslu každý právem upravený institut, aniž by vykazoval znaky věci. Zde uvedené lze ilustrovat například na institutu společného jmění manželů, jehož právní užitečnost nelze popírat, přesto ale není považován za věc. Domnívám se totiž, že ona užitečnost věci musí být posuzována z hlediska faktického, nikoli z hlediska teoreticko-právního. Podle mého soudu tak uvolněný podíl není užitečný ani pro společnost.

Jelikož uvolněný podíl nepředstavuje účast ve společnosti, nepředstavuje ani práva a povinnosti společníka a dokonce z ekonomického hlediska nemá pro nikoho jakoukoli hodnotu, postrádám u uvolněného podílu jeho užitečnost, tedy pozitivní znak věci v právním slova smyslu. Z tohoto důvodu mám velké pochybnosti o tom, že lze uvolněný podíl považovat za věc ve smyslu ustanovení § 489 OZ.

3.3.2. Podstata nehmotných věcí

Otázkou, co je podstatou věcí hmotných a co je podstatou věcí nehmotných, se zabývali již římstí juristé⁶⁴ a romanisté v 19. a 20. století.

Jan Vašečka v rámci výkladu této problematiky cituje G. F. Puchtu⁶⁵ a uvádí, že *„římstí juristé při tomto svém rozlišování předmětů na res corporales a res incorporales byli především vedeni tím, že in rem actiones buďto směřovaly na určitou věc nebo na právo“*. Dále Jan Vašečka poukazuje na pojetí Ernsta Holthofera⁶⁶, *„jenž určuje pojem věci v klasickém římském právu v přímé návaznosti na subjektivní práva, která jsou na tomto pojmu orientována, to znamená na vlastnictví a na ostatní věcná práva, resp. na to, co může být možným předmětem possessionis nebo mancipationis, vindicationis, usucapionis atd. Věc je tudíž jen možný předmět věcných práv“*.

Z římskoprávního chápání toho, co je podstatou věcí hmotných a co je podstatou věcí nehmotných, nepochybně vyšel František Rouček spolu s Jaromírem Sedláčkem, když

⁶⁴ CVETLER, J.; KINCL, J. op. cit. sub 62. str. 79.; ELIÁŠ, K. Věc. Pozitivistická studie. Právník. 1992, č. 8.

⁶⁵ VAŠEČKA, J. op. cit. sub 61. str. 69.

⁶⁶ VAŠEČKA, J. op. cit. sub 61. str. 31.

ve svém komentáři k ustanovení § 292 ABGB⁶⁷ uvádějí, že „*kdežto substance věci hmotných jest dána určením hmoty k lidské potřebě, substance věci nehmotné (práva) jest dána aktivní žalobní legitimací na nějaké plnění*“.

Vyjdou-li z výše uvedeného nazírání na podstatu nehmotných věcí tam uvedených autorů, docházím ke dvěma závěrům. Prvním z nich je to, že podstatou nehmotných věcí je aktivní žalobní legitimace osoby k podání návrhu k soudu či jinému orgánu veřejné moci, v jehož pravomoci je autoritativně rozhodovat o soukromoprávních právech a povinnostech osob, jímž by se mohla osoba domáhat ochrany svých práv. Podstata nehmotné věci je tak dána povinnostmi (zejm. určitým způsobem jednat či se zdržet určitého jednání) osob odlišných od oprávněné osoby, zejm. vlastníka nehmotné věci, resp. právem této osoby domáhat se ochrany svých práv odpovídajících povinnostem všech ostatních (neoprávněných) osob. Tím je pak také dána užitečnost konkrétní nehmotné věci.

Druhým závěrem je pak to, že podstata nehmotné věci vylučuje to, aby nehmotná věc existovala, aniž by ji někdo vlastnil, tedy že nehmotná věc nemůže existovat jako věc nič⁶⁸. Pokud totiž nebude nikoho, kdo by nehmotnou věc vlastnil, zákonitě také nebude nikoho, kdo by byl aktivně věcně legitimován k podání žaloby. V takovém případě pak chybí to, čím je dána podstata nehmotné věci.

V případě uvolněného podílu však nenalézám jakékoliv právo jakékoliv osoby, které by všechny ostatní osoby byly povinny respektovat a podle toho se chovat. Nenalézám tedy nic, co by tvořilo podstatu uvolněného podílu, mělo-li by být na něj nazíráno jako na nehmotnou věc.

3.3.3. Právní fikce uvolněného podílu

Definice uvolněného podílu obsažená v ustanovení § 212 odst. 1 ZOK obsahuje slovní obrat „považuje se“, který se dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku používá k vyjádření právní fikce. Právní fikcí se finguje určitá právní skutečnost, která zcela určitě nenastala. Jedná se tedy o uměle vytvořenou konstrukci skutečnosti, spojenou s právními

⁶⁷ ROUČEK, F.; SEDLÁČEK, J. Komentář k o.z.o. Hmotné a nehmotné věci. komentář k § 292 o.z.o.; Původní nebo upravené texty pro ASPI, [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace z 01.03.2015 [cit. 01.03.2015]. ev. č. LIT338CZ.

⁶⁸ V teorii je poměrně dosti zastáván názor, že uvolněný podíl je nehmotnou movitou věcí nič⁶⁸ (např. VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. str. 284.; HEJDA, J. in HEJDA, J. a kol. Zákon o obchodních korporacích - Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy. Komentář k § 212. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2013.)

následky, která reálně neexistuje. Ustanovení § 212 odst. 1 ZOK tak nenormuje jakákoli práva či povinnosti, nýbrž stanoví skutečnost, která tu de facto není, ale která je výchozí pro řešení situace nastalé zánikem účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným.

Opomenuli-li možnost, že zákonodárce nebyl schopen pregnančně zformulovat pravidlo, jež by reflektovalo jeho skutečný úmysl, nabízí se dvě skutečnosti, které mohou být předmětnou právní fikcí konstituovány.

Ustanovení § 212 odst. 1 ZOK počíná slovy „*podíl společníka*“. Tato formulace může evokovat dojem, že podíl, jenž představoval účast společníka ve společnosti, kterému zanikla jeho účast ve společnosti, aniž by ji nabyl někdo jiný, je stále ve vlastnictví tohoto již bývalého společníka⁶⁹. Slovy „*se považuje za uvolněný podíl*“ by pak mohlo být fingováno to, že uvolněný podíl není ve vlastnictví bývalého společníka, tedy že je věcí ničí, či minimálně to, že bývalý společník nemá k uvolněnému podílu jakákoliv práva, tedy že mu zbylo tzv. holé vlastnictví.

Domnívám se však, že vlastnické právo k podílu z povahy věci zaniká okamžikem zániku účasti společníka ve společnosti⁷⁰. Opačný závěr by znamenal připuštění existence podílu nezávisle na existenci účasti společníka ve společnosti, kterou podíl představuje. Přestože by v tomto zákon o obchodních korporacích navazoval na obchodní zákoník, který de facto připouštěl existenci obchodního podílu i po zániku účasti společníka ve společnosti, když obchodní podíl dle § 113 odst. 5 ObchZ přešel na společnost, byť od onoho přechodu zjevně nepředstavoval účast na ní, i za účinnosti obchodního zákoníku došlo v důsledku zániku účasti společníka ve společnosti k zániku vlastnického práva společníka k obchodnímu podílu, když tento přešel na společnost.

Druhou skutečností, která může být předmětnou právní fikcí fingována, je to, že uvolněný podíl je věcí v právním slova smyslu. Shora jsem již nastínil, že jelikož uvolněný podíl postrádá pozitivní znak věcí v právním slova smyslu, a to užitečnost, a jelikož není

⁶⁹ Názor, že uvolněný podíl je ve vlastnictví bývalého společníka, je v teorii poměrně rozšířený (např. ROZEHNAL, A. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 979.; HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. op. cit. sub 53. str. 405.; POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). . komentář k ustanovení § 212 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 17.11.2014 [cit. 27.12.2014], ev. č. KO90_2012CZ. BEZOUŠKA, P.; HAVEL, B. op. cit. sub 56.; ČECH, P.; ŠUK, P. op. cit. sub 33. str. 320.

⁷⁰ Tomáš Dvořák uvádí, že uvolněním podílu pozbývá dosavadní společník svůj podíl, přičemž dodává, že společnost nenabývá uvolněný podíl, dále se však k vlastnictví uvolněného podílu nevyjadřuje. (viz DVOŘÁK, T. op. cit. sub ⁵¹. str. 162 a 220).

ničeho, co by tvořilo podstatu uvolněného podílu jako nehmotné věci, neměl by uvolněný podíl být věcí v právním slova smyslu. V takovém případě by tato konstrukce existence uvolněného podílu jako fiktivní věci byla odůvodněná.

Z toho, že zákon o obchodních korporacích spojuje s uvolněním podílu právní fikci existence uvolněného podílu, ale i z toho, že týž zákon pracuje s uvolněným podílem jako s předmětem právních vztahů, dovozují, že ustanovením § 212 odst. 1 ZOK může být fingoáno to, že uvolněný podíl je věcí v právním slova smyslu. Takový záměr zákonodárce by odpovídal i již zmíněnému názoru Milana Kindla⁷¹, že požadavek „užitečnosti“ toho, co má být považováno za věc, je společenskými potřebami překonaný. Souhlasím tak s tím, že zákon může označit za věc i to, co dle obecné právní úpravy věci samo o sobě nevykazuje znaky věci v právním slova smyslu.

3.3.4. Uvolněný podíl jako nehmotná movitá věc

Vše, co bylo v této kapitole doposud uvedeno, mě vede k závěru, že uvolněný podíl, jak je tento institut normován právní úpravou obsaženou v zákoně o obchodních korporacích, by nebyl věcí v právním slova smyslu, tedy předmětem právních vztahů, nebýt právní fikce obsažené v ustanovení § 212 odst. 1 ZOK.

Předně uvolněný podíl ze své podstaty nenaplňuje pozitivní znak pojmu věci, jak je definován ustanovením § 489 OZ – sloužit potřebě lidí, když, jak již bylo uvedeno výše, nepředstavuje účast společníka ve společnosti ani s ním nejsou spojena jakákoli práva či povinnosti a ani jinak uvolněný podíl reálně neslouží potřebě lidí.

Druhým důvodem, proč uvolněný podíl nevykazuje znaky nehmotné movité věci, je to, že jeho podstata není dána povinnostmi (zejm. určitým způsobem jednat či se zdržet určitého jednání) osob odlišných od oprávněné osoby, zejm. vlastníka nehmotné věci, resp. právem této osoby domáhat se ochrany svých práv odpovídajících povinností všech ostatních (neoprávněných) osob. Tedy není zde osoby, která by byla aktivně žalobně legitimována k podání návrhu, kterým by se mohla domáhat ochrany jakýchkoli svých práv, což, jak bylo shora uvedeno, právní teorie považuje za podstatu nehmotných věcí. Uvolněný podíl tedy nemá podstatu, která by ho činila věcí v právním slova smyslu.

Podíl jako věc v právním slova smyslu, podle mého názoru, zaniká okamžikem

⁷¹ KINDL, M. op. cit. sub 58.

zániku účasti společníka ve společnosti^{72,73}, kterou spolu s právy a povinnostmi z této účasti plynoucími představoval.

Uvolněný podíl tak považuji za nehmotnou movitou věc jen vzhledem k právní fikci obsažené v ustanovení § 212 odst. 1 ZOK, přičemž uvolněný podíl není nikým vlastněn⁷⁴. Účelem tohoto konstituování uvolněného podílu jako věci v právním slova smyslu je racionalizace postupu při řešení situace, kdy zakladatelské právní jednání předpokládá účast určitého počtu společníků ve společnosti s ručením omezeným a spolu s právním řádem upravuje práva a povinnosti těchto společníků z jejich účasti plynoucí, která ve svém souhrnu tvoří komplex mechanismů řízení společnosti a kontroly její činnosti, avšak ve skutečnosti struktura společníků neodpovídá stavu předpokládanému společenskou smlouvou, jelikož některému ze společníků zanikla jeho účast ve společnosti, aniž by došlo k převodu či přechodu podílu na jinou osobu. Nadále si pro zjednodušení popisu toho, co uvolněný podíl představuje, dovoluji užívat zkrácenou definici „neobsazená pozice ve struktuře společníků ve společnosti s ručením omezeným“.

Osobně shledávám oporu pro zde předkládaný závěr, že uvolněný podíl představuje neobsazenou pozici ve struktuře společníků společnosti s ručením omezeným, i v samotných ustanoveních § 213 až § 215 ZOK. Jelikož se budu podrobnému výkladu těchto norem věnovat v dalších kapitolách této práce, prozatím jen poukážu na mnou vnímaný účel těchto ustanovení, který dovozují z toho, jaký mají vliv na vývoj struktury společníků ve společnosti s ručením omezeným včetně s tím související případné změny výše základního kapitálu.

Předmětná ustanovení § 213 až § 215 ZOK ukládají společnosti s ručením omezeným povinnost zajistit obsazení uvolněné pozice ve struktuře společníků postupem uvedeným v těchto normách, a nepodaří-li se jí to, je společnost dle § 215 ZOK povinna

⁷² Vrchní soud v Praze při posuzování toho, co je obligatorní náležitostí usnesení valné hromady, na jehož základě se snižuje základní kapitál o vklad společníka, jehož obchodní podíl dle ustanovení § 113 odst. 5 ObchZ přešel na společnost, ve svém rozhodnutí ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 7 Cmo 260/2014, bez bližší argumentace uvádí, že obchodní podíl zaniká rozhodnutím valné hromady o snížení základního kapitálu o vklad společníka, jehož účast ve společnosti zanikla. Domnívám se však, že zde uvedený názor Vrchního soudu v Praze, že obchodní podíl (jako věc) zaniká až rozhodnutím valné hromady o snížení základního kapitálu, při zohlednění všech změn v soukromém právu neobstojí.

⁷³ Veronika Vaněčková bez bližší argumentace uvádí, že uvolněním obchodního podílu zaniká konkrétní podíl společníka. Viz VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. str. 52.

⁷⁴ Veronika Vaněčková zastává Názor, že vlastníkem uvolněného podílu je sama společnost, neuvádí však na podporu tohoto závěru jakékoliv argumenty (viz VANĚČKOVÁ, V. in HEJDA, J. a kol. Společnost s ručením omezeným 2014. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2014. str. 81).

snížit základní kapitál o vklad společníka, jehož účast ve společnosti zanikla.

V této souvislosti je pak nezbytné připomenout, že základní kapitál, tedy i vklad kteréhokoli společníka, je také účetním vyjádřením majetkového vztahu společníků a společnosti a tedy nominálním snížením základního kapitálu o vklad bývalého společníka nedochází k ničemu jinému než k synchronizaci účetního stavu s již nastalým faktickým stavem, jenž vznikl okamžikem zániku účasti (bývalého) společníka ve společnosti.

Ve své podstatě i samotný prodej uvolněného podílu ve smyslu ustanovení § 213 ZOK nebo jeho převzetí ostatními společníky ve smyslu ustanovení § 215 ZOK není ničím jiným než uvedením faktického stavu, tedy změněné, resp. neodpovídající struktury společníků ve společnosti do souladu se stavem předvídaným společenskou smlouvou, resp. do souladu se stavem účetním. Ani v jednom z těchto případů nedochází k derivativnímu převodu či přechodu účasti (bývalého) společníka na osobu stojící vně společnosti či na zbývající společníky.

Jsem si vědom ojedinělosti a vzhledem k vlivu shora uvedeného pojetí uvolnění podílu na právní postavení zejména třetích osob stojících mimo společnost i velkou kontroverzností mého závěru, že zánikem účasti společníka ve společnosti zaniká i podíl, který tuto účast představoval, a že uvolněný podíl je zcela novou fiktivní nehmotnou věcí, která představuje „neobsazenou pozici ve struktuře společníků ve společnosti s ručením omezeným“. Proto pro případ, že by praxe i nadále považovala uvolněný podíl za pouze jen jakýsi metamorfovaný podíl, dovoluji si při analýze jednotlivých dílčích otázek spojených s uvolněním podílu zohlednit i v současnosti dominantní doktrinální chápání institutu uvolněného podílu, a tak přednést výklad zohledňující obě možná pojetí uvolněného podílu, tedy jako nové fiktivní nehmotné věci, tak též pojetí uvolněného podílu jako přetrvávající původní nehmotné věci⁷⁵.

⁷⁵ Např. HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. op. cit. sub 53. str. 405.; POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). . komentář k ustanovení § 212 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 17.11.2014 [cit. 27.12.2014], ev. č. KO90_2012CZ.; ROZEHNAL, A. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 978, 979, 984.; VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. str. 284.; HEJDA, J. in HEJDA, J. a kol. Zákon o obchodních korporacích - Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy. Komentář k § 212. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2013.

3.4. Právní povaha uvolněného podílu, k jehož vzniku došlo uvolněním podílu představovaného kmenovým listem

Pro úplnost práce je nezbytné se ještě zamyslet nad právní povahou uvolněného podílu v případě, že podíl, který představoval zaniklou účast ve společnosti, byl představován kmenovým listem. Podle mého názoru má uvolněný podíl vždy, tedy i v tomto případě, povahu fiktivní nehmotné věci.

Toto plyne ze dvou skutečností. Jednak hmotný nosič, jenž představoval kmenový list, přestává být prohlášením kmenového listu za neplatný cenným papírem⁷⁶, přičemž přetrvávající existence tohoto hmotného nosiče, který je stále v dispozici bývalého společníka, již nepředstavuje účast na společnosti. Dále pak kmenový list, který má být dle § 153 odst. 1 ZOK vydán místo zneplatněného kmenového listu, se dle § 520 odst. 1 OZ ve spojení s § 514 OZ stane cenným papírem až okamžikem, kdy se listina obsahující náležitosti uvedené v § 138 odst. 1 ZOK stane součástí majetku prvního nabyvatele. Tímto nabyvatelem přitom nepochybně bude ten, kdo nový kmenový list koupí od společnosti při jeho prodeji dle § 153 odst. 1 ZOK.

S ohledem na zmíněnou zákonnou úpravu lze toto uzavřít tak, že dokud někdo od společnosti nekoupí hmotný nosič, jenž má po jeho prodeji dle § 153 odst. 1 ZOK být kmenovým listem vydaným místo zneplatněného kmenového listu, není tento hmotný nosič kmenovým listem, nejsou s ním spojena jakákoliv společnická práva a povinnosti, a proto nelze uvolněný podíl považovat za hmotnou movitou věc. Uvolněný podíl je tak až do uskutečnění prodeje nového kmenového listu jen fiktivní nehmotnou věcí, která představuje jen a právě neobsazenou pozici ve struktuře společníků ve společnosti s ručením omezeným.

3.5. Uvolněný podíl a princip spojování podílů

V praxi může nastat situace, že zanikne účast několika společníkům dané společnosti v jeden okamžik či postupně, ale předtím než bude s dříve uvolněným podílem naloženo. Vyvstává pak otázka, zda princip spojování podílů, kterým se vlastnictví podílů řídí, nestanoví-li společenská smlouva něco jiného, dopadá i na uvolněné podíly, tedy zda v případě uvolnění několika podílů dojde k jejich spojení v jeden uvolněný podíl. Domnívám

⁷⁶ Viz poznámka pod čarou č. 102.

se však, že princip spojování podílů nedopadá na uvolněný podíl, a to bez ohledu na to, jaká povaha uvolněného podílu bude doktrínou dovozena.

Princip spojování podílů je dovozován z ustanovení § 135 odst. 2 ZOK, které normuje, že společník může vlastnit více podílů, a to i různého druhu, určí-li tak společenská smlouva. Tedy z § 135 odst. 2 ZOK argumentum a contrario plyne, že nebude-li společenská smlouva výslovně umožňovat společníkům, aby mohli vlastnit více podílů, nebudou moci vlastnit více podílů, a to ani stejného druhu včetně podílů základních⁷⁷, a tedy dojde ke spojení podílů, které se koncentrují v rukách jednoho společníka.

V případě mého pojetí uvolněného podílu jako fiktivní nehmotné věci představující neobsazenou pozici ve struktuře společníků ve společnosti s ručením omezeným by předmětné ustanovení § 135 odst. 2 ZOK na uvolněný podíl ani nedopadalo. Z textace naposledy uvedené normy je zřejmé, že reguluje vztahy týkající se podílů představujících účast ve společnosti a práva a povinnosti z ní plynoucí. Protože jsem dovodil, že uvolněný podíl je novou fiktivní nehmotnou věcí odlišnou od podílu představujícího účast ve společnosti a práva a povinnosti z ní plynoucí, nejsou právní vztahy týkající se uvolněného podílu předmětem regulace ust. § 135 odst. 2 ZOK.

Ani v případě pojetí uvolněného podílu jako jakéhosi metamorfovaného podílu nelze uvažovat o tom, že by mohlo dojít ke spojení uvolněných podílů. To platí zejména v případě, že by praxe dovodila, že uvolněný podíl zůstává ve vlastnictví bývalého společníka. Ale ani v případě, že by byl uvolněný podíl považován za věc ničí, nemohlo by dojít ke spojení několika uvolněných podílů, jelikož z textace § 135 odst. 2 ZOK plyne, že reguluje vlastnictví podílů jednou osobou. Pokud by tedy uvolněný podíl nebyl někým vlastněn, nebylo by možné uvažovat o vztažení naposledy uvedené normy na uvolněný podíl.

Shora uvedené mě vede k závěru, že uvolněné podíly se bez ohledu na svou povahu neřídí principem spojování podílů, a proto je nutné nakládat s každým jednotlivým uvolněným podílem samostatně. K případnému spojení (uvolněných) podílů dojde až okamžikem, kdy někdo nabude účast ve společnosti představovanou podíly, které doposud byly uvolněny.

⁷⁷ Shodně DVOŘÁK, T. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 666. Opačně VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. str. 184.

4. Právní důvody uvolnění podílu

Opakovaně bylo uvedeno, že za uvolněný podíl se považuje podíl společníka, jehož účast ve společnosti zanikla jinak než převodem podílu. Protože účast společníka může ve společnosti s ručením omezeným zaniknout, aniž by ji, resp. ji představující podíl nabyl někdo jiný jen ze zákonem předvídaných důvodů, bude tato kapitola věnována rozboru jednotlivých důvodů zániku účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným.

Jednotlivé právní důvody zániku účasti společníka ve společnosti by bylo možné na základě různých kritérií roztrždit do řady skupin. Jelikož však neshledávám většího praktického významu v jejich kategorizaci a jelikož to ani není pro potřeby této práce podstatné, nebudu se v dalším textu zabývat tříděním jednotlivých důvodů zániku účasti. Jen si dovolím text práce strukturovat tak, že se nejprve budu zabývat důvody zániku účasti, u nichž je rozhodující skutečností právní událost, a po té přistoupím k důvodům, u nichž je relevantní skutečností právní jednání.

V rámci výkladu jednotlivých důvodů zániku účasti společníka ve společnosti budu zjišťovat, v jakém konkrétním okamžiku dochází v daném případě k zániku účasti dosavadního společníka ve společnosti, jelikož tato skutečnost je rozhodující pro počítání lhůt, v nichž má společnost s uvolněným podílem naložit.

4.1. Smrt či zánik společníka

V rámci obecné úpravy obchodních korporací je v ustanovení § 42 ZOK zakotven princip děditelnosti podílu v obchodní korporaci, resp. přechodu podílu na právního nástupce zemřelého či zaniklého společníka, přičemž společenská smlouva, nejedná-li se o akciovou společnost nebo bytové družstvo, může takovýto přechod podílu vyloučit či omezit. To však dle ustanovení § 14 ZOK neplatí u jednočlenných společností⁷⁸, u nichž se k případnému omezení či vyloučení přechodu podílu na právního nástupce nepřihlíží. Jelikož zákon o obchodních korporacích v rámci úpravy společnosti s ručením omezeným blíže tuto problematiku neupravuje, jsou zde uvedené normy jedinou regulací přechodu podílu ve společnosti s ručením omezeným na právního nástupce společníka. Zákon o obchodních

⁷⁸ Zákaz omezení možnosti přechodu podílu obsažený v ustanovení § 14 ZOK se, ve srovnání s ustanovením § 116 odst. 1 ObchZ, nově vztahuje nejen na společnosti, jejichž jediným společníkem je fyzická osoba, ale dopadá na všechny jednočlenné společnosti.

korporacích tak ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným v podstatných rysech⁷⁹ převzal dosavadní regulaci obsaženou v ustanovení § 116 ObchZ.

Je nepochybné, že okamžikem, kdy zemře⁸⁰ či zanikne⁸¹ společník společnosti, jejíž společenská smlouva vylučuje přechod podílu, jsou naplněny znaky hypotézy ustanovení § 212 odst. 1 ZOK a dochází tak k zániku účasti zesnulého či zaniklého společníka ve společnosti a k uvolnění jeho podílu.

Není již ale tak zřejmé, v jaký okamžik dochází k uvolnění podílu v případě, že společenská smlouva přechod podílu nevyloučí, ale jen přechod podílu omezí. V takovém případě není totiž určující skutečností, na jejímž základě dochází k uvolnění podílu, smrt či zánik společníka, nýbrž to, že nebyla splněna podmínka společenské smlouvy, za níž podíl přejde na právního nástupce zemřelého či zaniklého společníka. Právě tato skutečnost je relevantní pro určení okamžiku zániku účasti společníka ve společnosti.

Jelikož přechod podílu na dědice zesnulého společníka a přechod podílu na právního nástupce právnické osoby má v případě, že je přechod podílu ve smyslu ustanovení § 42 odst. 1 ZOK omezen, svá specifika, dovolím si věnovat se každé této situaci samostatně.

4.1.1. Okamžik zániku účasti společníka - fyzické osoby

Shora již bylo uvedeno, že v případě, že je přechod podílu společenskou smlouvou jen omezen, není určující skutečností, na jejímž základě dochází k uvolnění podílu, smrt společníka, nýbrž to, že nebyla splněna podmínka společenské smlouvy, za níž podíl přejde na právního nástupce zemřelého či zaniklého společníka. Právě tato skutečnost je relevantní

⁷⁹ Ustanovení § 116 ObchZ výslovně neupravovalo možnost omezit děditelnost obchodního podílu, Nejvyšší soud však argumentací a maiori ad minus dospěl k závěru, že připouští-li ustanovení § 116 odst. 2 ObchZ, aby společenská smlouva vyloučila dědění obchodního podílu, tj. aby dědice zbavila práva zdědit obchodní podíl zůstavitele, tím spíše je třeba připustit, že bude dědění obchodního podílu vázato na splnění určité podmínky. (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 08. 2007, sp. zn. 29 Odo 573/2006; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 01. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1006/2009; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 05. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1080/2011).

⁸⁰ Smrt člověka musí být podle § 26 odst. 1 OZ prokázána předepsaným způsobem. Stejně účinky jako smrt člověka má vzhledem k ustanovením § 26 odst. 2, § 71 odst. 2 a § 72 OZ i rozsudek, kterým soud prohlašuje člověka za mrtvého. Úmrtní list, jakož i rozsudek, kterým byl člověk prohlášen za mrtvého, musí obsahovat dle § 31 zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, den smrti člověka, resp. dle § 56 odst. 2 ZŘS den, který platí za den smrti člověka, popřípadě den, který nezvěstný zřejmě nepřežil. K zániku účasti (zemřelého) společníka ve společnosti tak dochází v den uvedený v jedné z těchto veřejných listin.

⁸¹ Právnická osoba zapsaná do veřejného rejstříku zaniká podle § 185 OZ dnem výmazu z veřejného rejstříku a právnická osoba, která nepodléhá zápisu do veřejného rejstříku, zaniká dle ustanovení § 186 OZ skončením likvidace, k čemuž dochází okamžikem použití likvidačního zůstatku, převzetím likvidační podstaty věřiteli, nebo jejím odmítnutím.

pro určení okamžiku zániku účasti společníka ve společnosti.

Textace ustanovení § 42 odst. 1 ZOK a z něj mnou vyvozený závěr by mohl evokovat dojem, že podmínka omezující dědění podílu je podmínkou odkládací, tedy že k nabytí podílu právním nástupcem bývalého společníka dojde až okamžikem, kdy dojde ke splnění příslušné podmínky. Podle mého názoru však tomu tak úplně není.

Předně je třeba vyjít z toho, že podíl je primárně děditelný⁸², a oprávnění omezit či dokonce vyloučit dědění podílu ve společenské smlouvě je tak zvláštním právem, jehož využitím společníci projevují vůli nepustit mezi sebe jinou osobu, eventuálně ji do struktury společníků pustit jen za určitých podmínek⁸³. Pozitivně vyjádřeno, společníci využitím práva omezit či vyloučit dědění podílu projevují vůli, že chtějí, aby smrtí společníka došlo k zániku účasti tohoto společníka ve společnosti a tedy k uvolnění podílu ve smyslu ustanovení § 212 ZOK, popř. aby k zániku jeho účasti ve společnosti došlo v případě, že nebude splněna podmínka společenské smlouvy, za níž může účast zesnulého společníka na společnosti přejít na právního nástupce⁸⁴. Ze zde řečeného tak plyne, že primárním účelem ustanovení § 42 odst. 1 věta první ZOK je umožnit společníkům společnosti zakotvit ve společenské smlouvě další důvod zániku účasti společníka, tedy spojit se smrtí některého z nich, popř. spolu s další k tomu přistoupivší skutečností zánik účasti ve společnosti. Proto si tak dovoluji konstatovat, že omezující podmínka je sice podmínkou odkládací, neodkládá však přechod podílu na právního nástupce zůstavitele, nýbrž zánik účasti ve společnosti představované podílem zůstavitele.

S ohledem na tento závěr se tak domnívám, že v okamžiku smrti společníka nedojde k uvolnění podmíněně děditelného podílu, a to ani v případě, že by později vyšlo najevo, že příslušná omezující podmínka nebyla splněna. Nelze sice prokazovat negativní tvrzení, tedy že omezující podmínka nebyla splněna, ale nepovažuji za přípustné, aby se její nesplnění presumovalo za situace, kdy stále ještě může být splněna. Podíl tak bude po smrti společníka

⁸² Je-li podíl ve společnosti s ručením omezeným věcí v právním slova smyslu, jež je způsobilým předmětem právních vztahů, pak je i způsobilým předmětem dědění, nestanoví-li zákon výslovně něco jiného. Právě takovýmto ustanovením je § 42 odst. 1 ZOK.

⁸³ V literatuře se lze i setkat s určitým směřováním dědického práva a ustanovení § 42 odst. 1 ZOK, což však nepovažuji za správný výklad vztahu těchto norem. Srov. VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. str. 61, 62. Naopak Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 22. 05. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1080/2011, dospěl k závěru, z nějž se podává, že § 116 ObchZ není speciální normou dědického práva, resp. že na základě tohoto ustanovení obchodního zákoníku nelze zasahovat do dědického práva.

⁸⁴ Vzhledem k tomu, že obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, potažmo podíl v kterékoliv obchodní korporaci je nehmotnou movitou věcí, jsem přesvědčen o tom, že pokud by zákon nereguloval přechod podílu na právního nástupce, docházelo by k jeho přechodu vždy.

stále existovat a stane se součástí pozůstalosti, a to až do zjištění, že příslušná omezující podmínka nebyla splněna a splněna již být ani nemůže.

Opačný závěr by nutně znamenal, že k zániku účasti společníka - zůstavitele ve společnosti dochází již okamžikem jeho smrti. To by však nutně vedlo k započetí postupu dle ustanovení § 212 odst. 2 ZOK ve spojení s § 214 a § 215 ZOK, a to ještě před tím, než by bylo zjištěno, zda nebyla splněna omezující podmínka.

Vzhledem k tomu, že přechod podílu na právního nástupce bude zpravidla omezen podmínkou vztahující se k osobě případného právního nástupce či vázané na rozhodnutí společnosti, nebude možné určit, zda ke splnění omezující podmínky došlo, separovaně, a to bez ohledu na výsledky předběžného šetření dle § 139 a násl. ZŘS provedeného v rámci řízení o pozůstalosti.

Notář jako soudní komisař podle § 139 ZŘS zjišťuje v předběžném šetření mimo jiné stav zůstavitelova jmění a to, komu svědčí dědické právo, ale i to, zda není osob, o jejichž práva a povinnosti v řízení o pozůstalosti jde. Takovouto osobou, jak jsem přesvědčen, je právě i společnost, jejíž společník zemřel, jelikož změna v osobě společníka, jakož i eventuelní uvolnění podílu má dopad i do právních poměrů společnosti samé. Z tohoto důvodu bude společnost dle ustanovení § 6 odst. 1 ZŘS účastníkem řízení o pozůstalosti⁸⁵ a bude tak vázána rozhodnutím o pozůstalosti včetně zjištění toho, kdo je dědicem.

Podle § 20 odst. 1 ZŘS je řízení o pozůstalosti založeno na vyšetřovací zásadě⁸⁶ a dle § 184 ZŘS může být rozhodnutí o pozůstalosti vydáno až poté, co bude zjištěno mimo jiné pozůstalostní jmění, tedy bude zjištěno, zda součástí pozůstalosti je podíl, či se v důsledku nesplnění stanovami upravené podmínky stal součástí pozůstalosti jen vypořádací podíl. Protože však společenská smlouva nemá účinky vůči třetím osobám, ale naopak zavazuje výlučně jen společníky dané společnosti a společnost samu, není, podle mého soudu, notář oprávněn si sám posoudit, zda byly splněny podmínky pro to, aby některý z dědiců nabyl

⁸⁵ Ustanovení § 110 a násl. ZŘS obsahuje zdánlivě taxativní výčet osob, které jsou účastníky řízení o pozůstalosti. Na základě § 139 ve spojení s § 6 odst. 1 ZŘS se však domnívám, že i společnost je účastníkem řízení o pozůstalosti. Pokud totiž má být rozhodnutí o pozůstalosti vykonatelné, tedy v rozsahu určení toho, kdo případně nabude obchodní podíl po zůstaviteli, tj. kdo se stane společníkem společnosti, musí takové rozhodnutí zavazovat i samu společnost. V takovém případě ale musí být společnost účastníkem řízení o pozůstalosti. K tomu blíže závěry Nejvyššího soudu obsažené v usnesení ze dne 24. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4967/2009.

⁸⁶ Karel Svoboda uvádí, že „se pro zvláštní řízení zavádí tzv. vyšetřovací zásada, podle níž je věcí soudu, aby veškeré skutečnosti podstatné pro rozhodnutí ve věci samé zjišťoval z úřední povinnosti, bez ohledu na procesní aktivitu účastníků“. (SVOBODA, K. Průběh řízení a dokazování ve zvláštních řízeních soudních. Jurisprudence. 2014, č. 2.).

podíl, tedy zda došlo k uvolnění podílu, či nikoli, a tak autoritativně zasáhnout do statusových záležitostí společnosti. Z tohoto důvodu nezbyvá notáři nic jiného než dle § 141 odst. 1 ZŘS vyzvat společnost k tomu, aby mu sdělila, zda je součástí pozůstalosti podíl, nebo vypořádací podíl⁸⁷, přičemž jí spolu s výzvou oznámí okruh zjištěných dědiců. Posouzení toho, zda byly splněny podmínky pro to, aby některý z dědiců nabyl podíl, či nikoli, tedy zda součástí pozůstalosti bude podíl či podíl vypořádací, bude pak v působnosti společnosti samé⁸⁸. Může ale nastat situace, že dědicové nebudou souhlasit se závěry společnosti, což by mohlo vyvrcholit ve spor o určení, zda k zániku účasti společnosti došlo, či nikoli.

Vše shora uvedené si dovoluji shrnout tak, že k zániku účasti společníka - zůstavitele představované podílem, jehož přechod je společenskou smlouvou ve smyslu ustanovení § 42 odst. 1 ZOK omezen, dojde v ten okamžik, kdy již nebude možné splnit omezující podmínku, a to aniž by o tomto bylo vydáno jakékoli rozhodnutí soudu.

4.1.2. Okamžik zániku účasti společníka – právnické osoby

Shora uvedené závěry se uplatní i v případě, že je společníkem právnická osoba. Pokud tedy společenská smlouva vyloučí přechod podílu společníka na právního nástupce, dojde k zániku účasti společníka a tedy k uvolnění podílu okamžikem zániku právnické osoby⁸⁹.

Jestliže bude přechod podílu společenskou smlouvou jen omezen, dojde k zániku účasti právnické osoby na společnosti opět v ten okamžik, kdy již nebude možné splnit omezující podmínku. Vzhledem k tomu, že k právnímu nástupnictví může u právnických osob dojít jen v souvislosti s přeměnou právnické osoby, jejíž účinky nastávají až dnem zápisu přeměny právnické osoby – společníka do obchodního rejstříku, který je založen na principu materiální publicity, bude ve srovnání s právním nástupnictvím po fyzické osobě mnohem dříve zřejmé, zda omezující podmínka může být ještě splněna, či nikoli.

⁸⁷ Notář může donutit společnost k tomu, aby se vyjádřila, zda je součástí pozůstalosti obchodní podíl, či podíl vypořádací, ukládáním pořádkových pokut, a to na základě § 100 odst. 1 ZŘS ve spojení s § 1 odst. 2 a odst. 3 ZŘS a § 53 OSŘ.

⁸⁸ K obdobnému závěru dospěl i Jiří Svoboda. Srov. SVOBODA, J. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 308.

⁸⁹ Viz poznámka pod čarou č. 81.

4.2. Zánik účasti společníka ve společnosti v souvislosti s řešením jeho úpadku

Dalšími právními událostmi, se kterými zákon o obchodních korporacích ve svém ustanovení § 206 odst. 1 a odst. 4 spojuje zánik účasti společníka ve společnosti, jsou zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku společníka nebo zrušení konkursu proto, že je majetek společníka zcela nedostačující, a konečně marné uplynutí šestiměsíční lhůty, v níž je společnost povinna prodat podíl společníka, na jehož majetek byl prohlášen konkurs.

4.2.1. Zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku společníka

Insolvenční zákon ve svém ustanovení § 144 InsZ ve znění účinném do 31. 12. 2013 stanovil, že insolvenční soud za tam uvedených podmínek zamítne insolvenční návrh i pro nedostatek majetku insolvenčního dlužníka.

Předmětné ustanovení § 144 InsZ bylo změněno novelou provedenou zákonem č. 294/2013 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014, a počínaje tímto datem ustanovení § 144 InsZ vylučuje zamítnutí insolvenčního návrhu proto, že majetek dlužníka nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení, i když je to zřejmé.

Vzhledem k předmětné novelizaci insolvenčního zákona se tak norma obsažená v ustanovení § 206 odst. 1 ZOK stanovující, že účast společníka ve společnosti zaniká zamítnutím insolvenčního návrhu pro nedostatek jeho majetku, stala obsoletní⁹⁰. Účast společníka ve společnosti tak z tohoto důvodu zaniknout nemůže.

4.2.2. Zrušení konkursu pro nedostatek majetku společníka

Účast společníka ve společnosti s ručením omezeným ex lege zaniká na základě ustanovení § 206 odst. 1 ZOK, kdy rozhodnou skutečností je mimo jiné pravomocné usnesení, jímž insolvenční soud za podmínek uvedených v ustanovení § 308 odst. 1 písm. d) InsZ zrušuje konkurs prohlášený na majetek společníka.

Usnesení, kterým se zrušuje konkurs pro nedostatek majetku úpadce, se dle ustanovení § 309 odst. 1 InsZ ve spojení s § 71 odst. 1 InsZ doručuje zveřejněním v

⁹⁰ Shodně POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). komentář k ustanovení § 206 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 31. 03. 2015 [cit. 05. 04. 2015], ev. č. KO90_2012CZ.

insolvenčním rejstříku. Vzhledem k tomu, že společnost s ručením omezeným není osobou, již by se zejména na základě ustanovení § 75 odst. 2 InsZ zvláště doručovalo, nastávají vůči ní účinky usnesení, kterým se konkurs ruší, podle ustanovení § 309 odst. 1 InsZ ve spojení s § 245 odst. 1 InsZ okamžikem zveřejnění usnesení, kterým se ruší konkurs, v insolvenčním rejstříku.

Ze shora uvedených ustanovení insolvenčního zákona tak plyne, že účast společníka ve společnosti zanikne okamžikem právní moci tohoto usnesení, které se vyjma insolvenčního dlužníka, insolvenčního správce a dalších vybraných osob a útvarů⁹¹ doručuje výhradně zveřejněním v insolvenčním rejstříku.

4.2.3. Marré uplynutí zákonné lhůty ke zpeněžení podílu společníka

V souvislosti s řešením úpadku společníka společnosti s ručením omezeným dále zaniká účast tohoto společníka podle ustanovení § 206 odst. 4 ZOK i okamžikem marrého uplynutí šestiměsíční lhůty, v níž byla společnost⁹² povinna podíl společníka, na jehož majetek byl prohlášen konkurs, zpeněžit postupem uvedeným v ustanovení § 213 ZOK.

Z formulace předmětného ustanovení § 206 odst. 4 ZOK jasně plyne, že k zániku účasti společníka ve společnosti a tedy i k uvolnění podílu dochází až marrým uplynutím oné šestiměsíční lhůty. Z uvedené normy však není zřejmé, kdy tato lhůta počíná plynout.

Z textace ustanovení § 206 odst. 4 ZOK je zřejmé, že tato norma dopadá na případy, kdy byl na majetek společníka prohlášen konkurs. V takovém případě podle ustanovení § 206 odst. 1 písm. g) InsZ náleží do majetkové podstaty i podíl insolvenčního dlužníka. Pokud pak zákon o obchodních korporacích ve svém ustanovení § 206 odst. 4 ZOK ve spojení s § 213 odst. 1 ZOK stanoví, že podíl v rámci insolvenčního řízení zpeněžuje sama společnost, na které se úpadce účastní, vytváří tak pravidlo doplňující ustanovení § 229 odst. 1 InsZ, které normuje, že zákon stanoví v závislosti na průběhu řízení, způsobech řešení úpadku a vlastnictví majetku náležejícího do majetkové podstaty, kdo je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními, případně komu přísluší právo

⁹¹ Insolvenční zákon na řadě míst přiznává procesní práva věřitelským orgánům, které však neoznačuje za procesní subjekty.

⁹² Jan Dědič zastává názor, že prodej podílu podle § 206 odst. 4 ZOK ve spojení s § 213 odst. 1 ZOK je před uplynutím oné šestiměsíční lhůty v působnosti insolvenčního správce (viz DĚDIČ, J. Obchodní podíl v exekuci a konkursu – současný stav a budoucnost (Nezbytnost interpretace právní úpravy „effet utile“). Právní rozhledy. 2012, č. 15-16). Týž názor zastává i Petr Čech a Petr Šuk (viz ČECH, P.; ŠUK, P. op. cit. sub 33. str. 316).

nakládat s majetkovou podstatou ohledně části těchto oprávnění nebo pouze ohledně některých z nich. Jelikož zákon o obchodních korporacích nesvěřuje společnosti s ručením omezeným nic víc než zpeněžení podílu, je tak zřejmé, že tato společnost není osobou s dispozičními oprávněními, nýbrž osobou, jež je oprávněna nakládat s majetkovou podstatou ohledně části dispozičních oprávnění.

Ze shora uvedeného tak plyne, že se společnost s ručením omezeným okamžikem prohlášení konkursu na majetek jejího společníka stává subjektem insolvenčního řízení, byť není uvedena ve výčtu obsaženém v § 9 InsZ. Právě toto právní postavení společnosti má vliv na určení okamžiku, kdy počne plynout lhůta, jejímž marným uplynutím dle § 206 odst. 4 ZOK zaniká účast společníka ve společnosti.

Podle ustanovení § 75 odst. 2 InsZ se mimo jiné zvláště doručují písemnosti osobám, které mají v insolvenčním řízení něco osobně vykonat. Domnívám se pak, že takovou osobou je i právě společnost s ručením omezeným, která má zákonnou povinnost přistoupit ke zpeněžení podílu společníka, na jehož majetek byl prohlášen konkurs.

Vše shora řečené mě tak vede k závěru, že zákonná šestiměsíční lhůta ke zpeněžení podílu společníka, na jehož majetek byl prohlášen konkurs, počne plynout okamžikem právní moci usnesení, kterým insolvenční soud rozhodl o tomto způsobu řešení úpadku či hrozícího úpadku společníka, přičemž toto usnesení musí být zvláště doručeno i samotné společnosti.

4.3. Zánik účasti společníka ve společnosti v souvislosti s výkonem exekučního titulu

Další právní události, se kterými právní řád České republiky spojuje zánik účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným, souvisejí s nuceným výkonem exekučního titulu prováděným podle exekučního řádu, resp. podle občanského soudního řádu.

Zákon o obchodních korporacích tuto problematiku však neupravuje komplexně. Podle hypotézy ustanovení § 206 odst. 1 ZOK se tato norma použije jen v případě, že podíl není převoditelný. Právní úprava procesu zpeněžení převoditelného podílu obsažená v ustanovení § 320aa a § 320ab OSŘ však také spojuje s určitou právní událostí zánik účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným.

4.3.1. Rozhodnutí o postižení nepřevoditelného podílu

V případě, že podíl není převoditelný, zaniká účast společníka ve společnosti s ručením omezeným podle ustanovení § 206 odst. 1 ZOK okamžikem, kdy usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí postižením podílu nabude právní moci. Jelikož občanský zákoník nevylučuje možnost podat odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, nabude toto usnesení právní moci až okamžikem, kdy dle § 167 odst. 2 ve spojení s § 159 OSŘ nebude již možné usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí napadnout odvoláním.

V případě, že podíl není převoditelný, a je-li povinnost společníka vymáhána v exekučním řízení, zaniká jeho účast ve společnosti dle § 206 odst. 1 ZOK okamžikem právní moci exekučního příkazu k postižení podílu. Jelikož dle ustanovení § 47 odst. 4 EŘ není proti exekučnímu příkazu přípustný opravný prostředek, je exekuční příkaz dle ustanovení § 52 odst. 1 EŘ ve spojení s § 159 a 167 odst. 2 OSŘ v právní moci okamžikem, kdy byl doručen povinnému společníkovi.

Pokud však byla exekutorem zaslaná výzva ke splnění vymáhané povinnosti doručena povinnému společníkovi méně než třicet dnů přede dnem doručení exekučního příkazu, zanikne společníkovi účast ve společnosti dle ustanovení § 206 odst. 1 věta druhá ZOK ve spojení s § 46 odst. 6 EŘ až uplynutím lhůty v délce třiceti dnů počítané ode dne doručení výzvy ke splnění vymáhané povinnosti.

Podal-li ale povinný společník ve lhůtě ke splnění vymáhané povinnosti uvedené ve výzvě návrh na zastavení exekuce, zanikne mu účast ve společnosti podle § 206 odst. 1 ZOK až okamžikem, kdy rozhodnutí o tomto návrhu nabude právní moci. Vzhledem k tomu, že dle § 47 odst. 6 EŘ zanikají zastavením exekuce účinky všech vydaných exekučních příkazů, dojde k zániku účasti společníka ve společnosti jen v případě, že exekuční soud rozhodne tak, že zamítne návrh na zastavení exekuce na majetek povinného společníka.

4.3.2. Neúspěšný prodej převoditelného podílu

Je-li podíl neomezeně převoditelný, prodá se podle ustanovení § 320ab odst. 1 OSŘ po právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí v dražbě. Podle § 320ab odst. 5 OSŘ však lze v dražbě prodat i podíl, který je omezeně převoditelný. V takovém případě může být příklep udělen jen tomu, kdo před dražbou prokáže, že splňuje požadavky pro nabytí podílu stanovené zákonem, společenskou smlouvou nebo stanovami.

Pokud se však nepodaří prodat podíl ani v opakované dražbě, tak v souladu

s ustanovením § 320ab odst. 8 OSŘ zaniká účast povinného společníka ve společnosti s ručením omezeným okamžikem, kdy bylo společnosti doručeno vyzoomění o neúspěšné opakované dražbě.

Podle Barbory Vlachové⁹³ by soudní exekutor měl před odesláním vyzoomění o neúspěšné opakované dražbě společnosti s ručením omezeným postupovat dle § 330 odst. 4 OSŘ a umožnit oprávněnému převzít podíl. Přestože tento názor nepovažuji za správný, dovoluji si pro případ, že by se praxe k takovému výkladu občanského soudního řádu přiklonila, doplnit to, že by oprávněný mohl podíl ve smyslu ustanovení § 330 odst. 4 OSŘ převzít jen za předpokladu, že by v souladu s § 320ab odst. 5 OSŘ prokázal splnění požadavků stanovených zákonem, společenskou smlouvou nebo stanovami pro nabytí omezeně převoditelného podílu. Domnívám se však, že § 320ab OSŘ je ve vztahu k § 330 OSŘ speciální a svou textací vylučuje použití ustanovení § 330 odst. 4 OSŘ⁹⁴. Podle § 320ab odst. 1 OSŘ se sice na postup soudu při prodeji podílu v dražbě přiměřeně použije § 330 odst. 4 OSŘ, je ale evidentní, že § 320ab odst. 7 OSŘ ukládá soudu, tedy i soudnímu exekutorovi, povinnost bez zbytečného odkladu informovat společnost o tom, že opakovaná dražba nebyla úspěšná. Oprávněnému tak není dán prostor k tomu, aby podíl ve smyslu § 330 odst. 4 OSŘ převzal. Lze i poukázat na to, že podle § 320ab odst. 1 OSŘ se ustanovení § 330 odst. 4 OSŘ nepoužije v plném rozsahu, nýbrž se použije jen přiměřeně. S ohledem na zde uvedené jsem toho názoru, že opakovaná neúspěšná dražba de facto znamená zánik účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným.

4.3.3. Postižení podílu představovaného kmenovým listem

Podle ustanovení § 137 odst. 2 ZOK může být podíl představován kmenovým listem jen v případě, že převoditelnost podílu není omezena nebo podmíněna. S ohledem na zde uvedené lze konstatovat, že se ustanovení § 206 odst. 1 ZOK nepoužije v případě, že podíl povinného společníka bude představován kmenovým listem, jelikož se podle hypotézy předmětné normy toto pravidlo použije jen tehdy, není-li podíl převoditelný.

Při výkonu rozhodnutí postižením podílu představovaného kmenovým listem, tedy podílu, jehož převoditelnost není omezena nebo podmíněna, se nepoužije ani ustanovení §

⁹³ VLACHOVÁ, B. Exekuce postižením podílu ve společnosti s ručením omezeným ve světle rekodifikace. Právní rozhledy. 2015, č. 3. str. 88.

⁹⁴ K obdobnému názoru, byť blíže neodůvodněnému, dospěl i Jan Dědič (viz DĚDIČ, J. op. cit. sub 92).

320ab odst. 8 OSŘ, podle kterého zaniká účast povinného společníka ve společnosti s ručením omezeným doručením vyrozumění o neúspěšné opakované dražbě této společnosti. Tento závěr plyne z ustanovení § 320 odst. 1 OSŘ, podle nějž se výkon rozhodnutí postižením jiných majetkových práv nepoužije, je-li podíl společníka v obchodní společnosti představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem.

Pokud je tedy kmenový list povinného společníka postižen soudním výkonem rozhodnutí nebo exekucí, prodá se kmenový list podle ustanovení § 321 a násl. OSŘ, přičemž tato úprava nespojuje s jakoukoliv skutečností zánik účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným. Lze tak konstatovat, že je-li podíl představován kmenovým listem, nemůže v souvislosti s exekucí nebo soudním výkonem rozhodnutí dojít k zániku účasti povinného společníka ve společnosti a tedy k uvolnění podílu.

4.3.4. Okamžik uvolnění podílu

Přestože podle mého názoru nečiní problém určit okamžik, kdy povinnému společníkovi zaniká účast ve společnosti, není zřejmé, od kterého okamžiku je zánik účasti povinného společníka ve společnosti účinný vůči společnosti samé.

Podle ustanovení § 320aa odst. 3 OSŘ se usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí doručuje též i samotné společnosti s ručením omezeným, a to do vlastních rukou⁹⁵. O tom, že usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nabylo právní moci, je pak soud povinen dle § 320 odst. 2 ve spojení s § 314 OSŘ společnost informovat. Jelikož se podle ustanovení § 52 odst. 3 EŘ právní mocí usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu v exekučním řízení rozumí marné uplynutí lhůty k dobrovolnému splnění vymáhané povinnosti, nabytí právní moci rozhodnutí o návrhu na zastavení exekučního řízení, byl-li tento návrh podán ve lhůtě uložené k dobrovolnému splnění vymáhané povinnosti, a právní moc exekučního příkazu, vyrozumí soudní exekutor společnost ve smyslu ustanovení § 52 odst. 1 EŘ ve spojení s § 314 OSŘ až poté, co budou splněny zde vypočtené podmínky.

V případě postižení nepřevoditelného podílu má zánik účasti společníka ve společnosti účinky vůči této společnosti, jak se domnívám, až okamžikem, kdy společnost bude vyrozuměna o tom, že usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, resp. exekuční příkaz, nabyl právní moci. Tento závěr dovozují z ustanovení § 314a odst. 2 OSŘ, podle kterého je

⁹⁵ Vzhledem k ustanovení § 49 odst. 7 a odst. 8 exekučního řádu platí zde uvedené i pro doručování exekučního příkazu.

dlužník povinného povinen vyplatit pohledávku, jestliže je již splatná, oprávněnému den po té, co byl vyzooměn o tom, že usnesení o nařizení výkonu rozhodnutí nabylo právní moci; není-li pohledávka povinného v tento den dosud splatná, vyplatí ji oprávněnému, jakmile se stane splatnou.

Bude-li nařizena exekuce prodejem převoditelného, byť omezeně, podílu povinného společníka, zaniká dle ustanovení § 320ab odst. 8 OSŘ účast tohoto společníka ve společnosti okamžikem, kdy bude této společnosti doručeno vyzoomění o neúspěšné opakované dražbě.

4.4. Prohlášení kmenového listu za neplatný

Zákon o obchodních korporacích ve svém ustanovení § 152 odst. 3 ZOK ukládá společnosti⁹⁶ povinnost, aby kmenový list, který jí nebyl i přes výzvu v dodatečné lhůtě společníkem odevzdán, ač k tomu byl povinen, prohlásila za neplatný. Prohlášením neodevzdaného kmenového listu za neplatný, jak se domnívám, dojde v některých případech k zániku účasti společníka, jehož kmenový list byl prohlášen za neplatný, ve společnosti⁹⁷, čímž dojde ve smyslu ustanovení § 212 odst. 1 ZOK k uvolnění podílu, který byl zneplatněným kmenovým listem představován. Důvody, z nichž společníkům vzniká povinnost odevzdat či alespoň předložit kmenové listy společnosti, lze přitom členit do dvou skupin.

Společníci jsou jednak povinni společnosti odevzdat kmenové listy v souvislosti se zánikem jejich účasti ve společnosti⁹⁸, nezaniká-li jim účast v důsledku převodu či přechodu kmenového listu na jejich právního nástupce a není-li v daném případě⁹⁹ zánik účasti podmíněn přímo odevzdáním kmenového listu. V případě, že bývalý společník neodevzdá svůj kmenový list společnosti, je nezbytné tento kmenový list dle § 152 až § 154 ZOK

⁹⁶ Tomáš Dvořák uvádí, že prohlášení neodevzdaného nebo nepředloženého kmenového listu za neplatný a oznámení o tom nečiní statutární orgán, jak by se mohlo zdát z formulace ustanovení § 152 odst. 3 ZOK, nýbrž společnost s ručením omezeným. Zákon je třeba vykládat tak, že statutárnímu orgánu je uložena povinnost zajistit, aby společnost s ručením omezeným prohlásila neodevzdaný nebo nepředložený kmenový list za neplatný a tuto skutečnost oznámila prodlévajícímu společníkovi a zveřejnila ji. (DVOŘÁK, T. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 720.).

⁹⁷ Shodný názor zastává i Petr Čech s Petrem Šukem (viz ČECH, P.; ŠUK, P. op. cit. sub 33. str. 313).

⁹⁸ Viz § 204 odst. 3 ZOK, § 205 odst. 2 ZOK, § 206 odst. 2 ZOK. Domnívám se, že do této kategorie lze zařadit i zánik účasti představované kmenovým listem, který má být v důsledku snížení základního kapitálu dle § 234 věta druhá ZOK stažen z oběhu a zničen.

⁹⁹ Zánik účasti společníka je podmíněn odevzdáním kmenového listu společnosti v případě vystoupení společníka ze společnosti (ustanovení § 202 odst. 3 ZOK) a ukončení účasti dohodou (ustanovení § 203 ZOK).

prohlásit za neplatný, jelikož jen takovýmto postupem lze odebrat hmotnému nosiči, do nějž byla inkorporována společnická práva a povinnosti, funkci účastnického cenného papíru. K zániku účasti společníka ve společnosti v těchto případech nedochází v důsledku prohlášení kmenového listu za neplatný, ale ze stejného důvodu, na jehož základě vznikla společníkovi povinnost odevzdat svůj kmenový list.

Společníci jsou ale též povinni odevzdat společnosti kmenové listy, které mají být vyměněny za nové kmenové listy, nebo je předložit společnosti za účelem vyznačení nových údajů, došlo-li ke změně údajů uvedených na kmenových listech. V těchto případech vznik povinnosti odevzdat či jen předložit kmenový list společnosti není spojen se zánikem účasti společníka na společnosti, ta mu nadále svědčí.

Pokud společník nesplní svou povinnost odevzdat či předložit kmenový list společnosti, přestože k tomu byl společností v souladu s ustanovením § 152 odst. 2 ZOK vyzván¹⁰⁰, je jednatel společnosti dle § 152 odst. 3 ZOK povinen neodevzdané či nepředložené kmenové listy prohlásit za neplatné¹⁰¹. Prohlášením kmenových listů za neplatné přestávají tyto cenné papíry představovat účast na společnosti a z ní vyplývající práva a povinnosti, a tedy hmotný nosič, jenž představoval kmenový list, přestává být cenným papírem^{102,103}.

Jelikož zákon o obchodních korporacích v § 153 odst. 2 ZOK a v § 154 odst. 2 ZOK užívá slovního spojení „bývalý společník“, usuzuji, že prohlášením kmenového listu za neplatný dochází, nedošlo-li k tomu již dříve, k zániku účasti společníka ve společnosti¹⁰⁴.

¹⁰⁰ Jednatel vyzve společníky prodlévající s odevzdáním či předložením kmenových listů ke splnění této povinnosti v dodatečně, společností určené, přiměřené lhůtě, a to způsobem stanoveným zákonem a společenskou smlouvou pro svolání valné hromady. Současně prodlévající společníky upozorní na to, že jinak budou nepředložené nebo nevrácené kmenové listy prohlášeny za neplatné.

¹⁰¹ Jednatel je dle § 152 odst. 3 ZOK povinen bez zbytečného odkladu oznámit držitelům, jejichž kmenových listů se neplatnost dotýká, na adresu uvedenou v seznamu společníků, prohlášení kmenových listů za neplatné a současně ho zveřejnit v obchodním věstníku.

¹⁰² Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2321/2011 konstatoval, že okamžikem prohlášení akcií za neplatné přestávají být tyto akcie cennými papíry a osoba drží jen hmotný substrát, do kterého nejsou inkorporována práva akcionáře. Tento závěr lze podle mého soudu plně vztáhnout i na kmenové listy.

¹⁰³ Podle Petra Čecha a Petra Šuka představují jak zneplatněné kmenové listy, tak i nově vydané kmenové listy uvolněný podíl (viz ČECH, P.; ŠUK, P. op. cit. sub 33. str. 314).

¹⁰⁴ Tomáš Dvořák též dospěl k závěru, že prohlášením kmenového listu za neplatný dochází k uvolnění podílu, který byl tímto kmenovým listem představován (viz DVOŘÁK, T. op. cit. sub 51. str. 177). Tohoto si všímá i Vladimír Janošek, byť se blíže důsledkům prohlášení kmenového listu za neplatný nevěnuje (JANOŠEK, V. Mají akcionáři právo na vydání nových akcií za akcie neodevzdané, jež byly představenstvem prohlášeny za neplatné?. Obchodněprávní revue. 2015, č. 2. Opačný názor zastává Petr Čech s Petrem Šukem, podle nichž společníkovi zaniká jeho účast ve společnosti až snížením základního

Za bývalého společníka totiž lze považovat jen tu osobu, která měla účast ve společnosti, ale již tomu tak není. Pokud tedy prohlášením kmenového listu za neplatný dochází k zániku účasti společníka ve společnosti, pak jsou naplněny definiční znaky uvolněného podílu obsažené v § 212 odst. 1 ZOK, a proto lze považovat prohlášení kmenového listu za neplatný za důvod zániku účasti společníka ve společnosti a tedy za důvod uvolnění jeho podílu, byť s řadou odchylek, o nichž bude pojednáno v dalších kapitolách. Na tomto místě ale lze konstatovat, že postup upravený v § 153 ZOK je zvláštní úpravou toho, jak má společnost naložit s podílem, k jehož uvolnění došlo v důsledku prohlášení kmenového listu za neplatný.

Zákon o obchodních korporacích v již zmiňovaném § 152 odst. 3 ZOK ukládá jednateři společnosti, aby bez zbytečného odkladu oznámil držitelům, jejichž kmenových listů se neplatnost dotýká, na adresu uvedenou v seznamu společníků prohlášení kmenových listů za neplatné a současně ho zveřejnil v Obchodním věstníku. S ohledem na textaci naposledy uvedeného ustanovení jsem toho názoru, že k zneplatnění kmenových listů a tedy i k zániku účasti prodlévajících společníků ve společnosti dochází již okamžikem, kdy jednatel prohlásí kmenové listy za neplatné, byť tato skutečnost není ve stejný okamžik prodlévajícím společníkům, jakož i třetím osobám ještě známa. Usuzuji tak s ohledem na dva slovní obraty použité v § 152 odst. 3 ZOK. Jednak zákon hovoří o doručování předmětného oznámení držitelům kmenových listů, nikoli společníkům, což svědčí o tom, že prodlévajícím společníkům zanikla účast na společnosti ještě před tím, než jim bylo společností oznámení odesláno. Dále je pak jednateři společnosti uložena povinnost oznámit držitelům zneplatněných kmenových listů, že tyto kmenové listy byly prohlášeny za neplatné, přičemž je povinen tak učinit bez zbytečného odkladu. Právě tento požadavek, aby bylo jednáno bez zbytečného odkladu, mě vede k závěru, že účast prodlévajících společníků zanikla již samotným prohlášením kmenových listů za neplatné. Pokud by totiž bylo oznámení prodlévajícím společníkům podmínkou účinnosti zneplatnění jejich kmenových listů, pak by nebylo nutné jednateřům ukládat povinnost konat bez zbytečného odkladu. Účelem této povinnosti uložené jednateři je nepochybně chránit držitele zneplatněných kmenových listů, jakož i třetích osob před vznikem škody.

kapitálu o vklad připadající na podíl představovaný zneplatněným kmenovým listem či prodejem nově vydaného kmenového listu (viz ČECH, P.; ŠUK, P. op. cit. sub 33. str. 314).

4.5. Dohoda o ukončení účasti společníka ve společnosti

Zákon o obchodních korporacích umožňuje ukončit účast společníka ve společnosti s ručením omezeným dohodou všech společníků, aniž by v souvislosti s tím došlo ke změně obsahu společenské smlouvy, ve svém ustanovení § 203, podle něhož může být účast společníka ve společnosti ukončena písemnou dohodou s úředně ověřenými podpisy všech společníků a odevzdáním kmenového listu společnosti, byl-li vydán. Obdobnou i stejně strohou úpravu tohoto institutu obsahoval i obchodní zákoník, a to ve svém ustanovení § 149a. Strohá právní úprava však nedává odpovědi ani na základní otázky, jež položím a též zodpovím v této kapitole.

Ve snaze zestručnit a zpřehlednit následující text budu o dohodě o ukončení účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným hovořit zkráceně, a to jako o dohodě o ukončení účasti nebo, bude-li to s ohledem na kontext možné, jen jako o „dohodě“.

4.5.1. Povaha dohody o ukončení účasti společníka ve společnosti

Zánik účasti společníka ve společnosti dohodou je možný jen na základě dohody právě a jen všech společníků, tedy osob odlišných od společnosti, na níž se účastní, a tedy dochází k němu bez ohledu na vůli společnosti. Samotným zánikem účasti společníka ve společnosti není však dotčeno vnitřní uspořádání společnosti a její fungování, jak jsou upraveny společenskou smlouvou.

Výše uvedené mě tak vede k závěru, že dohoda o ukončení účasti se svou povahou nejvíce blíží smlouvě o převodu podílu s tím rozdílem, že do postavení dosavadního společníka nevstupuje jiná osoba, což má dle ustanovení § 212 odst. 1 ZOK za následek uvolnění podílu, přičemž stejně jako u převodu podílu nejsou uvolněním podílu dotčeny vnitřní mechanismy fungování společnosti ani její struktura. Jen na okraj lze poukázat i na to, že zákonodárci postačuje, aby dohoda o ukončení účasti byla uzavřena stejně jako smlouva o převodu podílu pouze v písemné formě s úředně ověřenými podpisy smluvních stran, tedy uzavření dohody ve formě veřejné listiny není vyžadováno. Proto jsem toho názoru, že zákonem výslovně neupravené otázky týkající se dohody o ukončení účasti bude nutné řešit analogickým použitím právní úpravy převodu podílu.

4.5.2. Obsah a forma dohody o ukončení účasti společníka ve společnosti

Zákon o obchodních korporacích nestanoví, jaké náležitosti musí dohoda o ukončení

účasti obsahovat. Základní podmínkou však je, aby dohoda obsahovala srozumitelný a určitý projev vůle smluvních stran ukončit účast konkrétního, v dohodě označeného společníka v dohodě označené společnosti. Ze stejného důvodu je nezbytné, aby vzhledem k tomu, že podle ustanovení § 135 odst. 2 ZOK může společník vlastnit více podílů, byl v dohodě určitým a srozumitelným způsobem označen i podíl, který dohodou ukončovanou účast představuje¹⁰⁵.

V komentářové literatuře¹⁰⁶ se lze také setkat s názorem, že by v dohodě o ukončení účasti měly být z praktického hlediska též upraveny bližší podmínky vypořádání společníka, jemuž má účast ve společnosti zaniknout. Tento doktrinární závěr vyžaduje zvýšenou pozornost, protože se ale zamýšlím věnovat problematice vypořádání bývalého společníka v kapitole 7. Právo bývalého společníka na vypořádání, nebudu se zde na toto téma více rozepisovat a dovolím si odkázat na argumentaci a z ní vyplývající závěry obsažené v naposledy uvedené kapitole.

4.5.3. Okamžik účinnosti ukončení účasti společníka ve společnosti dohodou

Ze zákona o obchodních korporacích neplyne, kterým okamžikem zaniká dosavadnímu společníkovi, jehož účast má být dohodou ukončena, jeho účast ve společnosti. Literatura¹⁰⁷ shodně uvádí, že není-li v dohodě sjednán jiný okamžik, dojde k ukončení jeho účasti nabytím účinnosti dohody.

Podle mého soudu ale nelze při určování okamžiku zániku účasti společníka ve společnosti dohodou opomíjet to, že společnost, v níž má jednomu ze společníků zaniknout

¹⁰⁵ Ludmila Lochmanová zastává názor, že dohodou o ukončení účasti lze ukončit jen veškerou účast společníka ve společnosti s ručením omezeným. Argumentuje úmyslem zákonodárce ukončit dohodou veškerou účast společníka ve společnosti (viz LOCHMANOVÁ, L. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 934). Takovýto zákonodárcův úmysl však v zákoně o obchodních korporacích neshledávám. Naopak se domnívám, že není-li zakázáno ukončení jen některé účasti společníka ve společnosti, je možné i ukončení jen některé účasti představované příslušným podílem. V případě, že by společník byl vlastníkem několika podílů různého druhu, byla by jeho účast na společnosti představovaná jednotlivými podíly kvalitativně jiná, a proto nelze vyloučit to, že by společník mohl mít zájem pozbýt jen některý svůj podíl.

¹⁰⁶ VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. str. 265.; POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). Komentář k ustanovení § 203 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 8.3.2015 [cit. 8.3.2015], ev. č. KO90_2012CZ.

¹⁰⁷ LOCHMANOVÁ, L. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 933.; VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. str. 265.; POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). Komentář k ustanovení § 203 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 8.3.2015 [cit. 8.3.2015], ev. č. KO90_2012CZ.; DVOŘÁK, T. op. cit. sub 51. str. 229-230.

účast, není smluvní stranou dohody o ukončení účasti, přestože na základě dohody zaniká vztah mezi ní a jedním ze společníků, a proto je nezbytné i tuto skutečnost zohlednit při posuzování účinků ukončení účasti dosavadního společníka ve společnosti vůči různým osobám.

Jelikož zánik účasti společníka ve společnosti je skutečností, na jejímž základě vznikají práva, ale hlavně povinnosti i samotné společnosti, domnívám se, že vzhledem k povaze dohody, jak o ní bylo pojednáno výše, je žádoucí analogická aplikace ustanovení § 209 odst. 2 ZOK, a je tedy třeba tedy spojovat účinnost ukončení účasti jednoho ze společníků vůči společnosti s doručením účinné dohody společnosti¹⁰⁸. Přípuštění toho, že by dohoda byla účinná vůči společnosti ještě před tím, než by byla společnosti doručena, by znamenalo přípuštění zániku poměru společníka a společnosti, aniž by společnost byla s tímto srozuměna. V konečném důsledku by to znamenalo, že by se společnost mohla nevědomky dostat do prodlení s plněním povinností, které jí zákon v souvislosti s uvolněním podílu ukládá, nebo že by neoprávněně poskytla osobě, která již není společníkem, plnění odpovídající právu společníka, na které by tato osoba neměla právní nárok jako např. na poskytnutí informací o společnosti.

Předmětné ustanovení § 203 ZOK také stanoví, že byl-li vydán kmenový list, zaniká účast společníka dohodou o ukončení účasti a odevzdáním kmenového listu společnosti. Nemohu než souhlasit s názorem zastávaným v literatuře, že se jedná o kumulativní podmínky, a proto vydala-li společnost kmenové listy, nezanikne účast dosavadního společníka dříve, než kmenové listy, jež představují účast ve společnosti, která má společníkovi zaniknout, budou odevzdány společnosti.

Zde řečené lze uzavřít doporučením, aby dohoda o ukončení účasti byla vyhotovena v počtu stejnopisů převyšujícím o jeden počet všech společníků a aby byla v dohodě sjednána povinnost jedné ze smluvních stran předat jedno vyhotovení dohody společnosti. Lze pak předpokládat, že zákonnému požadavku na ověření podpisů společníků bude vyhověno, jestliže budou ověřeny podpisy i jen na jednom vyhotovení dohody, bude-li toto vyhotovení určeno pro společnost.

¹⁰⁸ Podle Ludmily Lochmanové je zánik účasti společníka ve společnosti vůči společnosti účinný již okamžikem, kdy dohoda nabývá účinnosti, když uvádí, že lhůta pro vyplacení vypořádacího podílu počíná běžet okamžikem účinnosti dohody. (viz LOCHMANOVÁ, L. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 933.).

4.6. Vystoupení společníka ze společnosti

S účinností zákona o obchodních korporacích bylo významně rozšířeno¹⁰⁹ právo společníka jednostranným právním jednáním vystoupit ze společnosti s ručením omezeným. Normy regulující právo společníka vystoupit ze společnosti jsou však v tomto zákoně poněkud roztrženy. Snad právě to má za následek, že se lze setkat s různou interpretací ustanovení § 164, § 202 a § 207 ZOK. Správné posouzení vztahu těchto ustanovení je ale nezbytné pro určení okamžiku zániku účasti společníka ve společnosti, tedy i okamžiku uvolnění podílu.

Osobně se domnívám, že za obecnou úpravu, která reguluje všechny případy vystoupení společníka ze společnosti, lze považovat výlučně jen § 202 odst. 1 a odst. 3 ZOK. Podle těchto ustanovení může společník ze společnosti vystoupit jen tehdy, připouští-li to zákon o obchodních korporacích¹¹⁰ (§ 202 odst. 1 ZOK), přičemž je podmíněno vydáním kmenového listu společnosti, byl-li k danému podílu vydán, ve lhůtě¹¹¹ určené pro využití práva vystoupit ze společnosti¹¹² (§ 202 odst. 3 ZOK).

Prvním důvodem, který opravňuje společníka vystoupit ze společnosti, upraveným v § 164 odst. 1 ZOK je to, že valná hromada svým usnesením dle § 162 ZOK uložila společníkům povinnost poskytnout společnosti příplatky. Společník může z tohoto důvodu vystoupit ze společnosti jen za podmínky, že sám pro příplatkovou povinnost nehlasoval (§ 164 odst. 1 ZOK) a že oznámení o vystoupení doručil společnosti, zjednodušeně řečeno, do jednoho měsíce ode dne rozhodnutí valné hromady o příplatkové povinnosti (§ 164 odst. 2 ZOK). Zde popisované právo společníka vystoupit ze společnosti je dále podmíněno tím, že

¹⁰⁹ Právo společníka společnosti s ručením omezeným vystoupit ze společnosti bylo již před nabytím účinnosti zákona o obchodních korporacích obsaženo v právním řádu České republiky, a to konkrétně v ustanovení § 376 zákona O přeměnách obchodních společností a družstev.

¹¹⁰ Podle Ludmily Lochmanové může společník vystoupit ze společnosti i z důvodu přemístění sídla společnosti do zahraničí, jak stanoví § 141 odst. 1 OZ (LOCHMANOVÁ, L. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 931.). Domnívám se však, že použití § 141 OZ vylučuje § 202 odst. 1 ZOK.

¹¹¹ Ustanovení § 202 odst. 3 ZOK konkrétně stanoví, že je společník povinen odevzdat společnosti kmenový list, byl-li vydán, současně s oznámením o vystoupení ze společnosti, jinak je vystoupení neúčinné. Přikláním se k názoru Jarmily Pokorné, že odevzdání kmenového listu je jen podmínkou účinnosti vystoupení, tedy že kmenový list nemusí být odevzdán společnosti v též okamžik, kdy bude společnosti doručeno oznámení o vystoupení ze společnosti (POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2015, aktualizace ze dne 28.10.2015 [cit. 30.10.2015], ev. č. KO90_2012CZ.).

¹¹² Bohumil Havel je toho názoru, že povinnost vydat společnosti kmenový list není v zákoně pro vystoupení ze společnosti dle § 164 ZOK explicitně upravena, bez bližší argumentace však uvádí, že je v zákoně upravena implicitně (HAVEL, B. in ŠTENGLŮVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. op. cit. sub 53. str. 309.).

společník zcela splnil svou vkladovou povinnost spojenou s podílem, na který byla příplatková povinnost vázána. Zákon o obchodních korporacích pak ve svém § 164 odst. 5 výslovně stanoví, že se lze ve společenské smlouvě od ustanovení § 164 ZOK odchýlit.

Budou-li splněny shora uvedené zákonné podmínky eventuálně modifikované společenskou smlouvou, zanikne společníkovi jeho účast ve společnosti dle § 164 odst. 4 ZOK, nestanoví-li společenská smlouva něco jiného, posledním dnem měsíce, ve kterém bude doručeno¹¹³ písemné oznámení o vystoupení společnosti.

Druhým důvodem, který opravňuje společníka vystoupit ze společnosti, upraveným v § 202 odst. 2 ZOK je to, že valná hromada rozhodla o změně převažující povahy podnikání společnosti [§ 202 odst. 2 písm. a) ZOK], nebo o prodloužení trvání společnosti [§ 202 odst. 2 písm. a) ZOK], přičemž vystoupení společníka ze společnosti z tohoto důvodu je podmíněno tím, že hlasoval proti přijetí takového rozhodnutí¹¹⁴.

Předmětné ustanovení § 202 odst. 2 ZOK odkazuje na obdobné užití § 164 ZOK¹¹⁵. Vystoupení společníka z důvodů uvedených v § 202 odst. 2 ZOK je tak dále podmíněno, nestanoví-li společenská smlouva něco jiného, tím, že společník vystoupí ze společnosti v jednoměsíční prekluzivní lhůtě a že zcela splnil svoji vkladovou povinnost spojenou s podílem, ohledně něhož zamýšlí ukončit svou účast ve společnosti. Budou-li splněny tyto zákonné podmínky eventuálně modifikované společenskou smlouvou, zanikne společníkovi jeho účast ve společnosti, nestanoví-li společenská smlouva něco jiného, posledním dnem měsíce, ve kterém bude doručeno písemné oznámení o vystoupení společnosti.

Třetím důvodem, který opravňuje společníka vystoupit ze společnosti, upraveným v § 207 odst. 3 ZOK je to, že orgán společnosti nebyl činný, či nedal bez udání důvodu souhlas, je-li toho dle společenské smlouvy zapotřebí, k převodu podílu na jiného společníka. Společník může ze společnosti vystoupit v prekluzivní lhůtě jednoho měsíce

¹¹³ Domnívám se, že bude nutné přihlížet nikoli k okamžiku doručení vyrozumění o odstoupení, nýbrž k okamžiku, kdy takové vystoupení nabylo účinnosti, tedy byl splněn požadavek vydat kmenový list společnosti.

¹¹⁴ Bohumil Havel zastává názor, že společník nemusí hlasovat proti přijetí takového usnesení valné hromady, postačí, že společník pro přijetí takového usnesení nehlasoval (HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. op. cit. sub 53. str. 393.); Ludmila Lochmanová naopak zastává názor, že společník musí vždy hlasovat proti přijetí takového usnesení valné hromady (LOCHMANOVÁ, L. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 930.); Osobně předmětné ustanovení § 202 odst. 2 ZOK interpretuji tak, že vzhledem k úvodní formulaci komentovaného ustanovení může společenská smlouva vyloučit zákonný požadavek na to, aby společník v tomto případě hlasoval proti přijetí takového usnesení valné hromady.

¹¹⁵ Z povahy věci se nepoužije § 164 odst. 1 ZOK.

počítané ode dne zániku smlouvy o převodu podílu, ke kterému dochází v případě, že nebude ve lhůtě šesti měsíců dán souhlas k převodu podílu na jiného společníka (§ 207 odst. 2 ZOK). Předmětné ustanovení § 207 odst. 3 ZOK také odkazuje na obdobné užití § 164 ZOK, a proto se i v tomto případě uplatní závěry uvedené v předchozím odstavci této práce.

Pro úplnost si dovoluji poukázat i na to, že dle § 376 odst. 1 ZPřem opravňuje společníka vystoupit ze společnosti i to, že valná hromada schválila přeměnu společnosti změnou její právní formy. Společník může z tohoto důvodu ze společnosti vystoupit, jestliže byl společníkem společnosti s ručením omezeným ke dni konání valné hromady, která schválila změnu právní formy [§ 376 odst. 1 písm. a) ZPřem], a jestliže hlasoval proti schválení změny právní formy [§ 376 odst. 1 písm. b) ZPřem]. Zákon o přeměnách obchodních společností neodkazuje na přiměřené použití § 164 ZOK a naopak obsahuje vlastní normativní rámec pro vystoupení společníka ze společnosti. Přesto se, jak se domnívám, i v tomto případě použije obecná úprava obsažená v § 202 odst. 3 ZOK, a tedy účinnost vystoupení společníka bude spjata s vydáním kmenového listu společnosti, byl-li k danému podílu vydán, v prekluzivní třicetidenní lhůtě počítané, zjednodušeně řečeno, ode dne schválení změny právní formy společnosti valnou hromadou (§ 376 odst. 1 ZPřem). Účast společníka zanikne dle § 378 odst. 3 ZPřem dnem zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku. V tomto případě však nedochází k uvolnění podílu ve smyslu ustanovení § 212 odst. 1 ZOK, ale podíl vystoupivšího společníka, resp. akcie nástupnické společnosti, přechází dle § 379a odst. 2 ZPřem na společnost.

S ohledem na vše shora uvedené se domnívám, že v případě vystoupení společníka ze společnosti z důvodů uvedených v § 164 odst. 1, § 202 odst. 2 a § 207 odst. 3 ZOK¹¹⁶ mu, nestanoví-li společenská smlouva něco jiného, zanikne účast dle § 164 odst. 4 ZOK posledním dnem měsíce, ve kterém bude písemné oznámení o vystoupení ze společnosti doručeno společnosti. Výjimkou ze zde řečeného je případ, kdy společník vystupuje ze společnosti pro svůj nesouhlas se změnou právní formy společnosti, přičemž v tomto případě zanikne účast společníka ve společnosti dle § 378 odst. 3 ZPřem dnem zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku.

¹¹⁶ Pokud by zákon upravil další důvod opravňující společníka vystoupit ze společnosti a současně by neobsahoval odkaz na obdobné užití § 164 ZOK či by sám neurčil okamžik zániku účasti, pak by podle mého soudu došlo k zániku účasti okamžikem doručení písemného vyrozumění a vydání kmenového listu společnosti.

4.7. Zrušení účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným soudem

Dalším právním důvodem zániku účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným, který může nastat jen na základě komisivního jednání společníka, je zrušení jeho účasti ve společnosti konstitutivním rozhodnutím soudu.

Společník se může žalobou podanou proti společnosti¹¹⁷ domáhat zrušení své účasti ve společnosti s ručením omezeným na základě hned dvou ustanovení, a to § 205 ZOK a § 211 ZOK. Jelikož tato ustanovení jsou v základu obdobná, analyzuji je nejprve společně s tím, že se pak budu zvlášť věnovat tomu, čím se právo dědice požadovat zrušení své účasti ve společnosti dle § 211 ZOK liší od obecné úpravy obsažené v § 205 ZOK.

Oběma ustanovením je společné to, že se společník, nejde-li o společníka jediného, může u soudu domáhat zrušení své účasti ve společnosti, nelze-li na něm spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval.

Soudní praxe¹¹⁸ postupem času dospěla při interpretaci co do obsahu totožného ustanovení § 148 odst. 1 ObchZ k závěru, že je při rozhodování o zrušení účasti společníka ve společnosti nezbytné v každém jednotlivém případě poměřovat na jedné straně okolnosti odůvodňující zrušení účasti a na druhé straně okolnosti, které v zájmu ostatních společníků a společnosti samé odůvodňují zamítnutí takového návrhu. Soud zejména musí dbát, aby újma způsobená kterékoli ze zúčastněných osob nebyla nepřiměřená, tj. aby důsledky zásahu do poměrů společnosti nebyly podstatně závažnější, než újma vzniklá společníkovi v důsledku nevyhovění jeho návrhu.

Shledá-li soud s ohledem na okolnosti daného případu, že nelze na společníkovi spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval, zruší účast tohoto společníka ve společnosti s tím, že mu zanikne právní mocí rozsudku. Týmž okamžikem pak dojde i k uvolnění podílu tohoto společníka.

4.7.1. Zrušení účasti dědice podílu ve společnosti

Nejasný je pak účel celého ustanovení § 211 ZOK, když v první větě prvního

¹¹⁷ Viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 1. 1996, sp. zn. 3 Cmo 96/95.

¹¹⁸ Rozhodnutí Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 22. 02. 1995, sp. zn. 29/10 Cm 33/93; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 1. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2084/2000; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 1096/2004; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 275/2005; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 04. 2007, sp. zn. 29 Odo 1257/2006.

odstavce naposledy uvedené normy je obsažena stejná hypotéza, tedy že se lze zrušení účasti domáhat jen v případě, že nelze na společníkovi spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval, jakou obsahuje § 205 ZOK¹¹⁹. Dokonce se předmětné ustanovení § 211 ZOK jeví přísnější, než § 205 ZOK, a to hned ze dvou důvodů.

Podle § 211 odst. 1 věty druhé ZOK se dědic může s úspěchem domáhat zrušení své účasti ve společnosti jen v případě, že návrh na zrušení své účasti podá u soudu nejpozději do tří měsíců ode dne, kdy rozhodnutí o dědictví, na jehož základě podíl nabyt, nabude právní moci. Zrušení účasti dědice ve společnosti je dále v ustanovení § 211 odst. 2 ZOK podmíněno¹²⁰ dodržáním zákazu¹²¹ podílet se na činnosti společnosti, a to i když takovou povinnost určuje společenská smlouva.

Osobně se domnívám, že pokud bychom na splnění základní podmínky hypotézy ustanovení § 211 ZOK¹²² kladli totožné požadavky jako na § 205 ZOK, byl by § 211 ZOK v právním řádu zcela nadbytečný. Pokud by totiž byly dány u společníka důvody, které by ospravedlňovaly zrušení jeho účasti dle § 205 ZOK, nebylo by s ohledem na zásadu rovného zacházení se společníky přípustné, aby se společník, který zdědil podíl, ale kterému marně uplynula tříměsíční lhůta k podání návrhu na zrušení jeho účasti ve společnosti soudem, nemohl za jinak totožného skutkového stavu domáhat zrušení své účasti ve společnosti. Mají-li tedy ustanovení § 205 ZOK a § 211 ZOK vedle sebe obstát, musí nepochybně regulovat jiné situace a podle toho je nutné je také interpretovat.

¹¹⁹ Jiří Svoboda zastává názor, že mezi ustanoveními § 205 odst. 1 ZOK a § 211 odst. 1 ZOK není rozdíl a v obou řízeních se před soudem bude provádět stejné dokazování (SVOBODA, J. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 973.). Jarmila Pokorná předmětná ustanovení vnímá jako samostatné důvody zániku účasti společníka ve společnosti, jejich porovnání se však nevěnuje (POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 25.10.2015 [cit. 27.10.2014], ev. č. KO90_2012CZ.).

¹²⁰ Jiří Svoboda považuje dodržení zákazu obsaženého v § 211 odst. 2 ZOK za podmínku zrušení účasti dědice ve společnosti s ručením omezeným (SVOBODA, J. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 972). Shodný názor zastává i Bohumil Havel (HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. op. cit. sub 53. str. 404). Naopak Jarmila Pokorná považuje porušení tohoto zákazu jen za ztížení důkazní situace dědice v řízení o zrušení jeho účasti ve společnosti (POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 22.10.2015 [cit. 26.10.2015], ev. č. KO90_2012CZ.).

¹²¹ Podle § 211 odst. 2 ZOK se však dědic může s ostatními společníky dohodnout na prolomení zákazu podílet se na činnosti společnosti. Osobně soudím, že z takové dohody musí explicitně plynout vůle stran neaplikovat § 211 odst. 2 ZOK, tedy že podílením se dědice na činnosti společnosti nezankne tomuto dědici právo domáhat se zrušení jeho účasti ve společnosti.

¹²² Za základní podmínku hypotézy ustanovení § 211 ZOK považuji formulaci „dědic se může domáhat zrušení své účasti ve společnosti soudem, jestliže jsou dány důvody, pro které na něm nelze spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval“.

Jelikož je zrušení účasti ve společnosti s ručením omezeným dle § 211 ZOK oproti zrušení účasti ve společnosti dle § 205 ZOK navíc podmíněno splněním dalších dvou doplňujících podmínek, je zřejmé, že vůlí zákonodárce je omezit zrušení účasti ve společnosti dle § 211 ZOK. Podle mého soudu je však takové omezení na místě jen v případě, že by zrušení účasti ve společnosti dle § 211 ZOK bylo dostupnější než zrušení účasti ve společnosti dle § 205 ZOK.

Shora uvedená úvaha mě tak vede k závěru, že základní podmínku hypotézy normy obsažené v § 211 ZOK je nutné ve srovnání s § 205 ZOK interpretovat restriktivně, a soud by tedy měl zrušit účast dědice ve společnosti i z takových důvodů, které by ještě zrušení účasti dle § 205 ZOK neospravedlňovaly. Soud by tak při zvažování všech rozhodných okolností měl vzít navíc v úvahu i to, že dědic podílu se stal společníkem společnosti ne zcela dobrovolně, když v průběhu dědického řízení měl jen dvě možnosti, a to dědictví jako celek přijmout, nebo jej odmítnout.

4.8. Vyloučení společníka soudem pro zvlášť závažné porušení jeho povinnosti

Společníkovi může zaniknout jeho účast ve společnosti i na základě pravomocného rozsudku soudu vydaného v řízení, v němž se společnost domáhá vyloučení společníka ze společnosti, protože porušuje svou povinnost¹²³ zvlášť závažným způsobem.

Předpokladem toho, aby se společnost mohla úspěšně domáhat vyloučení společníka, který závažným způsobem porušuje svou povinnost (dále jen „kvalifikované porušení povinnosti“), je to, aby společnost dle ustanovení § 204 odst. 1 ZOK předem vyzvala¹²⁴ společníka k jejímu plnění, resp. k zanechání jejího porušování a písemně ho upozornila na možnost vyloučení. V minulosti dospěl Nejvyšší soud¹²⁵ k závěru, že pokud by se společnost tímto způsobem¹²⁶ domáhala vyloučení společníka pro porušení jeho vkladové či příplatkové povinnosti, pak by dále musela při analogickém použití § 151 odst. 2 ZOK ve spojení s §

¹²³ Jedná se o povinnost, která společníkovi plyne z jeho účasti ve společnosti. Společníka nelze vyloučit pro porušení jiné povinnosti, například vyplývající z výkonu funkce člena voleného orgánu. Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 03. 1995, sp. zn. 7 Cmo 89/94.

¹²⁴ Podle § 204 odst. 2 ZOK není nutné společníka vyzvat k plnění povinnosti, kterou porušuje, jestliže porušení povinnosti mělo právní následky, které nelze odstranit.

¹²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 02. 01. 1997, sp. zn.

¹²⁶ V případě, že společník poruší svou vkladovou či příplatkovou povinnost, může sama společnost vyloučit takového společníka, a to postupem upraveným v § 151 ZOK ve spojení s § 239 a násl. OZ.

239 odst. 1 OZ, naroubují-li předmětné závěry na v současnosti účinnou právní úpravu, určit společníkovi přiměřenou lhůtu ke splnění vkladové či příplatkové povinnosti.

Vzhledem k tomu, že zákon o obchodních korporacích umožňuje existenci více druhů podílů, se kterými budou „spojena“ různá práva a povinnosti, bude vždy nutné testovat, zda společník vytýkaným jednáním porušuje nějakou povinnost, která by byla spojena právě s jeho podílem. Může totiž nastat situace, že jeden společník určitým jednáním kvalifikovaně poruší svou povinnost, zatímco druhý společník se stejným jednáním ničeho protiprávního nedopustí, jelikož s jeho podílem nebude spojena taková povinnost.

Vždy se však musí jednat o porušení povinnosti, nikoliv o pouhé nevyužívání práv. Porušením povinnosti je přitom jednání protiprávní, které je v rozporu se zákonem, se společenskou smlouvou, se zásadami, na kterých je postaveno soukromé právo, či s jinými závazky převzatými společníkem vůči společnosti¹²⁷, které je zvláště závažné, tj. jednání je opakující se, trvající nebo velmi vysoké intenzity¹²⁸.

Z ustanovení § 173 odst. 1 písm. b) ZOK je pak dovozováno, že o tom, zda se společnost bude u soudu domáhat vyloučení společníka, který se dopustil kvalifikovaného porušení svých povinností, musí rozhodnout valná hromada¹²⁹. V literatuře¹³⁰ se objevuje názor, že takové rozhodnutí musí být přijato alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků, a to na základě § 171 odst. 1 písm. b) ZOK. Osobně se však přikláním k názoru, že pro přijetí takového rozhodnutí postačí prostá většina přítomných společníků, jelikož se v důsledku tohoto rozhodnutí společenská smlouva nemění¹³¹. Ke změně společenské smlouvy dojde až v důsledku pravomocného rozsudku, kterým je společník ze společnosti vyloučen, a souhlasné rozhodnutí valné hromady je jen jednou z podmínek pro vyloučení společníka postupem podle § 204 ZOK.

Shledá-li soud s ohledem na okolnosti daného případu, že společník kvalifikovaně

¹²⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 01. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005.

¹²⁸ Shodně DVORÁK, T. op. cit. sub 51. Též rozhodnutí Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 15. 02. 1995, sp. zn. 29 Cm 577/93

¹²⁹ Např. ČECH, P.; ŠUK, P. op. cit. sub 33. str. 309.

¹³⁰ LOCHMANOVÁ, L. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 937.; HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. op. cit. sub 53. str. 395.; VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. str. 267.; JANOŠEK, V. Vyloučení většinového společníka ze společnosti s ručením omezeným rozhodnutím soudu. Právní rozhledy. 2015, č. 13-14.

¹³¹ Shodně POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). komentář k § 204 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2015, aktualizace ze dne 22.12.2015 [cit. 25.12.2015], ev. č. KO90_2012CZ.

porušil svou povinnost, vyloučí tohoto společníka ze společnosti s tím, že mu zanikne účast v této společnosti okamžikem právní moci rozsudku. Týmž okamžikem pak dojde i k uvolnění podílu tohoto společníka.

4.9. Vyloučení společníka ze společnosti rozhodnutím valné hromady

Poslední právní skutečností, v jejímž důsledku dochází k uvolnění podílu, je vyloučení společníka ze společnosti rozhodnutím valné hromady přijatým valnou hromadou v rámci kadučního řízení.

Přestože by si institut kadučního řízení zasloužil více pozornosti, a to obzvláště, když se v teorii diskutuje řada otázek¹³² vyplývajících zejména z nejasného vztahu ustanovení § 151 odst. 2 ZOK a právní úpravy vyloučení člena spolku obsažené v § 239 a násl. OZ, musím s ohledem na limitovaný rozsah této práce omezit rozbor institutu kadučního řízení jen na ty otázky, které bezprostředně souvisí s ukončením účasti společníka ve společnosti a s tím souvisejícím uvolněním podílu.

Společnost může, ale nemusí, přistoupit k vyloučení svého společníka rozhodnutím valné hromady jen ve dvou případech, a to dostane-li se společník do prodlení se splněním své vkladové povinnosti (§ 151 ZOK) či poruší-li společník svou příplatkovou povinnost (§ 165 ZOK ve spojení s § 151 ZOK). Jelikož je ve druhém případě odkazováno na právní úpravu vyloučení společníka pro nesplnění své vkladové povinnosti, budu se nadále věnovat převážně jen prvnímu případu.

Podle § 151 odst. 2 ZOK ve spojení s § 239 odst. 1 OZ musí být prodlévající společník, dříve než společnost přistoupí k jeho vyloučení, vyzván ke splnění své vkladové povinnosti, a to v dodatečně přiměřené lhůtě¹³³, jež mu společnost za tímto účelem poskytne¹³⁴. Přestože se lze v literatuře¹³⁵ setkat s názorem, že společník musí být na hrozící

¹³² Například otázka, zda se v prostředí společnosti s ručením omezeným použije institut přezkumu rozhodnutí o vyloučení rozhodčí komisí dle § 241 OZ. Osobně se přikláním k převládajícímu názoru, že nikoli (např. POKORNÁ, J. Některá úskalí nové úpravy společnosti s ručením omezeným. *Rekodifikace & praxe*. 2015, č. 7.

¹³³ Obchodní zákoník ve svém § 113 odst. 3 výslovně stanovil, že prodlévajícímu společníkovi musela být poskytnuta lhůta v délce nejméně tři měsíců.

¹³⁴ Podle názoru Nejvyššího soudu vysloveného v rozhodnutí ze dne 20. 4. 1998, sp. zn. 1 Odon 132/97, nemůže být společník vyloučen ze společnosti, splnil-li svou vkladovou povinnost před rozhodnutím valné hromady o jeho vyloučení byť až po uplynutí lhůty poskytnuté mu ke splnění této povinnosti. Podle mého soudu je tento závěr platný i po 1. 1. 2014 a lze jej vztáhnout i na případ vyloučení společníka pro nesplnění příplatkové povinnosti.

¹³⁵ DVOŘÁK, T. op. cit. sub 51. str. 230-231; JANOŠEK, V. op. cit. sub 130.

vyloučení ze společnosti upozorněn, jak bylo v minulosti vyžadováno ustanovením § 113 odst. 3 ObchZ, v současnosti zákon explicitně nepodmiňuje vyloučení společníka rozhodnutím valné hromady předchozím upozorněním na možnost vyloučení.

Shora již bylo zmíněno, že osobou, která rozhoduje o tom, zda prodlévající společník bude ze společnosti vyloučen či nikoli, je sama společnost. Ustanovením § 151 odst. 2 ZOK je pak rozhodování o tomto svěřeno do výlučné působnosti valné hromady. Vzhledem k tomu, že v důsledku vyloučení společníka ze společnosti dochází ke změně společenské smlouvy, vyžaduje se dle § 171 odst. 1 písm. b) ZOK k přijetí rozhodnutí o vyloučení prodlévajícího společníka souhlas alespoň dvoutřetinové většiny hlasů všech společníků¹³⁶. O takovém rozhodnutí valné hromady musí být dle § 172 ZOK ve spojení s § 776 odst. 2 ZOK pořízen notářský zápis.

Podle § 239 odst. 2 OZ je společnost povinna doručit rozhodnutí o vyloučení společníka tomuto společníkovi. Z tohoto ustanovení pak Tomáš Dvořák¹³⁷ dovozuje, že vylučovanému společníkovi zanikne jeho účast ve společnosti až splněním této povinnosti, tj. doručením rozhodnutí o vyloučení vylučovanému společníkovi. S takovým názorem však nesouhlasím a naopak se domnívám, že účast společníka na společnosti zaniká okamžikem, kdy o tomto rozhodla valná hromada, neurčila-li valná hromada pozdější termín zániku účasti vylučovaného společníka ve společnosti¹³⁸. Tento svůj závěr opírám jednak o text zákona, z něžž neplyne, že by § 239 odst. 2 OZ podmiňoval účinnost rozhodnutí valné hromady o vyloučení společníka doručením takového rozhodnutí vylučovanému společníkovi. Naopak předmětné ustanovení § 239 odst. 2 OZ obsahuje slovní spojení „vyloučený člen“, z čehož lze usuzovat, že v době doručení rozhodnutí se adresát doručovaného rozhodnutí již neúčastní na korporaci. V podmínkách společnosti s ručením omezeným by takovéto podmínění účinnosti rozhodnutí o vyloučení společníka ze společnosti bylo poněkud nadbytečné, když vylučovaný společník má stále právo se zúčastnit valné hromady, byť je dle § 173 odst. 1 písm. b) ZOK jeho hlasovací právo v této záležitosti sistováno, a proto bude na zasedání valné hromady pozván, přičemž s ohledem na

¹³⁶ Shodně HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. op. cit. sub 53. str. 293; JANOŠEK, V. op. cit. sub 130; POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). komentář k § 151 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2015, aktualizace ze dne 16.12.2015 [cit. 22.12.2015], ev. č. KO90_2012CZ. Opačně ROZEHNAL, A. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 715.

¹³⁷ DVORÁK, T. op. cit. sub 51. str. 233.

¹³⁸ Shodně JANOŠEK, V. op. cit. sub 130.

obligatorní náležitosti pozvánky (§ 184 odst. 1 ZOK) mu bude znám jak pořad valné hromady, tak též usnesení, jehož přijetí je navrhováno. Zúčastní-li se prodlévající společník valné hromady, bude mu znám výsledek hlasování o návrhu na jeho vyloučení ze společnosti.

Proti neoprávněnému vyloučení ze společnosti se společník může bránit výhradně jen¹³⁹ žalobou na určení neplatnosti usnesení valné hromady dle § 191 a násl. ZOK ve spojení s § 258 a násl. OZ podanou v tříměsíční subjektivní a roční objektivní lhůtě.

Pro úplnost uvádím, že nestanoví-li společenská smlouva něco jiného, lze dle § 151 odst. 2 ZOK vyloučit společníka ze společnosti jen ve vztahu k těm podílům, s nimiž je spojena vkladová či příplatková povinnost, kterou společník porušil. Jinak vyjádřeno, společníkovi zanikne jen ta účast na společnosti, která byla představována podílem zatíženým nesplněnou vkladovou či příplatkovou povinností.

Na uvolnění podílu v důsledku vyloučení společníka v kadučním řízení přitom nemá vliv to, zda je podíl ve spoluvlastnictví více osob či zda je součástí společného jmění manželů. Je tomu tak proto, že předpokladem vyloučení společníka je nesplnění jeho vkladové či příplatkové povinnosti, za jejíž splnění odpovídají všichni spoluvlastníci společně a nerozdílně, byť dle § 32 odst. 4 ZOK mají být ve vztahu ke společnosti zastoupeni správcem.

¹³⁹ Ustanovení § 151 odst. 2 ZOK vylučuje soudní přezkum rozhodnutí o vyloučení společníka ze společnosti dle § 242 OZ.

5. Naložení s uvolněným podílem

V případě, že společníkovi zanikne jeho účast ve společnosti s ručením omezeným, aniž by tuto účast, respektive podíl jí představující nabyt někdo jiný¹⁴⁰, dochází dle § 212 odst. 1 ZOK k uvolnění tohoto podílu a společnosti vzniká podle § 212 odst. 3 ZOK povinnost nastalou situaci řešit a naložit s uvolněným podílem jedním ze zákonem stanovených způsobů. Ani jeden z těchto způsobů se však nepoužije v případě, že podíl přešel na společnost v důsledku vystoupení společníka nesouhlasícího s přeměnou společnosti¹⁴¹.

Zjevným účelem uložení povinnosti společnosti naložit s uvolněným podílem jedním ze zákonem normovaných způsobů je to, aby byla struktura společníků účastnících se na společnosti předpokládaná společenskou smlouvou uvedena do souladu s faktickým stavem struktury zbývajících společníků účastnících se na společnosti nastalým zánikem účasti bývalého společníka. Jinak vyjádřeno, účelem této úpravy je uvedení vnitřního uspořádání společnosti, ve smyslu § 20 odst. 1 OZ organizovaného útvaru s vlastní právní osobností, do souladu se zákonem a se společenskou smlouvou.

Společnost je podle ustanovení § 212 odst. 3 ZOK povinna naložit s uvolněným podílem buď tak, že jej dle § 213 ZOK prodá, není-li převoditelnost podílu omezena či přímo vyloučena (viz § 212 odst. 2 ZOK), nebo že bude postupovat podle § 215 ZOK a nastalou situaci vyřeší uvnitř sebe sama tak, že valná hromada rozhodne o přechodu uvolněného podílu na zbývajících společníky či o snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka. Bez ohledu na to, jakým způsobem společnost naloží s uvolněným podílem, nemůže se společnost či její společníci rozhodnout, že nastalou situaci nebudou řešit, tj. že se v tomto směru odchýlí od předmětných zákonných pravidel. Přestože by bylo možné

¹⁴⁰ Ustanovení § 212 odst. 1 ZOK není pregnantně formulováno, když spojuje uvolnění obchodního podílu se zánikem účasti společníka, k níž došlo (jakkoli) jinak než převodem obchodního podílu. Obchodní podíl, a tedy i účast ve společnosti, kterou představuje, se však může stát vlastnictvím jiné osoby i v důsledku přechodu vlastnického práva k obchodnímu podílu či jeho originárním nabytím. V takovém případě k uvolnění obchodního podílu nedojde. Shodně VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. str. 285.

¹⁴¹ V případě vystoupení společníka ze společnosti z důvodu jeho nesouhlasu s přeměnou společnosti přechází podíl vystoupivšího společníka či akcionáře přímo na nástupnickou společnost, a jde-li o změnu právní formy společnosti s ručením omezeným na veřejnou obchodní společnost či na komanditní společnost, obchodní podíl vystoupivšího společníka okamžikem zápisu přeměny do obchodního rejstříku zaniká (viz § 379a ZPřem). Nedochozí tak k uvolnění obchodního podílu ve smyslu ustanovení § 212 odst. 1 ZOK.

v tomto směru kogentní povahu ustanovení § 212 odst. 2 a odst. 3 ZOK dovodit i jinak¹⁴², lze v § 215 odst. 1 ZOK spatřit zákaz takového odklonu, když je případné porušení této povinnosti sankcionováno soudním zrušením společnosti a nařízením její likvidace.

Domnívám se, že způsoby naložení s uvolněným podílem upravené v § 215 odst. 1 ZOK lze považovat za způsoby základní, byť formulace hypotézy naposledy uvedeného ustanovení ve spojení s § 214 ZOK může evokovat dojem, že se jedná jen o způsoby subsidiární. K tomuto závěru mě vede ta skutečnost, že se dle § 212 odst. 2 ZOK použijí tyto způsoby naložení s uvolněným podílem vždy, kdy je převod nebo přechod podílu, k jehož uvolnění došlo, omezený nebo vyloučený. Ve snaze zpřehlednit a zestručnit další text této práce budu podíl, jehož převod nebo přechod není omezený ani vyloučený, označovat jen jako „neomezeně převoditelný podíl“. Z ustanovení § 212 odst. 3 ZOK ve spojení s § 212 odst. 2 ZOK plyne, že společnost může přistoupit k prodeji uvolněného podílu postupem podle § 213 odst. 1 ZOK jen v případě, že podíl, k jehož uvolnění došlo, byl neomezeně převoditelný¹⁴³.

V této souvislosti si dovoluji připomenout, že společnost s ručením omezeným je i po rekodifikaci soukromého práva relativně uzavřenou společností, a nestanoví-li společenská smlouva něco jiného, je dle § 208 ZOK podíl převoditelný na osobu, která není společníkem, jen se souhlasem valné hromady, přičemž smlouva o převodu podílu nenabude účinnosti dříve, než bude souhlas udělen¹⁴⁴. Nebude-li tedy společenská smlouva obsahovat výslovné ujednání, že je podíl neomezeně převoditelný či že se vylučuje použití ustanovení §

¹⁴² Podle mého názoru by porušení povinnosti obsažené v § 212 odst. 2 a v odst. 3 ZOK mělo za následek existenci organizovaného útvaru, jemuž zákon nepřiznává právní osobnost (viz § 20 odst. 1 OZ), ale též by takovým počínáním došlo k porušení veřejného pořádku.

¹⁴³ Shodný názor zastává i Pavel Běhounek, který v souvislosti s naložením s uvolněným podílem dodává, že v praxi bude obvyklý postup podle § 214 odst. 1 ZOK (viz BĚHOUNEK, P. a kol. Společnost s ručením omezeným – prakticky včetně účetnictví a daní. 11. přepracované vydání. Olomouc : Anag, 2014. str. 247).

¹⁴⁴ Jarmila Pokorná dlouhodobě označuje podmínění převodu podílu souhlasem valné hromady za „omezující podmínku“ (viz POKORNÁ, J. Několik poznámek k převodu obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. Obchodní právo. 1994, č. 10.; POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). komentář k § 137 ZOK či komentář k § 208 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2015, aktualizace ze dne 27.12.2015 [cit. 30.12.2015], ev. č. KO90_2012CZ. Shodně též ŠAFRÁNEK, J. Převod podílu ve společnosti s ručením omezeným. Daně a právo v praxi. 2014, č. 9.; ZVÁRA, M. Převod podílu ve společnosti s ručením omezeným a povinnost loajality. Obchodněprávní revue. 2016, č. 7-8.; nebo Petr Čech s Petrem Šukem (viz ČECH, P.; ŠUK, P. op. cit. sub 33. str. 242 a 243.).

208 ZOK, bude podíl jen omezeně převoditelný¹⁴⁵, a tedy způsob naložení s uvolněným podílem upravený v § 213 ZOK se nepoužije¹⁴⁶. To však neplatí v případě jednočlenných společností. Podle § 14 ZOK se nepřihlíží k ujednáním společenské smlouvy, která zakazují nebo omezují převoditelnost nebo zastavení nebo možnost přechodu podílu, po dobu, po kterou má společnost jediného společníka¹⁴⁷. Jelikož by bylo iracionální, aby si jediný společník sám v působnosti valné hromady schvaloval převod podílu na extranea, lze konstatovat, že je podíl jediného společníka vždy volně převoditelný.

Podle mého soudu je tak prodej uvolněného podílu podle § 213 ZOK zvláštním způsobem naložení s uvolněným podílem, který společnost může využít jen v případě, že podíl byl neomezeně převoditelný¹⁴⁸ a že společenská smlouva tento způsob naložení s uvolněným podílem dle § 214 odst. 2 ZOK nevyloučila.

V této souvislosti musím odmítnout názor Jarmily Pokorné¹⁴⁹, která dospěla k závěru, že pokud je omezení převoditelnosti podílu takového charakteru, že nebrání prodeji uvolněného podílu (k prodeji je nutný např. souhlas orgánů společnosti), potom nic nebrání tomu, aby k prodeji podílu došlo. Přestože je takový závěr racionální, je v přímém rozporu s dikcí ustanovení § 212 odst. 2 ZOK. Je třeba si uvědomit, že ustanovení § 212 odst. 2 ZOK pro případ, že uvolněný podíl nebude volně převoditelný, omezuje působnost statutárního orgánu¹⁵⁰ a rozhodnutí o tom, jak bude naloženo s uvolněným podílem, svěřuje do působnosti valné hromady. Zde řečené plyne z § 163 OZ, podle kterého náleží statutárnímu orgánu veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby. Takto zákonem rozdělenou

¹⁴⁵ Petr Čech dospěl ke shodnému závěru při interpretaci § 137 odst. 2 ZOK, který připouští vydání kmenových listů jen k neomezeně převoditelným obchodním podílům (ČECH, P. Ještě k převodu kmenového listu (a formě smlouvy o převodu podílu). *Rekodifikace & praxe*. 2014, č. 8.

¹⁴⁶ Pavel Běhounek uvádí, že dle zákona o obchodních korporacích je každý podíl omezeně převoditelný, přičemž neomezená převoditelnost podílu by musela být stanovena společenskou smlouvou (viz BĚHOUNEK, P. a kol. op. cit. sub 143. str. 248).

¹⁴⁷ Obchodní zákoník ve svém § 115 odst. 2 ObchZ obsahoval formulaci "má-li společnost jediného společníka, je obchodní podíl vždy převoditelný na třetí osoby". Přestože se domnívám, že teorie i soudní praxe bude § 14 ZOK interpretovat stejně jako § 115 odst. 2 věta třetí ObchZ, je zřejmé, že textace § 115 odst. 2 ObchZ byla ve srovnání s § 14 ZOK pregnančnější, když zákon o obchodních korporacích nehovoří o "neomezeně" převoditelnosti podílu, nýbrž o tom, že se nepřihlíží k omezujícím ujednáním společenské smlouvy.

¹⁴⁸ Obdobný názor zastává Tomáš Dvořák či Bohumil Havel (viz DVOŘÁK, T. op. cit. sub 51. str. 165.; HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. op. cit. sub 53. str. 405).

¹⁴⁹ POKORNÁ, J. op. cit. sub 45.

¹⁵⁰ Na rozhodnutí, kterým by statutární orgán rozhodl o převodu podmíněně převoditelného či neprevoditelného podílu, by se dle § 45 odst. 1 ZOK ve spojení s § 245 OZ hledělo, jako by nebylo přijato.

působnost jednotlivých orgánů podle mě nelze prolamovat byť racionálními důvody.

Domnívám se ale, že nic nebrání tomu, aby společníci ve společenské smlouvě umožnili využití způsobu naložení s uvolněným podílem podle § 213 ZOK i za situace, kdy bude převod nebo přechod podílu omezený nebo vyloučený. K tomuto závěru mě vede to, že je-li na společnicích, zda omezí či vyloučí převod či přechod podílu, tedy zprostředkovaně zda svěří statutárnímu orgánu prodej uvolněného podílu, mohou tuto působnost statutárního orgánu upravit ve společenské smlouvě i výslovně, tedy nezprostředkovaně skrze vlastnost podílu.

S ohledem na shora uvedené se budu v dalším textu této práce věnovat nejprve základním způsobům naložení s uvolněným podílem, kterými jsou přechod uvolněného podílu na zbývající společníky a snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka. Otázkám spojeným s prodejem uvolněného podílu podle § 213 ZOK se budu věnovat až jako druhým v pořadí.

V kapitole 4.4. Prohlášení kmenového listu za neplatný jsem již nastínil, že zákon o obchodních korporacích obsahuje speciální úpravu naložení s uvolněným podílem, byl-li tento představován kmenovým listem, k jehož uvolnění došlo v důsledku prohlášení kmenového listu za neplatný. Proto se v této kapitole budu také zabývat specifiky naložení s uvolněným podílem, který byl před svým uvolněním představován kmenovým listem.

Pro úplnost si ještě dovoluji konstatovat, že lhůty, v nichž musí společnost splnit povinnosti, které jí jsou v souvislosti s uvolněním podílu uloženy, počnou plynout dnem následujícím po dni, kdy společníkovi zanikla účast ve společnosti, tedy kdy došlo k uvolnění jeho podílu.

5.1. Základní způsoby naložení s uvolněným podílem

Za základní způsoby naložení s uvolněným podílem považuji přechod uvolněného podílu na zbývající společníky a snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka na základě rozhodnutí valné hromady, které jsou upraveny v ustanovení § 215 ZOK.

Podle § 215 odst. 1 ZOK je společnost povinna bez zbytečného odkladu po vyplacení vypořádacího podílu zjištěného podle § 36 odst. 2 ZOK, nejpozději však do jednoho měsíce ode dne jeho vyplacení, rozhodnout o přechodu uvolněného podílu nejméně za protiplnění ve výši vyplaceného vypořádacího podílu na zbývající společníky poměrně podle jejich podílů, jinak musí snížit základní kapitál o vklad společníka, jehož účast ve

společnosti zanikla. Rozhodnutí o přechodu podílu či o snížení základního kapitálu náleží do působnosti valné hromady, přičemž pro jeho přijetí je dle § 215 odst. 2 ZOK vyžadována dvoutřetinová většina hlasů všech společníků. O tomto rozhodnutí valné hromady musí být pořízen notářský zápis.

Zdánlivě pregnantně formulované ustanovení § 215 odst. 1 ZOK však vyvolává několik praktických otázek. Předně není z formulace naposledy uvedeného ustanovení zřejmé, zda je snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka alternativou k převodu uvolněného podílu na zbývající společníky, jak tomu bylo za účinnosti obchodního zákoníku¹⁵¹. Jelikož formulace ustanovení § 215 odst. 1 ZOK obsahuje spojku „jinak“, kterou jsou od sebe odděleny oba způsoby naložení s uvolněným podílem, mohli bychom čistě pozitivistickým výkladem předmětného ustanovení dospět k závěru, že společnost může přistoupit ke snížení základního kapitálu až poté, co jí marně uplyne lhůta k rozhodnutí o přechodu uvolněného podílu na zbývající společníky¹⁵². Při takovém výkladu § 215 odst. 1 ZOK by pak ale vyvstala otázka, zda po uplynutí předmětné lhůty může společnost stále rozhodnout o přechodu uvolněného podílu na zbývající společníky, či zda jediným zbývajícím postupem je již jen snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka.

Osobně se domnívám, že oba způsoby lze považovat za vzájemné alternativy a že je zcela na vůli zbývajících společníků, který z těchto způsobů skrze rozhodnutí valné hromady upřednostní. Takový odklon od zákona není výslovně zakázán, nejedná se o ustanovení týkající se postavení společnosti a ani nelze shledat, že by takovým odklonem mělo dojít k porušení dobrých mravů či veřejného pořádku¹⁵³. Podle mého soudu totiž není důvodu pro

¹⁵¹ Dispozice normy § 113 odst. 6 ObchZ obsahovala formulaci „*valná hromada rozhodne ... buď o snížení základního kapitálu o vklad vyloučeného společníka, nebo o tom, že ostatní společníci převezmou jeho obchodní podíl ...*“

¹⁵² Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 11. 09. 2015, sp. zn. 7 Cmo 67/2015, dospěl při interpretaci ustanovení § 165 odst. 1 OZ, které také obsahuje normy se dvěma dispozicemi oddělenými spojkou „jinak“, k závěru, že „*v daném spojení je slovo „jinak“ navíc vylučovací spojkou, z čehož významově vyplývá, že není-li zvoleno řešení prvně jmenované, uplatní se řešení jiné*“.

¹⁵³ Tento svůj závěr dovozují z toho, že volbou mezi jedním či druhým způsobem nebude nijak dotčen bývalý společník, jelikož výše jeho vypořádacího podílu není v tomto případě nijak závislá na tom, jakým z těchto způsobů společnost s uvolněným obchodním podílem naloží. V případě přechodu uvolněného obchodního podílu na zbývající společníky za protiplnění ve výši, která se bude alespoň rovnat vypořádacímu podílu vyplacenému bývalému společníkovi, nedojde ke změně struktury jmění společnosti. V případě, že společnost přistoupí ke snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka, bude společnost muset dle § 237 odst. 1 ZOK poskytnout věřiteli, který včas přihlásí svou pohledávku vůči ní, přiměřené zajištění této pohledávky nebo ji uspokojí, ledaže se společnost dohodne s

to, aby bylo bráněno zbývajícím společníkům v tom, aby skrze rozhodnutí valné hromady upravili vnitřní uspořádání společnosti tak, jak jim to bude v mezích § 215 odst. 1 ZOK vyhovovat, a že lze § 215 odst. 1 ZOK považovat v tomto směru za dispozitivní normu. Bránit zbývajícím společníkům v takovém postupu by ani nebylo účelné, jelikož by mohli vzápětí skrze rozhodnutí valné hromady opět zvýšit základní kapitál společnosti a upravit míru své účasti ve společnosti dle svých představ.

Zde uvedená argumentace mě pak vede k závěru, že si zbývajcí společníci mohou nejen vybrat mezi přechodem uvolněného podílu na ně a snížením základního kapitálu, ale dokonce mohou tyto způsoby skrze rozhodnutí valné hromady i zkombinovat.

Přestože podle § 215 odst. 2 ZOK je k přijetí rozhodnutí valné hromady o přechodu uvolněného podílu na zbývajcí společníky či k přijetí rozhodnutí o snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka zapotřebí dvoutřetinové většiny hlasů všech společníků, bude nutné v případě, že společníci budou zamýšlet přijmout na valné hromadě rozhodnutí přípustným způsobem se odchylojící od § 215 ZOK, zkoumat, zda takovým rozhodnutím nebude změnou společenské smlouvy zasaženo do práv a povinností všech společníků. V takovém případě by dle § 171 odst. 2 ZOK museli s přijetím takového rozhodnutí souhlasit všichni zbylí společníci.

5.1.1. Přechod uvolněného podílu na zbývajcí společníky

Podle § 215 odst. 1 a odst. 2 ZOK může valná hromada rozhodnout o tom, že uvolněný podíl přejde na zbývajcí společníky, a to nejméně za protiplnění ve výši vyplaceného vypořádacího podílu (dále jen „povinnost poskytnout protiplnění“).

Přestože ustanovení § 215 odst. 1 ZOK ve spojení s § 214 ZOK normuje, že společnost má rozhodnout o způsobu naložení s uvolněným podílem bez zbytečného odkladu po vyplacení vypořádacího podílu vypočteného podle § 36 odst. 2 ZOK, nejpозději však do jednoho měsíce ode dne jeho vyplacení, domnívám se, že valná hromada může rozhodnout o tom, že uvolněný podíl přejde na zbývajcí společníky, již před vyplacením vypořádacího podílu.

Ustanovení § 215 odst. 1 ZOK výslovně nezakazuje přijetí tohoto rozhodnutí ještě předtím, než bude vypořádací podíl bývalému společníkovi vyplacen. Takovým postupem

věřitelem jinak. Je tak zjevné, že bez ohledu na zvolený způsob naložení s uvolněným obchodním podílem nedojde ke zhoršení postavení věřitelů společnosti.

ani nedojde k poškození práv bývalého společníka či věřitelů společnosti. Naopak rozhodne-li společnost o přechodu podílu na zbývající společníky ještě před tím, než sama vyplatí bývalému společníkovi vypořádací podíl, může při určení termínu splatnosti protiplnění, které mají zbývající společníci společnosti uhradit, zohlednit lhůtu, v níž má společnost bývalému společníkovi vypořádací podíl vyplatit. Čím dříve tak společnost rozhodne o přechodu uvolněného podílu na zbývající společníky, tím více může zmírnit negativní účinky vyplacení vypořádacího podílu na svůj peněžní tok.

Valná hromada, jak se domnívám, bude moci rozhodnout o přechodu uvolněného podílu na zbývající společníky až poté, co bude zjištěna výše vypořádacího podílu, který má společnost společníkovi vyplatit. Do té doby by totiž nebylo možné určit výši protiplnění, které by zbývající společníci měli v případě přechodu uvolněného podílu na ně společnosti poskytnout. Pokud by totiž valná hromada rozhodla o přechodu uvolněného podílu na zbývající společníky, aniž by byla v tomto rozhodnutí uvedena výše protiplnění, nepřihlíželo by se k takovému rozhodnutí, a to pro jeho neurčitost (ustanovení § 45 odst. 2 ZOK).

S ohledem na shora uvedený závěr, že si zbývající společníci mohou skrze rozhodnutí valné hromady upravit vnitřní uspořádání společnosti tak, jak jim to bude v mezích § 215 odst. 1 ZOK vyhovovat, se domnívám, že je možná odchylka od § 215 odst. 1 a odst. 3 ZOK i v tom směru, že valná hromada může rozhodnout o nerovnoměrném přechodu vlastnického práva k podílu. S takovým rozhodnutím by však museli dle ustanovení § 171 odst. 2 ZOK souhlasit všichni společníci¹⁵⁴.

Výše uvedená argumentace směřující k závěru o relativní dispozitivnosti ustanovení § 215 odst. 1 ZOK mě pak vede i k závěru, že společenská smlouva může určit bližší pravidla pro případný přechod uvolněného podílu, například, že podíl zvláštního druhu může přejít jen na společníky, jejichž účast je též představována podíly téhož zvláštního druhu. Rozhodnutím valné hromady přijatým všemi zbývajících členy společnosti by ale i tak bylo možné v jednotlivých případech takové pravidlo společenské smlouvy prolomit, a tak umožnit přechod uvolněného podílu na zbývající společníky, aniž by se úprava společenské smlouvy v daném případě použila.

¹⁵⁴ Shodně HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. op. cit. sub 53. str. 409.; VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. str. 287. POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). komentář k § 215 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2015, aktualizace ze dne 02.01.2016 [cit. 02.01.2016], ev. č. KO90_2012CZ. ČECH, P.; ŠUK, P. op. cit. sub 33. str. 321).

S ohledem na formulaci „*vlastnické právo k podílu přechází na společníky*“ obsaženou v § 215 odst. 3 ZOK, která hovoří o podílu a o nabytí vlastnického práva v singuláru, zastávám názor, že zbývajících společníci nabudou podíl do spoluvlastnictví¹⁵⁵, tedy nerozhodne-li valná hromada o rozdělení podílu, k jehož uvolnění došlo.

Vlastnické právo k podílu přejde na zbývajících společníky okamžikem, kdy se valná hromada usnese na tom, že uvolněný podíl přejde na tyto společníky. Okamžik přechodu podílu lze, jak se domnívám, odložit k pozdějšímu datu, v mezích zákona však nejpozději ke dni, kdy společnosti uplyne lhůta k rozhodnutí o této záležitosti. Odložení účinnosti takového rozhodnutí k pozdějšímu okamžiku by sice nemělo činit dané usnesení valné hromady neplatným či nicotným, ale, jak jsem přesvědčen, takové neúčinné usnesení by nebylo možné z materiálního hlediska považovat za splnění povinnosti dle § 215 odst. 1 ZOK, když by nevyvolávalo zákonem vyžadované účinky. Pokud by tedy valná hromada přijala usnesení, kterým by schválila přechod uvolněného podílu na zbývajících společníky, přičemž by stanovila okamžik takového přechodu ke dni ve vzdálené budoucnosti, soud by musel zrušit společnost i přesto, že byly podmínky uvedené v ustanovení § 215 odst. 1 ZOK formálně splněny. Opačný závěr by umožňoval obcházení zákona, když je účelem úpravy obsažené v ustanovení § 215 ZOK v přiměřené lhůtě nastolit soulad mezi strukturou společníků účastnících se na společnosti předpokládanou společenskou smlouvou a faktickým stavem struktury zbývajících společníků účastnících se na společnosti nastalým zánikem účasti bývalého společníka.

Přestože podíl může být ve spoluvlastnictví zbývajících společníků, budou tito odpovídat za splnění povinnosti poskytnout společnosti protiplnění dle ustanovení § 1871 odst. 1 OZ podle svých podílů, jelikož tato povinnost jim nevznikla na základě právního jednání týkajícího se společné věci (viz § 1127 OZ) a ani jim neplyne z účasti představované spoluvlastněným podílem. Podle mého názoru totiž povinnost k poskytnutí protiplnění plyne zbývajícím společníkům z jejich dosavadní účasti ve společnosti, která byla předpokladem pro nabytí uvolněného podílu. Bez této účasti by totiž na ně nemohl v důsledku rozhodnutí valné hromady přejít podíl, k jehož uvolnění došlo, a taktéž by jim nemohla vzniknout povinnost poskytnout protiplnění. Stručně vyjádřeno, povinnost

¹⁵⁵ Podle § 1115 odst. 1 OZ jsou spoluvlastníky ty osoby, jimž náleží vlastnické právo k věci společně. Veronika Vaněčková však zastává opačný názor, a to že k rozdělení uvolněného podílu dojde bez dalšího, tj. rozhodnutím valné hromady o přechodu uvolněného obchodního podílu na zbývajících společníky (viz VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. Str. 64).

zbývajících společníků poskytnout protiplnění za podíl, který na ně přešel, není spojena s tímto podílem, nýbrž s podíly, jež představují jejich dosavadní účast.

Zjištění toho, s jakým podílem je spojena povinnost zbývajících společníků poskytnout protiplnění, je podstatné pro určení důsledků případného porušení této povinnosti. Zákon o korporacích výslovně nestanoví, jaké důsledky má případné prodlení zbývajících společníků s poskytnutím protiplnění za nabytí podílu, k jehož uvolnění došlo. Osobně se ale domnívám, že by toto prodlení mohlo být shledáno za zvlášť závažné porušení povinnosti, které by společnost opravňovalo se postupem podle § 204 ZOK domáhat vyloučení prodlévajících společníků. V případě, že by soud shledal porušení povinnosti poskytnout protiplnění za zvlášť závažné porušení povinnosti společníka a byly-li by splněny další zákonné podmínky pro vyloučení společníka, kterými jsem se zabýval v kapitole 4.8 Vyloučení společníka soudem pro zvlášť závažné porušení jeho povinnosti a na něž tímto odkazuji, mohl by soud vyloučit prodlévajícího společníka ze společnosti jen ohledně těch jeho podílů, s nimiž byla povinnost poskytnout protiplnění spojena.

V rámci výkladu o přechodu podílu, k jehož uvolnění došlo, na zbývajících společníky si dovoluji zdůraznit, že ustanovení § 215 odst. 1 ZOK hovoří o „přechodu“ podílu. Proto s ohledem na § 1108 ve spojení s § 1106 OZ, připustím-li převládající doktrinální názor¹⁵⁶, že podíl svým uvolněním jako věc v právním slova smyslu nezanikl, přejdou na zbývajících společníky práva a povinnosti plynoucí z účasti představované tímto podílem včetně například nesplněné vkladové či příplatkové povinnosti, ale též i věcná práva váznoucí na podílu.

5.1.2. Snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka

Druhým základním způsobem, jak společnost může naložit s uvolněným podílem, je jeho faktické zrušení a s tím související snížení základního kapitálu společnosti o vklad bývalého společníka dle ustanovení § 215 odst. 1 ZOK, přičemž dle § 215 odst. 2 ZOK náleží rozhodování o tomto do působnosti valné hromady.

Podle mého soudu může valná hromada rozhodnout o snížení základního kapitálu společnosti o vklad bývalého společníka ještě předtím, než bude bývalému společníkovi jeho vypořádací podíl vyplacen, a dokonce ještě předtím, než bude výše vypořádacího

¹⁵⁶ Op. cit. sub 57.

podílu zjištěna. Přestože ustanovení § 215 odst. 1 ZOK ve spojení s § 214 ZOK normuje, že společnost má rozhodnout o způsobu naložení s uvolněným podílem bez zbytečného odkladu po vyplacení vypořádacího podílu vypočteného podle § 36 odst. 2 ZOK, nejpozději však do jednoho měsíce ode dne jeho vyplacení, nelze v tomto ustanovení shledat zákaz snížení základního kapitálu ještě před vyplacením vypořádacího podílu. Takovým postupem ani nedojde k poškození práv bývalého společníka či věřitelů společnosti. V tomto případě nemá výše vypořádacího podílu jakýkoliv vliv na snížení základního kapitálu, který se snižuje jen nominálně¹⁵⁷, nikoli efektivně¹⁵⁸, přičemž výše vkladu bývalého společníka, o níž má být základní kapitál po uvolnění podílu snížen, je společnosti známa po celou dobu její existence.

Samotné snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka provede společnost postupem normovaným v § 233 a násl. ZOK. Usnesení valné hromady však nemusí obsahovat všechny náležitosti obsažené v § 233 ZOK, jelikož se základní kapitál snižuje o vklad, který v důsledku tohoto snížení zanikne. V důsledku takového snížení základního kapitálu zanikne i podíl, k němuž se tento vklad váže. Podle názoru Vrchního soudu v Praze¹⁵⁹ není z podstaty věci obligatorní náležitostí usnesení valné hromady společnosti o snížení základního kapitálu ani údaj, jak se mění výše vkladů společníků, ani údaj o tom, zda částka odpovídající snížení základního kapitálu bude celá nebo zčásti vyplacena společníkům nebo zda bude prominuta povinnost splatit vklad anebo jakým jiným způsobem bude s touto částkou naloženo. Je tomu z toho důvodu, že podíl, k jehož uvolnění došlo, zaniká a s ním zaniká též i vklad s ním spojený. V případě tohoto specifického důvodu snížení základního kapitálu je tedy z podstaty věci dané účelem snížení základního kapitálu vyloučeno, aby byly ve smyslu § 233 písm. b) ZOK snižovány vklady zbývajících společníků, a potažmo tedy aby nutnou součástí výroku

¹⁵⁷ Nominální snížení základního kapitálu představuje případy, kdy je základní kapitál snižován toliko coby určitá nominální hodnota (zapsaná v obchodním rejstříku, uvedená ve společenské smlouvě a vedená v účetnictví), aniž by došlo k odlivu majetku společnosti. Nominální snížení představuje například snížení základního kapitálu z důvodu úhrady ztráty (srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 7 Cmo 260/2014).

¹⁵⁸ Efektivním snížením základního kapitálu je situace, kdy je disponováno majetkem společnosti, například ve směru ke společníkům či jiným naložením. Například tehdy, kdy se efektivně majetek v podobě části vkladů, o něž se základní kapitál snižuje, resp. jejich valnou hromadou určené části, dostává zpět společníkům (viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 7 Cmo 260/2014).

¹⁵⁹ K tomuto závěru dospěl Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 7 Cmo 260/2014. Přestože se na daný případ použila právní úprava obsažená v obchodním zákoníku, lze v tomto rozhodnutí obsažené závěry použít i po 31. 12. 2013, a to s ohledem ke shodné textaci ustanovení § 146 odst. 1 ObchZ a § 233 ZOK.

usnesení valné hromady byla tato skutečnost. Ze stejných důvodů je i vyloučeno, aby obligatorní náležitostí usnesení o snížení základního kapitálu o vklad spojený s podílem, k jehož uvolnění došlo, byl údaj o tom, zda částka odpovídající snížení základního kapitálu bude celá nebo zčásti vyplacena společníkům, nebo zda bude prominuta povinnost splatit vklad, anebo jakým jiným způsobem bude s touto částkou naloženo. V takovém případě totiž zaniká spolu s podílem též i celý vklad k němu se vážící, a to bez jakékoliv náhrady. Lze tak uzavřít, že usnesení valné hromady o snížení základního kapitálu musí obsahovat částku, o níž se základní kapitál snižuje, rovnající se výši vkladu bývalého společníka a uvedení toho, že se základní kapitál snižuje výlučně jen o vklad bývalého společníka.

Ustanovení § 233 písm. d) ZOK dále stanoví, že toto usnesení valné hromady musí též obsahovat určení lhůty pro odevzdání kmenového listu. Pokud již byl kmenový list společnosti odevzdán, pak se domnívám, že je z čistě praktického důvodu vhodné tuto skutečnost v usnesení valné hromady konstatovat. Nemyslím si, že by absence takového konstatování měla vést k neplatnosti rozhodnutí valné hromady, či že by mohla odůvodňovat zrušení takového rozhodnutí soudem. Rejstříkový soud by však mohl pro absenci tohoto údaje v usnesení valné hromady odkládat provedení zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku až do vyjasnění věci.

5.2. Zvláštní způsob naložení s uvolněným podílem

Za zvláštní způsob naložení s uvolněným podílem považuji jeho prodej podle ustanovení § 213 ZOK. Právní poměry související s tímto způsobem naložení s uvolněným podílem jsou determinovány právě právní povahou uvolněného podílu, které jsem se věnoval již v kapitole 3. Uvolněný podíl a jeho právní povaha, přičemž jsem na straně 36 dospěl k závěru, že podíl jako věc v právním slova smyslu zaniká okamžikem zániku účasti společníka ve společnosti, kterou spolu s právy a povinnostmi z této účasti plynoucí představoval. Přestože je uvolněný podíl doktrínou¹⁶⁰ považován za věc, považuji uvolněný podíl za fiktivní věc představující neobsazenou pozici ve struktuře společníků ve společnosti s ručením omezeným. Považuji pak za korektní v rámci výkladu prodeje uvolněného podílu zohlednit obě tato pojetí.

S ohledem na úskalí, která právní úprava prodeje uvolněného podílu obsahuje a jimiž

¹⁶⁰ Op. cit. sub 57.

se budu níže zabývat, si již zde dovolím doporučit využít ustanovení § 214 odst. 2 ZOK a ve společenské smlouvě vyloučit prodej uvolněného podílu dle § 213 ZOK.

5.2.1. Povinnost společnosti pokusit se uvolněný podíl prodat

Výše již bylo konstatováno, že je-li podíl neomezeně převoditelný, postupuje společnost podle § 213 ZOK a bez zbytečného odkladu uvolněný podíl prodá, a to nejméně za přiměřenou cenu. Formulace „*naloží s ním podle § 213 nebo 215*“ obsažená v ustanovení § 212 odst. 3 ZOK však, podle mého názoru, vyvolává otázku, zda má společnost povinnost se nejprve pokusit prodat uvolněný podíl postupem podle § 213 ZOK, či zda je to jen přípustná alternativa k postupu dle § 215 ZOK.

Podle legislativních pravidel vlády¹⁶¹ „*se varianty vyjadřují spojkami „nebo“ a „anebo“. Jde-li však o výčet možností, který není vyjádřen v pododstavcích nebo bodech, čárka se před spojkou „nebo“ nepíše*“. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že „*osnova užívá slovo „nebo“ (bez čárky) výhradně ve slučovacím významu... Při formulaci „A nebo B“ bude skutková podstata normy naplněna, ať již nastane jedna či druhá možnost či nastanou-li obě zároveň*“. V internetové jazykové příručce Ústavu pro jazyk český, Akademie věd ČR¹⁶² se v souvislosti se slučovacím poměrem a psaním čárky před spojkou „nebo“ uvádí, že „*zvolíme-li však spojkou nebo (ve slučovacím poměru), o „čisté“ slučování nejde. Pomocí spojky nebo vyjadřujeme volbu mezi dvěma eventualitami. Podstatné je, že eventuality jsou libovolně zaměnitelné a je lhostejno, která z nich bude platit, které dáme přednost (v konečném důsledku mohou nastat i obě)*“.

Shora uvedené svádí k závěru, že prodej uvolněného podílu podle § 213 odst. 1 ZOK je jen alternativou k základním způsobům naložení s uvolněným podílem. Při výkladu ustanovení § 212 odst. 3 ZOK však nelze opomenout interpretační pravidlo obsažené v § 2 odst. 2 věta za středníkem OZ, podle něhož se nikdo nesmí dovolávat slov právního předpisu proti jeho smyslu. V ustanovení § 214 odst. 2 ZOK, podle něhož lze určit výši vypořádacího podílu podle § 36 odst. 2 ZOK i bez splnění požadavků uvedených v § 213 ZOK, stanoví-li tak společenská smlouva, shledávám záměr zákonodárce, aby byla společnost povinna se

¹⁶¹ Viz Čl. 42 odst. 1 a odst. 2 písm. b) legislativních pravidel vlády [cit. 2016-01-17]. Dostupné z [www: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>](http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/).

¹⁶² Psaní čárky před spojkami nebo, či. internetová jazyková příručka [online], Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR [cit. 2016-04-03]. Dostupné z [www: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=155>](http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=155).

primárně snažit uvolněný podíl prodat postupem podle § 213 ZOK¹⁶³.

Ač to není na první pohled z § 214 odst. 2 ZOK zřejmé, případné odchylné ujednání obsažené ve společenské smlouvě de facto omezí či dokonce vyloučí působnost statutárního orgánu rozhodovat v záležitostech naložení s uvolněným podílem, která je s ohledem na § 163 OZ ze zákona v jeho působnosti. Z ustanovení § 214 odst. 2 ZOK dále argumentum a contrario plyne, že neobsahuje-li společenská smlouva odchylnou úpravu, nemůže společnost postupovat podle § 214 odst. 1 ZOK, aniž by se pokusila prodat uvolněný podíl postupem podle § 213 odst. 1 ZOK.

Textace ustanovení § 214 odst. 2 ZOK mě vede k závěru, že společenská smlouva nejen že může zcela vyloučit prodej uvolněného podílu podle § 213 ZOK, ale též že může ponechat na společnosti, zda uvolněný podíl bude prodán, či zda s ním společnost naloží jedním ze základních způsobů. V takovém případě by dle § 163 OZ rozhodování o tom, zda se společnost pokusí o prodej uvolněného podílu podle § 213 ZOK, či nikoli, náleželo do působnosti statutárního orgánu. Jedná se však o čistě pozitivistický výklad předmětných ustanovení, který neposkytuje bývalému společníkovi právní jistotu, jak bude výše jeho vypořádacího podílu určena. Tímto deficitem však trpí celý institut prodeje uvolněného podílu, když nelze bývalému společníkovi garantovat, že se společnosti podaří ve lhůtě tří měsíců (viz § 214 odst. 1 ZOK) uvolněný podíl prodat.

Lze ale uzavřít, že neupraví-li společenská smlouva povinnost společnosti prodat uvolněný podíl odchylně od § 213 odst. 1 ZOK, je společnost povinna se pokusit uvolněný podíl prodat.

5.2.2. Zákonné zmocnění společnosti a její poměr k bývalému společníkovi

Při analýze právního poměru bývalého společníka a společnosti samé lze s jistotou identifikovat jen právo bývalého společníka na vypořádání. Ve zbytku je obsah poměru mezi bývalým společníkem a společností závislý na tom, jakou právní povahu uvolněného podílu doktrína a soudní praxe dovodí.

¹⁶³ K opačnému závěru dospěl Aleš Rozehnal, který uvádí, že „se společnost může rozhodnout uvolněný podíl neprodávat“ (viz ROZEHNAL, A. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 980 a str. 987.). V témže díle na straně 984 ale též autor hovoří o povinnosti společnosti postupovat podle § 213 ZOK. Názor, že je společnost povinna se pokusit uvolněný podíl prodat, zastává i Jarmila Pokorná (POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). komentář k ustanovení § 212 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2016, aktualizace ze dne 03.04.2016 [cit. 04.04.2016], ev. č. KO90_2012CZ) či Veronika Vaněčková (VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. str. 284).

Zákon o obchodních korporacích ve svém ustanovení § 212 odst. 3 ZOK stanoví, že společnost nakládá s uvolněným podílem jako zmocněnec a naloží s ním podle § 213 nebo 215 ZOK. Tato formulace však není přesná a v návaznosti na jiná zákonná ustanovení, a to nejen ta regulující institut uvolněného podílu a dispozice s ním, otvírá prostor pro řadu otázek.

Předně společnost nemá postavení zmocněnce při nakládání s uvolněným podílem jedním ze základních způsobů uvedených v § 215 ZOK, jelikož v takovém případě společnost s nikým právně nejedná, tedy nedochází při postupu dle § 215 ZOK k výkonu zástupčího oprávnění. Naopak společnost v tomto případě řeší nastalou situaci uvnitř sebe sama¹⁶⁴.

Dále není zřejmé, koho společnost zastupuje. Tato konstrukce zástupčího oprávnění může naznačovat, že uvolněný podíl je i nadále původním, jakýmsi metamorfovaným podílem a že je ve vlastnictví bývalého společníka. Osobně se však domnívám, že účelem normy je jen explicitně deklarovat právo společnosti jednat se zájemci o nabytí účasti ve společnosti, na níž bývalému společníkovi účast zanikla, s tím, že společnost při takovém jednání nejedná na účet jiné osoby, ale jen a právě svým jménem a na svůj účet¹⁶⁵.

K takovému závěru mě vede i presumpce vnitřní nerozpornosti právního řádu. Účelem právní úpravy naložení s uvolněným podílem je uvedení vnitřního uspořádání společnosti do souladu se zákonem a se společenskou smlouvou, což je v zájmu společnosti samé. Účelem zákonného zastoupení je dle § 457 OZ naopak ochrana zájmů zastoupeného a naplňování jeho práv. Výklad, že společnost zastupuje při prodeji uvolněného podílu bývalého společníka a že jedná na jeho účet, by znamenal přípuštění střetu zájmů společnosti a bývalého společníka, a tedy vnitřního rozporu v právním řádu. Jelikož lze předmětné normy interpretovat ve vzájemné souvislosti i způsobem nevytvářejícím rozpor v právním řádu, měl by být takový výklad upřednostněn.

Pokud bychom naopak považovali uvolněný podíl za fiktivní věc představující neobsazenou pozici ve struktuře společníků ve společnosti, pak by smlouva uzavřená mezi

¹⁶⁴ ¹⁶⁴ Shodně POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). komentář k ustanovení § 212 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2016, aktualizace ze dne 03.04.2016 [cit. 04.04.2016], ev. č. KO90_2012CZ.

¹⁶⁵ Ke shodnému závěru dospěl i Tomáš Dvořák, přičemž uvádí, že k výplatě vypořádacího podílu je povinna jen a právě sama společnost a že oprávněnou osobou požadovat zaplacení ceny za uvolněný podíl prodaný dle § 213 odst. 1 ZOK je opět jen a právě sama společnost (viz DVOŘÁK, T. op. cit. sub 51. str. 194).

společností a zájemcem o nabytí účasti na společnosti ve smyslu § 213 odst. 1 ZOK byla smlouvou sui generis a měla by povahu jakési smlouvy o přistoupení ke společenské smlouvě, přičemž by společnost mohla předmětné zástupčí oprávnění vykonávat ve prospěch zbývajících společníků.

Pokud by bylo dovozeno, že společnost při postupu podle § 213 odst. 1 ZOK jedná na účet jiné osoby, bývalého společníka či zbývajících společníků, pak by byl obsah právního poměru mezi společností a takovou osobou (dále jen „příkazce“) určen i ustanoveními normujícími zákonné zastoupení a dle § 2444 OZ přiměřenou aplikací ustanovení o příkazu (ustanovení § 2430 a násl. OZ). Tato ustanovení by se použila jen přiměřeně a v tom rozsahu, v němž by neodporovala úpravě prodeje uvolněného podílu a v závislosti na tom, v jakém postavení ve vztahu ke společnosti by příkazce byl. Společnost by tak například byla povinna si při prodeji uvolněného podílu počínat pečlivě podle svých schopností¹⁶⁶ (ustanovení § 2432 odst. 1 OZ)¹⁶⁷; byla by povinna podat příkazci zprávu o postupu při prodeji uvolněného podílu a předložit mu vyúčtování (ustanovení § 2435 OZ); byla by oprávněna požadovat složení zálohy na úhradu nákladů spojených s prodejem uvolněného podílu a jejich úhradu bez ohledu na to, zda by k prodeji uvolněného podílu došlo (ustanovení § 2436 OZ).

Pokud by se praxe přiklonila k závěru, že společnost jedná při prodeji uvolněného podílu na účet jiné osoby, zejména v případě jednání na účet bývalého společníka, pak by s ohledem na účel zákonného zastoupení¹⁶⁸ bylo na místě zvažovat aplikaci § 460 OZ, podle něhož soud jmenuje zastoupenému kolizního opatrovníka, dojde-li ke střetu zájmu zákonného zástupce se zájmem zastoupeného, či ke střetnutí zájmů těch, kteří jsou zastoupeni tímž zákonným zástupcem, anebo hrozí-li takový střet¹⁶⁹. Jmenování kolizního opatrovníka by tak bylo namísto zejména v případě, že by společnost měla prodat uvolněné

¹⁶⁶ Domnívám se, že společnost bude povinna obstarat prodej uvolněného obchodního podílu s odbornou péčí (viz § 5 odst. 1 OZ). Jsem totiž toho názoru, že lze po společnosti požadovat, aby jednala se znalostí a pečlivostí, která je s obstaráváním statusových záležitostí společnosti spojena.

¹⁶⁷ Ustanovení § 2432 odst. 1 OZ ukládá příkazníkovi též povinnost plnit příkaz poctivě. Povinnost jednat poctivě však patří mezi základní soukromoprávní principy (viz § 6 odst. 1 OZ) a nelze si tak představit, že by v případě absence výslovného zakotvení této povinnosti v § 2432 odst. 1 OZ mohl příkazník provádět příkaz nepoctivě.

¹⁶⁸ Podle § 457 OZ sleduje zákonné zastoupení ochranu zájmů zastoupeného a naplňování jeho práv.

¹⁶⁹ Ustanovení kolizního opatrovníka soudem by bylo na místě například za situace, kdy by došlo k uvolnění několika obchodních podílů různých společníků, tj. kdy by společnost měla obstarat prodej dvou či více uvolněných obchodních podílů, aniž by mohla garantovat jejich prodej za rovnocenných podmínek.

podíly několika bývalých společníků, jelikož je zřejmé, že by si v takovém případě zájmy jednotlivých bývalých společníků na tom, aby jejich uvolněné podíly byly prodány za co nejvyšší cenu, vzájemně konkurovali.

5.2.3. Předkupní právo zbývajících společníků

Zákon o obchodních korporacích ve svém § 213 odst. 1 ZOK stanoví, že zbývajcí společníci mají předkupní právo k prodávanému podílu. I v případě předkupního práva má na určení práv a povinností dotčených osob vliv to, jakou právní povahu má uvolněný podíl a jak bude interpretováno zmocnění společnosti k prodeji uvolněného podílu obsažené v § 212 odst. 3 ZOK.

Pokud by se praxe přiklonila k mému chápání uvolněného podílu jako fiktivní nehmotné věci představující neobsazenou pozici ve struktuře společníků ve společnosti, tedy že podíl jako věc v právním slova smyslu svým uvolněním zaniká, bylo by posouzení právních poměrů mezi dotčenými osobami poměrně jednoduché. Jednak by uvolněný podíl nebyl zatížen právy zřízenými ve prospěch osob, zejména těch stojících mimo společnost, například zástavním právem, a dále by bylo možné s jistotou konstatovat, že osobou povinnou z předkupního práva je právě sama společnost.

Naopak v případě, že by byl uvolněný podíl považován za jakýsi metamorfovaný podíl, který se svým prodejem podle § 213 odst. 1 ZOK stane bez dalšího plnohodnotným podílem, bylo by nutné prodávaný uvolněný podíl nabídnout ke koupi i osobám, jimž svědčí předkupní právo k podílu z jiného právního důvodu než z § 213 odst. 1 ZOK, například ze smlouvy¹⁷⁰. Není ani zřejmé, kdo by byl osobou povinnou z předkupního práva, tedy zda by za případné porušení předkupního práva odpovídala společnost, bývalý společník, nebo někdo jiný, když je společnost považována za zmocněnce (viz § 212 odst. 3 ZOK).

Jelikož zastávám názor, že společnost nejedná při výkonu tzv. zástupčího oprávnění dle § 212 odst. 3 ZOK na účet bývalého společníka (viz závěry uvedené na str. 81), jsem toho názoru, že osobou povinnou z předkupního práva je sama společnost. Posouzení této otázky je důležité i pro posouzení pasivní věcné legitimace v případném řízení o žalobě na

¹⁷⁰ Nejvyšší soud dospěl za použití analogie k závěru, že lze smlouvou zřídit k obchodnímu podílu předkupní právo, ještě před nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (viz rozhodnutí ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 1339/2004). Jelikož je obchodní podíl ode dne 1. 1. 2014 věcí ve smyslu § 489 OZ, nelze s ohledem na dikci ustanovení § 2140 odst. 1 OZ pochybovat o možnosti zřídit k obchodnímu podílu smluvní předkupní právo.

nahrazení újmy vzniklé osobě oprávněné z předkupního práva či nabyvateli předkupním právem zatíženého uvolněného podílu v důsledku porušení předkupního práva.

Právní poměry vyplývající ze zákonného předkupního práva zakotveného v ustanovení § 213 odst. 1 ZOK se dle § 11 OZ řídí právní úpravou předkupního práva obsaženou v § 2140 a násl. OZ¹⁷¹, nevztahuje-li se konkrétní norma výlučně jen ke smluvnímu předkupnímu právu. Tak podle § 2143 OZ dospěje povinnost společnosti nabídnout uvolněný podíl zbývajícím společníkům ke koupi uzavřením smlouvy se zájemcem o podíl. Zbývajcí společníci budou dle § 2148 odst. 1 OZ povinni zaplatit kupní cenu do osmi dnů ode dne, kdy jim bude učiněna nabídka ke koupi uvolněného podílu, či ve lhůtě sjednané pro tento účel ve společenské smlouvě. Budou-li však platební podmínky sjednané se zájemcem o koupi uvolněného podílu výhodnější, mají zbývajcí společníci dle § 2148 odst. 2 OZ právo požadovat, aby jim byl uvolněný podíl prodán za těchto platebních podmínek. Využití tohoto práva je však podmíněno tím, že zbývajcí společníci dostatečně zajistí zaplacení kupní ceny. Vše uvedené v tomto odstavci by se vztahovalo i na předkupní právo osoby stojící vně společnosti, pokud bychom připustili, že uvolněný podíl je jakýmsi metamorfovaným podílem vlastněným bývalým společníkem, kterého společnost ex lege zastupuje.

Podle § 213 odst. 1 věta třetí ZOK se uvolněný podíl rozdělí mezi zbývajcí společníky podle poměru jejich podílů, pokud předkupní právo využije více zbývajcích společníků. Z této normy neplyne, jaký podíl na prodávaném uvolněném podílu by získala osoba stojící vně společnosti, tedy připustíme-li, že i taková osoba může mít k uvolněnému podílu při jeho prodeji podle § 213 odst. 1 ZOK předkupní právo. Vyjdu-li z toho, že v nastíněném případě by se nejednalo o jedno společné předkupní právo, nýbrž by se jednalo o navzájem si konkurující předkupní práva, jsem toho názoru, že lze vyloučit aplikaci ustanovení občanského zákoníku o podílovém spoluvlastnictví, o společných dlužích a pohledávkách, jakož i ustanovení § 2141 OZ. Osoba povinná z jednotlivých předkupních práv by měla jednotlivé povinnosti nabídnout jednotlivým oprávněným osobám uvolněný podíl ke koupi. Z těchto povinností by však osoba povinná z předkupního práva mohla splnit jen jednu, respektive všechny, které bude mít vůči zbývajícím společníkům, a v ostatních

¹⁷¹ Nejvyšší soud konstantně judikoval, že právní úprava smluvního předkupního práva se použije i na předkupní právo zákonné, pokud neobsahuje vlastní právní úpravu (viz rozhodnutí ze dne 20. 06. 2001, sp. zn. 22 Cdo 831/2000; v rozhodnutí ze dne 19. 9. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1875/2005; v rozhodnutí ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 33 Cdo 3371/2008; či v rozhodnutí ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 33 Cdo 4846/2009).

případech by svou povinnost splnit nemohla. Jelikož by tu byla konkurující si předkupní práva, bylo by nutné je vzájemně poměřit. Jelikož je předkupní právo zbývajících společníků dle § 213 odst. 1 ZOK věcné povahy, tedy působí vůči všem, mělo by toto předkupní právo přednost před předkupním právem zřízeným ve prospěch osoby stojící vně společnosti, které může mít jen povahu závazkového předkupního práva¹⁷². Je tomu tak z toho důvodu, že by se zbývajcí společníci mohli dle § 2144 odst. 1 OZ na rozdíl od vně stojící osoby¹⁷³ domáhat na nabyvateli podílu, aby na ně podíl převedl¹⁷⁴. Zde uvedené lze uzavřít tak, že by osoba stojící vně společnosti měla být v důsledku konkurence předkupních práv opomenuta, a v případě, že by zbývajcí společníci měli zájem o koupi uvolněného podílu, měli by být upřednostněni. Osoba stojící vně společnosti by tak podíl ani jeho část nenabyla.

V již zmíněné třetí větě ustanovení § 213 odst. 1 ZOK se dále stanoví, že se uvolněný podíl v případě, že své předkupní právo využije více zbývajících společníků, rozdělí. Rozdělení podílu je však dle § 145 ZOK možné jen v případě, že bude zachována nejnižší výše vkladu požadovaná zákonem o obchodních korporacích nebo společenskou smlouvou.

Nestaví-li společenská smlouva, že společník může vlastnit více podílů, dojde v případě nabytí dalšího podílu ke spojení obou podílů¹⁷⁵. Proto se domnívám, že pro aplikaci § 213 odst. 1 ZOK bude velmi podstatné znění společenské smlouvy týkající se vlastnění více druhů podílů. Pokud by totiž společenská smlouva vyloučila princip spojování podílů¹⁷⁶, mohla by nastat situace, že by v důsledku nedostatečné výše vkladu spojeného s uvolněným podílem nebylo možné uvolněný podíl rozdělit. V takovém případě by jediným řešením byl prodej uvolněného podílu do podílového spoluvlastnictví zbývajících společníků. Domnívám se, že v tomto směru není § 213 odst. 1 ZOK kogentní. Pokud by se

¹⁷² Podle § 977 OZ jen zákon stanoví, která práva k majetku jsou absolutní, přičemž předkupní právo není v obecné rovině považováno právním řádem České republiky za absolutní majetkové právo. Tuto povahu má jen v případě, kdy je zřízeno ze zákona, jak tomu je v případě § 213 odst. 1 ZOK, nebo v případě, že jeho sjednání jako věcného práva zákon výslovně připouští, jak tomu je například u nemovitých věcí dle § 2128 odst. 1 OZ.

¹⁷³ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 19. 10. 1999, sp. zn. I ÚS 265/98.

¹⁷⁴ V případě, že by bylo porušeno předkupní právo i jen některého ze zbývajících společníků, mohl by se každý takto opomenutý společník domáhat na nabyvateli obchodního podílu toho, aby obchodní podíl rozdělil a prodal mu obchodní podíl o velikosti, který by opomenutý zbývajcí společník nabyl v případě, že by k porušení předkupního práva nedošlo.

¹⁷⁵ Podle Tomáše Dvořáka zákon o obchodních korporacích nezná princip spojování podílů (DVOŘÁK, T. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. op. cit. sub 57. str. 667).

¹⁷⁶ Pokud by společenská smlouva připustila, že společník může vlastnit více podílů, ale z použité formulace by neplynulo vyloučení principu spojování podílů, došlo by, jak se domnívám, ke spojení podílu, který by sám nemohl s ohledem na nízký vklad s ním spojený existovat, s jiným podílem.

však všichni zbývající společníci, které uplatnili své předkupní právo, na takovém postupu nedohodli, pak by zřejmě nebylo možné prodej uvolněného podílu dle § 213 odst. 1 ZOK realizovat.

Pro úplnost si dovoluji uvést, že se v případě rozdělení podílu při jeho prodeji zbývajícím společníkům dle § 213 odst. 1 ZOK nepoužije ustanovení § 43 odst. 3 ZOK, které podmiňuje rozdělení podílu souhlasem valné hromady¹⁷⁷. Souhlasím pak s Jarmilou Pokornou¹⁷⁸, že účelem § 43 odst. 3 ZOK je chránit zájmy společnosti a že je obranou proti takovému rozdělování podílů, které by nepříznivě změnilo vnitřní vztahy, v nichž společnost funguje. V případě rozdělení podílu dle § 213 odst. 1 ZOK však dochází k rozdělení podílu ze zákona, nikoli na základě právního jednání jednotlivce. Zájmy společnosti, ale i jednotlivých společníků, jsou dostatečně chráněny tím, že všichni zbývající společníci mají předkupní právo k uvolněnému podílu a že se podíl rozděluje v poměru podle jejich podílů, tj. že všichni zbývající společníci mají stejné postavení a stejnou šanci nabýt uvolněný podíl či jeho část. Domnívám se tak, že systematickým výkladem § 43 ZOK lze dovodit, že se odst. 3 naposledy uvedeného ustanovení vztahuje jen k rozdělení podílu, k němuž dochází z vůle společníka.

Jelikož nelze štěpit kmenový list¹⁷⁹, bude nutné v případě, že více společníků uplatní své předkupní právo k uvolněnému podílu představovanému kmenovým listem, vydat nové kmenové listy, které budou představovat nově vzniklé podíly. Pokud by došlo ke spojení nově vzniklých podílů s již existujícími podíly zbývajících společníků, postačí, když společnost vyznačí na stávajících kmenových listech zbývajících společníků nové údaje. V každém případě by zde uvedené nemělo činit společnosti větší obtíže, jelikož bývalý společník je povinen svůj kmenový list společnosti odevzdat, přičemž někdy je to dokonce podmínkou zániku účasti ve společnosti. Neodevzdá-li bývalý společník svůj kmenový list, je společnost dle § 152 odst. 3 ZOK povinna prohlásit neodevzdaný kmenový list za neplatný.

¹⁷⁷ Ke shodnému závěru dospěla i Veronika Vaněčková, nepodporuje ho však jakoukoli argumentací (VANĚČKOVÁ, V. op. cit. sub 1. Str. 64).

¹⁷⁸ POKORNÁ, J. in ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). komentář k § 43 ZOK. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2016, aktualizace ze dne 3.4.2016 [cit. 8.4.2016], ev. č. KO90_2012CZ.

¹⁷⁹ Shodný názor zastává i Bohumil Havel (viz HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. op. cit. sub 53. str. 111).

5.2.4. Povaha smlouvy uzavírané v režimu § 213 odst. 1 ZOK

Ustanovení § 213 odst. 1 ZOK hovoří o „prodeji uvolněného podílu“. Právě tato formulace a převládající názor právní teorie¹⁸⁰, že uvolněný podíl je jakýmsi metamorfovaným podílem, více či méně vede doktrínu¹⁸¹ k použití ustanovení normujících převod podílu¹⁸² spolu s ustanoveními občanského zákoníku regulujícími kupní smlouvu i na prodej uvolněného podílu podle § 213 odst. 1 ZOK. Domnívám se však, že smlouva uzavíraná v režimu § 213 odst. 1 ZOK má specifickou povahu.

Pokud bude zájemce o (uvolněný) podíl jednat se společností o prodeji uvolněného podílu v režimu § 213 odst. 1 ZOK, bude srozuměn s tím, že účast bývalého společníka, kterou podíl před svým uvolněním představoval, zanikla. V průběhu kontraktačního procesu tak zájemce o (uvolněný) podíl projevuje svůj zájem stát se novým společníkem, tedy ve smyslu § 210 odst. 1 OZ společnost spoluvytvářet, a to co do kvalitativní i kvantitativní stránky stejně, jak ji spoluvytvářel bývalý společník. Ze zde řečeného pak dovozují, že smlouvou uzavíranou v režimu § 213 odst. 1 ZOK neprojevují smluvní strany vůli převést účast na společnosti na zájemce o (uvolněný) podíl, nýbrž projevují vůli "přivést" do společnosti nového společníka, tedy účast na společnosti nově založit a tím uvést strukturu společníků účastnících se na společnosti do souladu se stavem předpokládaným společenskou smlouvou.

Smlouva uzavíraná v režimu § 213 odst. 1 ZOK tak podle mého soudu není smlouvou kupní ve smyslu § 2079 a násl. OZ, kterou se derivativně převádí vlastnické právo, nýbrž ji považují za smlouvu sui generis, na jejímž základě nabývá zájemce o (uvolněný) podíl vlastnické právo k podílu originárně, a to okamžikem, kdy nabude účast ve společnosti. V návaznosti na zde uvedený závěr dovozují, že smlouva uzavíraná v režimu § 213 odst. 1 ZOK vyžaduje dle § 6 odst. 1 ZOK písemnou formu s ověřenými podpisy.

Ve snaze zjednodušit další text této práce budu nadále hovořit o smlouvě

¹⁸⁰ Op. cit. sub 57.

¹⁸¹ K plnému použití ustanovení o převodu podílu včetně plného použití ustanovení norem závazkového práva obsažených v části čtvrté občanského zákoníku se bez jakéhokoli vysvětlení přiklání Vladimír Janošek (viz JANOŠEK, V. op. cit. sub 130).

¹⁸² Josef Kříž dělí smlouvy, jejichž předmětem je podíl ve společnosti s ručením omezeným, na smlouvy obligační a na soluční, přičemž konstatuje, že smlouva o převodu podílu ve smyslu § 207 až 209 ZOK je smlouvou soluční. Nevylučuje však to, že by byl závazek převést podíl a samotný převod podílu sjednán v jedné smlouvě (viz KŘÍŽ, J. K povaze smlouvy o převodu podílu. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 7-8).

uzavírané v režimu § 213 odst. 1 ZOK jako o „kupní“ smlouvě a o nabytí podílu postupem podle § 213 odst. 1 ZOK jako o jeho „prodeji“ či „koupí“, a to i přes povahu „kupní“ smlouvy, jak jsem ji výše dovodil.

5.2.5. Lhůta k prodeji uvolněného podílu

Zákon o obchodních korporacích v rámci úpravy prodeje uvolněného podílu dále normuje, že je společnost povinna prodat uvolněný podíl bez zbytečného odkladu. Ustanovení § 214 odst. 1 ZOK pak může evokovat dojem, že je společnost oprávněna prodat uvolněný podíl jen do okamžiku, kdy uplyne lhůta v délce tří měsíců počítaná ode dne, kdy došlo k uvolnění podílu. V této souvislosti vyvstává otázka, zda společnost může prodat uvolněný podíl i po uplynutí oné tříměsíční lhůty. Osobně se domnívám, že může¹⁸³.

Ustanovení § 214 odst. 1 ZOK vztahuje onu lhůtu ke způsobu určení výše vypořádacího podílu, tedy že po uplynutí tříměsíční lhůty se výše vypořádacího podílu bývalého společníka neurčí podle ustanovení § 213 odst. 2 ZOK, ale určí se podle § 36 odst. 2 ZOK. Je tak zřejmé, že ustanovení § 214 odst. 1 ZOK nereguluje právo a současně povinnost společnosti prodat uvolněný podíl, ale reguluje způsob a okamžik určení výše vypořádacího podílu bývalého společníka a tím i právní důvod vzniku konkrétní pohledávky bývalého společníka.

Nad to lze poukázat i na § 654 odst. 1 OZ, podle kterého právo zaniká uplynutím lhůty, jen stanoví-li to zákon výslovně. Jelikož ze zákona o obchodních korporacích neplyne, že by společnost nemohla uvolněný podíl po uplynutí tříměsíční lhůty počítané ode dne uvolnění podílu prodat postupem dle § 213 ZOK, jsem toho názoru, že až do okamžiku, kdy buď valná hromada rozhodne o přechodu uvolněného podílu na zbývající společníky či o snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka, nebo kdy společnost zanikne¹⁸⁴, může společnost prodat uvolněný podíl postupem upraveným v § 213 odst. 1 ZOK.

Z textu zákona tak neplyne nic jiného než to, že je společnost povinna prodat uvolněný podíl, respektive o to usilovat, bez zbytečného odkladu, tj. bez neodůvodněných

¹⁸³ Názor, že uplynutím tříměsíční lhůty podle § 214 odst. 1 ZOK zaniká právo společnosti prodat uvolněný podíl dle § 213 odst. 1 ZOK zastává Martin Kohout (viz KOHOUT, M. op. cit. sub 52).

¹⁸⁴ Vrchní soud v Praze dospěl ve svém rozhodnutí ze dne 19. 9. 2001, sp. zn. 7 Cmo 691/2000, k závěru, že obchodní podíl společníka společnosti s ručením omezeným, zrušené s likvidací, lze platně převádět až do okamžiku zániku společnosti. Jsem toho názoru, že nic nebrání vztažení tohoto závěru i na případ „prodeje“ uvolněného podílu ve smyslu § 213 odst. 1 ZOK.

průtahů. Z dosavadní judikatury¹⁸⁵ plyne, že formulace "bez zbytečného odkladu" neurčuje lhůtu, v níž má být právně jednáno, nýbrž určuje to, jak rychle má adresát normy začít kontinuálně usilovat o splnění normou uložené povinnosti. Pojem "bez zbytečného odkladu", který konkretizuje povinnost včasného prodeje uvolněného podílu, je tedy nutné vykládat podle okolností každého jednotlivého případu, s přihlédnutím k povaze společnosti, v níž (uvolněný) podíl představoval účast a z ní plynoucí práva a povinnosti.

Pro posouzení toho, zda bývalý společník nebyl postupem společnosti při naložení s uvolněným podílem poškozen, není tak podstatné, že se nepodařilo prodat uvolněný podíl ve lhůtě tří měsíců, po jejímž uplynutí se určí výše vypořádacího podílu podle § 36 odst. 2 ZOK, ale je podstatné to, zda společnost začala usilovat o prodej uvolněného podílu s odbornou péčí a bez zbytečného odkladu poté, co došlo k uvolnění podílu.

5.2.6. Přiměřenost "kupní" ceny

Dalším aspektem prodeje uvolněného podílu podle § 213 odst. 1 ZOK je požadavek na přiměřenost „kupní“ ceny¹⁸⁶. Bez ohledu na to, jakou povahu uvolněný podíl má, se bude přiměřenost ceny posuzovat ve vztahu k podílu, o jehož nabytí zájemce o „koupi“ uvolněného podílu usiluje, tedy ve vztahu k plnohodnotnému podílu, který představuje účast ve společnosti a z této účasti plynoucí práva a povinnosti. Přiměřenost ceny nelze posuzovat ve vztahu k uvolněnému podílu, který nepředstavuje účast ve společnosti, a proto de facto nemá jakoukoli hodnotu.

Při určení ceny podílu nelze vycházet z výše vypořádacího podílu, na nějž by mohlo bývalému společníkovi vzniknout právo podle § 214 odst. 1 ZOK¹⁸⁷. Tato výše totiž nic nevyovídá o skutečné majetkové hodnotě podílu, respektive účasti na společnosti, kterou „koupi“ uvolněného podílu zájemce o (uvolněný) podíl nabude, tedy o ceně, kterou by bylo možné za jeho převod v daném čase a místě požadovat¹⁸⁸. Určení ceny podílu není ani pro

¹⁸⁵ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 06. 2008, sp. zn. 21 Cdo 2869/2007; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 06. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1508/2008; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4634/2008; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 04. 2012, sp. zn. 23 Cdo 113/2012; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012.

¹⁸⁶ Tento zákonný požadavek považuji za nadbytečný, jelikož si nelze představit, že by jinak bylo možné uvolněný podíl prodat za cenu nepřiměřenou.

¹⁸⁷ V literatuře se lze setkat s názorem, že přiměřená cena prodáváného uvolněného podílu by měla odpovídat výši vypořádacího podílu (např. KOHOUT, M. op. cit. sub 52).

¹⁸⁸ Názor, že přiměřená cena bude taková, kterou by bylo možné za převod podílu v daném čase a místě požadovat, zastává i Petr Čech a Petr Šuk (viz ČECH, P.; ŠUK, P. op. cit. sub 33. str. 321).

soukromoprávní účely regulováno žádným cenovým předpisem¹⁸⁹.

Protože je každá společnost s ručením omezeným jedinečná a jelikož podíly představující účast na obchodních společnostech této formy nejsou obchodovány na veřejných trzích, nebude zpravidla možné určit cenu podílu zjištěním ceny, které by v daném čase a místě bylo možné za převod podílu dosáhnout, tedy zpravidla nebude možné při určení přiměřené ceny využít srovnávací metodu, a to pro neexistenci srovnatelné společnosti¹⁹⁰. Při oceňování podílu ve společnosti s ručením omezeným nelze ani vycházet ze zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů, neboť tento zákon upravuje způsoby oceňování majetku a služeb pro účely stanovené zvláštními předpisy, přičemž oceňování uvolněného podílu pro potřeby jeho prodeje podle § 213 odst. 1 ZOK není účelem stanoveným některým zvláštním předpisem.

Jelikož se hodnota účasti na jakékoliv obchodní společnosti (podílů či akcií tuto účast představujících) určuje u společností, jež nejsou veřejně obchodovány, za pomoci složitých ekonomických vzorců, nezbude společnosti nic jiného, než před prodejem uvolněného podílu dle § 213 odst. 1 ZOK nechat (uvolněný) podíl ocenit¹⁹¹ znalcem¹⁹² z oboru ekonomika a odvětví ceny a odhady. S ohledem na zde uvedený závěr pochybuji o tom, že se společnosti může podařit prodat uvolněný podíl ve lhůtě tří měsíců, po jejímž uplynutí se dle § 214 odst. 1 ZOK má určit vypořádací podíl bývalého společníka dle § 36 odst. 2 ZOK, když ocenění podílu nebude provedeno ze dne na den.

5.2.7. Okamžik nabytí vlastnického práva k podílu

Zákon o obchodních korporacích dále neupravuje, jakým okamžikem nabude zájemce o uvolněný podíl účast ve společnosti, a tedy i ji představující podíl. Proto

¹⁸⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 952/2007; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 04. 04. 2011, sp. zn. 22 Cdo 2045/2009.

¹⁹⁰ Shodně BĚHOUNEK, P. Účetní hodnota s. r. o. a její praktické použití, zveřejnění účetní závěrky v Obchodním věstníku. Účetnictví v praxi. 2006, č. 6.

¹⁹¹ S ohledem na složitost určení přiměřené ceny podílu by jednatel společnosti pravděpodobně porušil povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, pokud by určení výše přiměřené ceny podílu nepřenechal znalci. V takovém případě by jednatel ručil bývalému společníkovi za to, že mu společnost nahradí škodu způsobenou prodejem podílu za nepřiměřeně nízkou cenu.

¹⁹² Součástí odborného posouzení znalce je přitom i zvolení jedné nebo více metod ocenění s ohledem na poměry dané společností (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 06. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2214/2010). Také Zdeněk Husták a Tomáš Sedláček zdůrazňují, že neexistují dvě totožné společnosti a proto není prakticky možné ocenit podíl ve společnosti srovnáním s podílem v jiné společnosti (viz HUSTÁK, Z.; SEDLÁČEK, T. Poznámky k uplatňování práv z vad při koupi podílu obchodní korporace z pohledu právní praxe. Obchodněprávní revue. 2016, č. 2).

zájemce o (uvolněný) podíl nabude vlastnické právo k podílu okamžikem, kdy nabude smlouva účinnosti. Okamžik nabytí podílu lze, jak se domnívám, odložit k pozdějšímu datu, v mezích zákona však nejpozději ke dni, kdy společnosti uplyne ideální lhůta¹⁹³ k rozhodnutí o tom, jakým způsobem má být s uvolněným podílem naloženo.

Odložení okamžiku nabytí účasti ve společnosti zájemcem o podíl by sice nemělo činit smlouvu neplatnou či nicotnou, ale, jak jsem přesvědčen, uzavření smlouvy by nebylo možné až do okamžiku, kdy by zájemce o (uvolněný) podíl nabyl, z materiálního hlediska považovat za splnění povinnosti naložit s uvolněným podílem, když by nevyvolávala zákonem zamýšlené účinky. Pokud by tedy společnost uzavřela „kupní“ smlouvu, která by stanovila okamžik nabytí (uvolněného) podílu zájemcem o podíl, přičemž by stanovila okamžik takového nabytí ke dni ve vzdálené budoucnosti, soud by musel zrušit společnost i přesto, že by byly podmínky uvedené v ustanovení § 213 odst. 1 ZOK formálně splněny. Opačný závěr by umožňoval obcházení zákona, když je účelem úpravy naložení s uvolněným podílem v přiměřené lhůtě nastolit soulad mezi strukturou společníků účastnících se na společnosti předpokládanou společenskou smlouvou a faktickým stavem struktury zbývajících společníků účastnících se na společnosti nastalým zánikem účasti bývalého společníka.

5.2.8. Prodej uvolněného podílu společnosti, v níž nezbyl žádný společník

V praxi může nastat situace, že společnost zůstane bez svých společníků. Zpravidla k tomu dochází v případě, že zanikla účast ve společnosti jejímu jedinému společníkovi. Může k tomu ale dojít i v případě, že zanikne účast všem společníkům dané společnosti v jeden okamžik či před tím, než bude s dříve uvolněnými podíly naloženo.

Domnívám se, že v případě jednoosobních společností lze ze zákona o obchodních korporacích lehce dovodit řešení takové situace¹⁹⁴. Podle § 14 ZOK se nepřihlíží

¹⁹³ V kapitole č. 6 Zrušení společnosti soudem pro nesplnění povinnosti naložit s uvolněným podílem poukazují na to, že z ustanovení § 215 odst. 1 ZOK ve spojení s § 214 odst. 1 ZOK a § 212 odst. 2 ZOK plyne, že by společnost měla naložit s uvolněným podílem ideálně v případě neomezeně převoditelného podílu ve lhůtě pěti měsíců a v případě omezeně převoditelného podílu ve lhůtě měsíců dvou.

¹⁹⁴ Přestože § 213 odst. 5 ObchZ stanovil, že o prodeji podílu, který přešel na společnost v důsledku zániku účasti společníka, rozhoduje valná hromada, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že společnost, jejímuž jedinému společníkovi zanikla jeho účast v dané společnosti, může na ní přešlý obchodní podíl prodat. V takovém případě náleželo rozhodnutí o prodeji tohoto jediného podílu do působnosti jednatele. (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 850/2006; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 01. 08. 2007, sp. zn. 29 Odo 1028/2006). Tato judikatura již použitelná není, jelikož zákon o obchodních korporacích normuje naložení s uvolněným podílem odlišně od obchodního zákoníku,

k ujednáním společenské smlouvy, která zakazují nebo omezují převoditelnost nebo zastavení nebo možnost přechodu podílu, po dobu, po kterou má společnost jediného společníka¹⁹⁵. V takovém případě byl tedy podíl společníka, jehož účast ve společnosti zanikla, neomezeně převoditelný. Podle § 212 odst. 3 ZOK je společnost povinna neomezeně převoditelný podíl prodat postupem podle § 213 ZOK, přičemž shora jsem již dovedl, že s ohledem na § 163 OZ náleží realizace takového prodeje do působnosti statutárního orgánu společnosti. Na straně 88 této práce jsem také poukázal na to, že právo a současně povinnost společnosti prodat uvolněný podíl postupem podle § 213 odst. 1 ZOK zaniká až okamžikem, kdy valná hromada rozhodne o přechodu uvolněného podílu na zbývající společníky či o snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka, tedy že právo společnosti prodat uvolněný podíl postupem dle § 213 odst. 1 ZOK nezaniká uplynutím tříměsíční lhůty uvedené v § 214 odst. 1 ZOK.

Ze zde zrekapitulovaných závěrů plyne, že poté, co zanikne účast ve společnosti jedinému společníkovi, je společnost povinna s uvolněným podílem naložit zákonem předvídaným způsobem a nezbývá jí jiná možnost než uvolněný podíl prodat postupem uvedeným v § 213 odst. 1 ZOK¹⁹⁶. Zajištění takového prodeje uvolněného podílu i nadále zůstává v působnosti statutárního orgánu a k zániku povinnosti společnosti prodat uvolněný podíl nemůže dojít jinak než zrušením společnosti soudem podle § 215 odst. 1 ZOK, když ve společnosti není nikoho, kdo by mohl rozhodovat v působnosti valné hromady.

Řešení situace, kdy zanikne účast ve společnosti všem společníkům, nelze ze zákona vyčíst. Jednoznačně však lze konstatovat, že společnost je dle § 212 odst. 3 ZOK i v takovém případě povinna naložit s uvolněným podílem, když zákon neupravuje jakékoliv výjimky pro případ, že by svou účast na společnosti pozbyli všichni společníci. Pokud tedy společnosti přetrvává povinnost naložit s uvolněným podílem, pak považují za nezbytné

přičemž právo resp. povinnost společnosti prodat uvolněný podíl jediného společníka lze dovést bez větších obtíží přímo z textu zákona.

¹⁹⁵ Obchodní zákoník ve svém § 115 odst. 2 ObchZ obsahoval formulaci "má-li společnost jediného společníka, je obchodní podíl vždy převoditelný na třetí osoby". Přestože se domnívám, že teorie i soudní praxe bude § 14 ZOK interpretovat stejně jako § 115 odst. 2 věta třetí ObchZ, je zřejmé, že textace § 115 odst. 2 ObchZ byla ve srovnání s § 14 ZOK pregnančnější, když zákon o obchodních korporacích nehovoří o "neomezené" převoditelnosti podílu, nýbrž o tom, že se nepřihlíží k omezujícím ujednáním společenské smlouvy.

¹⁹⁶ V literatuře se lze setkat i s názorem, že zánik účasti jediného společníka ve společnosti by měl vést přímo ke zrušení této společnosti, neboť tím vzniká protiprávní stav, kdy je společnost bez společníků (např. VLACHOVÁ, B. Exekuce postižením podílu ve společnosti s ručením omezeným ve světle rekodifikace. Právní rozhledy. 2015, č. 3; HAJNÁ, K. Co s uvolněným obchodním podílem jednočlenné společnosti s ručením omezeným (k diskusi). Bulletin advokacie. 2009, č. 5.).

upřednostnit argumentaci ve prospěch možnosti naložení s uvolněným podílem před názorem, že taková situace by měla vést ke zrušení společnosti a k její likvidaci.

Podle § 14 ZOK se po dobu, kdy je společnost jednočlennou společností, nepřihlíží k ujednáním společenské smlouvy, která zakazují nebo omezují, mimo jiné, převoditelnost podílu. Argumentací a *minore ad maius* pak z ustanovení § 14 ZOK dovozují, že nepřihlíží-li se k omezujícím ustanovením společenské smlouvy v případě, že společnost má jediného společníka, tím spíše se k nim nebude přihlížet v případě, kdy společnost nebude mít žádného společníka. K tomu podotýkám, že rozhodnou skutečností hypotézy ustanovení § 14 ZOK je to, že se na společnosti účastní jediný společník, a to bez ohledu na to, kolik podílů jeho účast představuje. Z tohoto důvodu by při použitím výkladu ustanovení § 14 ZOK nemělo mít význam, kolik podílů je uvolněných, ale rozhodné by mělo být to, že společnost nemá žádného společníka. Z tohoto důvodu se domnívám, že všechny uvolněné podíly budou bez ohledu na znění společenské smlouvy neomezeně převoditelné, a proto bude společnost moci prodat uvolněné podíly postupem podle § 213 odst. 1 ZOK. Zajištění takového prodeje uvolněných podílů i nadále zůstane v působnosti statutárního orgánu a k zániku této povinnosti nemůže dojít jinak než zrušením společnosti soudem podle § 215 odst. 1 ZOK, když ve společnosti není nikdo, kdo by mohl v působnosti valné hromady rozhodnout o naložení s uvolněnými podíly podle § 215 odst. 1 ZOK.

5.2.9. Důsledky porušení smlouvy uzavřené v režimu § 213 odst. 1 ZOK

Při uzavírání smlouvy nikdy nelze vyloučit, že některá ze smluvních stran uzavřenou smlouvu více či méně neporuší či že dokonce nebude jednat nepoctivě již v průběhu samotného kontraktačního procesu. Proto považuji za nutné se pozastavit i nad tím, jak lze postupovat v případě, že některá ze smluvních stran poruší kupní smlouvu.

Podle Vladimíra Janoška¹⁹⁷ by nabyvatel uvolněného podílu mohl od kupní smlouvy odstoupit, např. z důvodu vad (uvolněného) podílu, s čímž spojuje obnovení vlastnického práva k uvolněnému podílu bývalého společníka, jemuž účast ve společnosti s důsledkem uvolnění jeho podílu zanikla, k uvolněnému podílu. Dále by podle Vladimíra Janoška měla bývalému společníkovi vzniknout povinnost vydat nabyvateli uvolněného podílu bezdůvodné obohacení ve výši celé kupní ceny a společnosti povinnost naložit s (opět) uvolněným podílem. Tyto závěry však musím z níže uvedeného důvodu rezolutně

¹⁹⁷ JANOŠEK, V. op. cit. sub 130.

odmítnout.

Předně je nutné vyjít z toho, že dle § 212 odst. 1 ZOK uvolněný podíl nepředstavuje účast ve společnosti. Ta bývalému společníkovi zanikla jedním ze zákonem předvídaných způsobů, o nichž bylo pojednáno v kapitole 4. této práce. Tím, že zájemce o „koupí“ uvolněného podílu tento „koupí“, stane se společníkem společnosti a jeho podíl opět představuje účast ve společnosti a práva a povinnosti z této účasti plynoucí. Nový společník může pozbýt svou účast ve společnosti, stejně jako všichni ostatní společníci, výhradně jen jedním ze zákonem předvídaných způsobů, přičemž odstoupení od smlouvy mezi ně nepatří.

Nejvyšší soud¹⁹⁸ při interpretaci obchodního zákoníku konstatoval následující: *„Stali-li se nabyvatelé společníky (a po určité době jimi byli), platí pro ně úprava obchodního zákoníku o tom, jakým způsobem lze ukončit účast ve společnosti. V teorii ani praxi není pochyb o tom, že výčet způsobů, jimiž lze ukončit účast společníka ve společnosti, je taxativní, přičemž dohoda o zrušení smlouvy o převodu obchodního podílu k nim nepatří - takovou smlouvou tedy účast společníka ve společnosti ukončit nelze.“* Přestože byl citovaný závěr založen na skutkově odlišném základě, jsem přesvědčen o tom, že jej lze vztáhnout i na popisovanou problematiku. Podotýkám, že zákon o obchodních korporacích výslovně nestanoví, že by bylo možné ukončit účast společníka ve společnosti odstoupením od "kupní" smlouvy.

Připuštění toho, že by nový společník mohl od smlouvy odstoupit, by znamenalo připuštění zákonem výslovně neupraveného důvodu zániku účasti společníka ve společnosti. Je totiž evidentní, že by v důsledku odstoupení od smlouvy zanikla účast novému společníkovi, tu by však nikdo nenabyl, jak sám Vladimír Janošek¹⁹⁹ uvádí. Stejnou logikou lze zavrhnout i úvahu, že by společnost mohla odstoupit od „kupní“ smlouvy v případě, že by ji naopak porušil nový společník, například tím, že by se dostal do prodlení s úhradou dohodnuté ceny. Jsem tak toho názoru, že poté, co se zájemce o uvolněný podíl stane společníkem, může pozbýt svou účast ve společnosti jen jedním ze zákonem upravených způsobů, jimž byla věnována kapitola 4. Právní důvody uvolnění podílu této práce.

Pro posouzení toho, jak lze postupovat v případě, že jedna ze smluvních stran poruší

¹⁹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 331/2006.

¹⁹⁹ JANOŠEK, V. op. cit. sub 130.

„kupní“ smlouvu, je rozhodná povaha této smlouvy. Výše jsem dospěl k závěru, že smlouva uzavíraná v režimu § 213 odst. 1 ZOK není smlouvou kupní ve smyslu § 2079 a násl. OZ, ale že se jedná o smlouvu sui generis, na jejímž základě nabývá zájemce o (uvolněný) podíl vlastnické právo k podílu originárně, a to okamžikem, kdy nabude účast ve společnosti. Práva a povinnosti, které smluvním stranám plynou z „kupní“ smlouvy, tak nejsou čistě obligační povahy, jak je typické pro smlouvy uzavírané podle části čtvrté občanského zákoníku, nýbrž se jedná o společnická práva a povinnosti související s originárním vznikem účasti nového společníka ve společnosti. Z tohoto důvodu se domnívám, že v případě porušení „kupní“ smlouvy některou ze smluvních stran lze účast nového společníka ve společnosti ukončit jen některým ze způsobů upravených zákonem o obchodních korporacích, a tedy že nelze porušení „kupní“ smlouvy řešit s využitím ustanovení občanského zákoníku, která upravují jiné způsoby zániku závazku dle § 1981 a násl. OZ.

Obecně platí, že poruší-li společník své společnické povinnosti, může společnost usilovat o ukončení účasti tohoto společníka v ní dvěma způsoby. Společnost jednak může vyloučit společníka ze společnosti v kadučním řízení podle § 151 ZOK, a to v případě porušení jeho vkladové či příplatkové povinnosti. Jelikož porušení „kupní“ smlouvy nelze pod tyto důvody subsumovat, jsem toho názoru, že společnosti v případě, že se nový společník dopustí takového porušení smlouvy, nezbývá než využít druhý způsob, a to domáhat se vyloučení společníka soudní cestou podle § 204 ZOK. Pro úplnost dodávám, že soud vyloučí společníka ze společnosti jen v případě, že smlouvu poruší zvláště závažným způsobem. Tedy ne každé porušení smlouvy novým společníkem bude možné sankcionovat vyloučením nového společníka ze společnosti.

Pokud by naopak porušila „kupní“ smlouvu sama společnost, mohl by společník, jak jsem přesvědčen, navrhnout, aby soud zrušil jeho účast ve společnosti podle § 205 ZOK. S ohledem na dikci ustanovení § 205 odst. 1 ZOK se domnívám, že však ne každé porušení smlouvy by bylo shledáno za důvod, pro který nelze na společníkovi spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval. Ukončení své účasti ve společnosti by se však dle § 205 odst. 1 ZOK nemohl domáhat jediný společník.

Bez ohledu na míru porušení smlouvy a na to, zda dojde k zániku účasti nového společníka ve společnosti, bude mít smluvní strana, které porušením „kupní“ smlouvy druhou smluvní stranou vznikla škoda, právo na náhradu způsobené škody. Problematika náhrady způsobené škody by však překračovala téma této práce, a proto se jí nebudu více

zabývat.

5.3. Naložení s uvolněným podílem, k jehož uvolnění došlo v důsledku prohlášení kmenového listu za neplatný

Pro případ, že dojde k zániku účasti společníka ve společnosti tak, že bude kmenový list, jenž tuto účast představoval, prohlášen za neplatný, normuje zákon o obchodních korporacích ve svém ustanovení § 153 ZOK speciální postup, jak s takto uvolněným podílem naložit.

Podle § 153 odst. 1 ZOK je společnost povinna se pokusit prodat kmenové listy, které mají být vydány místo kmenových listů prohlášených za neplatné, za přiměřenou cenu. O zamýšleném prodeji mají být dle § 153 odst. 2 ZOK vyrozuměni bývalí společníci. Na prodej nových kmenových listů společnosti se dle § 153 odst. 1 ZOK přiměřeně použije ustanovení § 213 odst. 1 ZOK. Podle legislativních pravidel vlády²⁰⁰ přitom pojem „přiměřeně“ vyjadřuje volnější vztah mezi tímto ustanovením a vymezenými právními vztahy. Není tak zcela zřejmé, v jakém rozsahu lze ustanovení § 213 odst. 1 ZOK aplikovat na prodej nových kmenových listů. Domnívám se však, že zbývající společníci budou mít s ohledem na přiměřené použití § 213 odst. 1 ZOK předkupní právo k prodávaným novým kmenovým listům s tím, že nebude možné rozdělovat jednotlivé nové kmenové listy mezi ty společníky, kteří využijí zákonného předkupního práva.

Jelikož jsem se v kapitole 5.2. Zvláštní způsob naložení s uvolněným podílem podrobně zabýval mimo jiné problematikou předkupního práva zbývajících společníků a problematikou přiměřené ceny, dovoluji si tímto odkázat na shora uvedené závěry, jelikož jsou relevantní i v případě prodeje nových kmenových listů podle § 153 odst. 1 ZOK. Dále se domnívám, že smlouva o „prodeji“ nových kmenových listů uzavíraná v režimu § 153 odst. 1 ZOK má stejnou povahu, jakou jsem dovodil u smlouvy o prodeji uvolněného podílu podle § 213 odst. 1 ZOK, a proto dovozují, že i smlouva o prodeji nových kmenových listů uzavřená v režimu § 153 odst. 1 ZOK vyžaduje s ohledem na § 6 odst. 1 ZOK písemnou formu s ověřenými podpisy. I v tomto si dovoluji ve snaze nepřekročit povolený rozsah práce odkázat na shora uvedenou argumentaci.

Pokud se však společnosti nepodaří prodat nové kmenové listy ve lhůtě tří měsíců od

²⁰⁰ Viz Čl. 41 odst. 2 legislativních pravidel vlády [cit. 2016-07-05]. Dostupné z [www: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>](http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/).

prohlášení kmenových listů za neplatné, je společnost dle § 153 odst. 4 ZOK povinna bez zbytečného odkladu snížit základní kapitál o výši vkladů připadajících na neprodané kmenové listy. Rozhodování o snížení základního kapitálu náleží dle téhož ustanovení do působnosti valné hromady a společnost ho provede postupem normovaným v § 233 a násl. ZOK. Jelikož jsem se již některými aspekty snižování základního kapitálu zabýval v kapitole 5.1.2. Snížení základního kapitálu o vklad bývalého společníka, dovoluji si tímto odkázat na závěry uvedené na straně 77 této práce.

Pro úplnost musím uvést, že porušení povinnosti uvedené v § 153 odst. 4 ZOK zákon nijak nesankcionuje, a nevidím prostor pro to, aby v tomto případě byla analogicky dovozována pravomoc soudu zrušit prodlévající společnost a nařídit její likvidaci, jak je tímto sankcionováno prodlení společnosti se splněním povinnosti uvedené v § 215 odst. 1 věta před středníkem ZOK, když veřejnou moc lze uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon (viz čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny).

6. Zrušení společnosti soudem pro nesplnění povinnosti naložit s uvolněným podílem

Opakovaně jsem již zmínil, že podle § 215 odst. 1 ZOK je soud povinen společnost, která nenaložila s uvolněným podílem, zrušit a nařídit její likvidaci. Domnívám se však, že aplikace této normy může v praxi činit obtíže, jelikož zákon o obchodních korporacích nestanoví lhůtu, resp. pevně stanovený počátek jejího běhu, v níž by společnost byla povinna s uvolněným podílem naložit. Nelze tak objektivně určit okamžik, kterým se společnost dostane do prodlení se splněním této své povinnosti a od kterého může soud přistoupit ke zrušení společnosti.

Zákon o obchodních korporacích ve svém ustanovení § 215 odst. 1 ZOK spojuje počátek běhu lhůty, v níž má společnost naložit s uvolněným podílem postupem uvedeným v § 215 odst. 1 ZOK, s vyplacením vypořádacího podílu podle § 214 odst. 1 ZOK. Podle ustanovení § 214 odst. 1 ZOK je společnost povinna vyplatit vypořádací podíl, jehož výše byla určena podle § 36 odst. 2 ZOK, ve lhůtě jednoho měsíce počítané ode dne, kdy jí uplynula tříměsíční lhůta od uvolnění neomezeně převoditelného podílu, a v případě omezeně převoditelného podílu počítané ode dne uvolnění takového podílu.

Z ustanovení § 215 odst. 1 ZOK ve spojení s § 214 odst. 1 ZOK a § 212 odst. 2 ZOK plyne, že by společnost měla naložit s uvolněným podílem ideálně v případě neomezeně převoditelného podílu ve lhůtě pěti měsíců a v případě omezeně převoditelného podílu ve lhůtě měsíců dvou. Ze zákona však není zřejmé, zda by soud mohl zrušit prodlévající společnost již po uplynutí těchto ideálních lhůt, či v případě, že by společnost včas nesplnila jí zákonem uložené povinnosti, například pokud by se dostala do prodlení s vyplacením vypořádacího podílu, až po uplynutí lhůty v délce jednoho měsíce počítané od skutečného vyplacení vypořádacího podílu, jak se takový závěr nabízí z textace ustanovení § 215 odst. 1 ZOK.

Ačkoli níže uvedený závěr umožní společnostem, v nichž došlo k uvolnění podílu, k obcházení zákona, domnívám se, že soud bude moci zrušit prodlévající společnost jen v případě, že vyplatila vypořádací podíl a že v zákonné jednoměsíční lhůtě od takového vyplacení vypořádacího podílu nenaložila s uvolněným podílem. Dokud tedy společnost nevyplatí vypořádací podíl, nebude soud, jak se domnívám, oprávněn zrušit prodlévající společnost a nařídit její likvidaci podle § 215 odst. 1 ZOK. K tomuto závěru mě vede to, že

veřejnou moc lze uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon (viz čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny). Výkladem nelze dovozovat pravomoc soudu, která mu nebyla zákonem výslovně svěřena. Tím však nevylučuji to, že by soud nemohl být v konkrétním případě nadán pravomocí ke zrušení prodlévající společnosti na základě jiného zákonného ustanovení.

Soud tak de facto nesankcionuje společnost jejím zrušením za to, že nenaložila s uvolněným podílem, tedy že neuvedla do souladu strukturu společníků účastnících se na společnosti předpokládanou společenskou smlouvou a faktický stav struktury zbývajících společníků účastnících se na společnosti nastalým zánikem účasti bývalého společníka. Z předmětných ustanovení § 214 odst. 1 ZOK a § 215 odst. 1 ZOK je naopak zřejmé, že společnost má být sankcionována za to, že si včas nenastolila soulad mezi faktickou strukturou svého jmění a strukturou, kterou by jmění společnosti dle společenské smlouvy mělo mít.

Pro úplnost dodávám, že i přesto, že je společnosti ke splnění povinnosti naložit s uvolněným podílem určena lhůta v délce jednoho měsíce ode dne vyplacení vypořádacího podílu, domnívám se, že soud prodlévající společnost nebude moci zrušit, naloží-li s uvolněným podílem zákonem předvídaným způsobem sice po uplynutí stanovené lhůty, ale ještě předtím, než rozhodnutí soudu o zrušení společnosti nabude právní moci. K takovému závěru dospěl i Vrchní soud v Praze²⁰¹ při interpretaci obchodního zákoníku, přičemž podle mého názoru je tento závěr relevantní i za účinnosti zákona o obchodních korporacích.

²⁰¹ Viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. 7 Cmo 783/2000.

7. Právo bývalého společníka na vypořádání

V případě, že společníkovi za trvání společnosti zanikne jeho účast ve společnosti, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný, má takový bývalý společník dle § 36 odst. 1 ZOK právo na vypořádání, pro což je v téže normě zavedena legislativní zkratka „vypořádací podíl“.

Někteří autoři²⁰² zastávají názor, že právo na vypořádací podíl je spojeno s uvolněným podílem. Tento názor stejně jako názor²⁰³, že se podíl transformoval do vypořádacího podílu, je podle mého soudu v rozporu s dikcí ustanovení § 214 a § 215 ZOK, z nichž plyne, že uvolněný podíl může, a pravděpodobně tomu tak nejčastěji bude, existovat i po té, co právo bývalého společníka na vypořádání bude uspokojeno. Naopak se domnívám, že právo na vypořádání po zániku účasti společníka ve společnosti je spojeno s podílem, k jehož konkretizaci a nakonec i k jeho uspokojení dochází až poté, co společníkovi zanikla jeho účast ve společnosti.

Zákon o obchodních korporacích obsahuje ve svém § 36 ZOK podrobnou regulaci vztahů týkajících se majetkového vypořádání s bývalým společníkem. Úprava společnosti s ručením omezeným však obsahuje řadu odchylek, které nelze opomíjet.

7.1. Způsob určení výše vypořádacího podílu

V kapitole 5. Naložení s uvolněným podílem této práce jsem dospěl k závěru, že zákon o obchodních korporacích normuje tři druhy způsobů naložení s uvolněným podílem. Určení výše vypořádacího podílu je pak závislé právě na tom, jakým způsobem má být naloženo s uvolněným podílem.

7.1.1. Určení výše vypořádacího podílu z výtěžku z prodeje uvolněného podílu

V případě, že dojde k prodeji uvolněného podílu postupem podle § 213 odst. 1 ZOK, je dle § 213 odst. 2 ZOK základem pro určení výše vypořádacího podílu výtěžek z prodeje uvolněného podílu.

Společnost je dle § 213 odst. 2 ZOK ve spojení s § 213 odst. 3 ZOK oprávněna si z výtěžku z prodeje uvolněného podílu odečíst náklady účelně vynaložené v souvislosti

²⁰² Op. cit. sub 53.

²⁰³ BĚHOUNEK, P. a kol. op. cit. sub 143. str. 247.

s prodejem uvolněného podílu a započíst si splatné pohledávky za bývalým společníkem²⁰⁴. Rozdíl výtěžku z prodeje uvolněného podílu a odečtených nákladů a započtených pohledávek tvoří dle § 213 odst. 2 ZOK vypořádací podíl.

Formulace ustanovení § 213 odst. 2 ZOK však vyvolává pochybnosti o tom, co přesně je oním vypořádacím podílem. Doslovný jazykový výklad svádí k závěru, že vypořádacím podílem je částka odpovídající rozdílu výtěžku z prodeje uvolněného podílu a nákladů vynaložených v souvislosti s prodejem uvolněného podílu a konečně také splatných pohledávek proti bývalému společníkovi, které si společnost započítala. Osobně se však přikláním k názoru Pavla Běhounka²⁰⁵, že vypořádacím podílem je částka odpovídající rozdílu onoho výtěžku a pouze vynaložených nákladů. K tomuto závěru mě vede to, jaké pojmy jsou použity ve formulaci ustanovení § 213 odst. 2 ZOK. Zatímco náklady vynaložené v souvislosti s prodejem podílu mají být dle § 213 odst. 2 ZOK odečteny od výtěžku z prodeje, pohledávky proti bývalému společníkovi mají být dle téhož ustanovení započteny. Podle § 1982 OZ se započtením ruší vzájemné pohledávky v tom rozsahu, v jakém se kryjí. Tedy k započtení je nutná existence alespoň dvou vzájemných pohledávek. Proto pohledávka bývalého společníka na výplatu vypořádacího podílu, na níž mají být započteny splatné pohledávky společnosti, musí být vyšší než rozdíl onoho výtěžku z prodeje uvolněného podílu, odečtených nákladů a započtených splatných pohledávek společnosti proti bývalému společníkovi. Jen tak totiž může dojít k započtení vzájemných pohledávek v tom smyslu, v jakém ho má na mysli občanský zákoník.

Pro úplnost si dovolím na tomto místě poukázat ještě na to, že dle § 213 odst. 3 ZOK ten, komu vzniklo právo na vypořádací podíl, nezanikla-li započtením pohledávek společnosti proti bývalému společníkovi zcela vkladová povinnost spojená s podílem, k jehož uvolnění došlo, ručí za splnění vkladové povinnosti nabyvatelem podílu.

7.1.2. Určení výše vypořádacího podílu z účetní závěrky

Zákon o obchodních korporacích stanoví, že se ve třech případech určí výše

²⁰⁴ V literatuře se vede diskuse o tom, zda si společnost může započíst všechny své splatné pohledávky za bývalým společníkem, nebo jen pohledávky související s jeho bývalou účastí ve společnosti. Jelikož nikde nenalézám zákaz toho, aby si společnost započítala jakékoliv své splatné pohledávky, jsem přesvědčen o tom, že toto právo společnosti není omezeno jen na pohledávky vzniklé v souvislosti s účastí bývalého společníka ve společnosti. Opačný názor zastává Martin Kohout (viz KOHOUT, M. op. cit. sub 52).

²⁰⁵ BĚHOUNEK, P. a kol. op. cit. sub 143. str. 248.

vypořádacího podílu podle § 36 odst. 2 ZOK, tedy že se stanoví ke dni zániku účasti společníka ve společnosti z vlastního kapitálu společnosti zjištěného z mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka ve společnosti, přičemž společenská smlouva může obsahovat jiný způsob stanovení výše vypořádacího podílu.

Tímto způsobem se určí výše vypořádacího podílu dle § 214 odst. 1 ZOK v případě, že se společnosti nepodaří ve lhůtě tří měsíců počítané ode dne uvolnění podílu prodat uvolněný podíl, který byl před svým uvolněním neomezeně převoditelný, postupem podle § 213 odst. 1 ZOK. Tento způsob určení výše vypořádacího podílu se dále použije v případě, že společenská smlouva dle § 214 odst. 2 ZOK vyloučí případný prodej neomezeně převoditelného podílu podle § 213 odst. 1 ZOK, či dle § 212 odst. 2 ZOK v případě, že je prodej uvolněného podílu podle § 213 odst. 1 ZOK vyloučen, protože převod nebo přechod podílu, k jehož uvolnění došlo, byl omezený nebo vyloučený.

Přestože ustanovení § 214 odst. 1 ZOK odkazuje jen na § 36 odst. 2 ZOK, použije se při majetkovém vypořádání společnosti a bývalého společníka celý § 36 ZOK, jenž je obecnou úpravou společnou pro všechny obchodní korporace²⁰⁶.

Zjevným účelem ustanovení § 36 odst. 3 ZOK je zajistit to, aby se společnost vypořádala s bývalým společníkem spravedlivě. Nejvyšší soud za účinnosti obchodního zákoníku opakovaně judikoval²⁰⁷, že poctivost vypořádání mezi společníky je obecným kritériem, jímž je nutné poměřovat všechny případy, ve kterých má být základem pro určení vypořádacího podílu hodnota vycházející z účetnictví společnosti. Zásada poctivosti vypořádání se prosadí jak v případě, kdy je vypořádací podíl společníka určován podle zákonné úpravy, tak v případě, kdy způsob určení vypořádacího podílu vyplývá ze společenské smlouvy. Má-li být výše vypořádacího podílu určena z vlastního kapitálu společnosti podle účetní závěrky, je vždy nutné zabývat se tím, zda takové vypořádání mezi společníky je poctivé v tom smyslu, aby hodnota vypořádacího podílu společníka, jehož účast ve společnosti zanikla, zásadně odpovídala hodnotě čistého obchodního majetku, připadajícího na jeho obchodní podíl. Pokud tedy společenská smlouva nestanoví jiný mechanismus určení přiměřené výše vypořádacího podílu a bude-li se reálná hodnota majetku společnosti podstatně odchylovat od jeho ocenění v účetnictví, vyjde se při určení

²⁰⁶ Shodný názor zastává i Petr Čech s Petrem Šukem (viz ČECH, P.; ŠUK, P. op. cit. sub 33. str. 321.

²⁰⁷ Např. rozhodnutí ze dne 21. 03. 2007, sp. zn. 29 Odo 513/2005; rozhodnutí ze dne 27. 07. 2011, sp. zn. 29 Cdo 752/2011; rozhodnutí ze dne 29. 04. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3610/2013.

výše vypořádacího podílu z reálné hodnoty majetku snížené o výši dluhů vykázaných v účetní závěrce sestavené ke dni zániku účasti společníka ve společnosti.

Konkrétní výše vypořádacího podílu bývalého společníka se dle § 36 odst. 4 ZOK určí poměrem podílů společníků, přičemž u společnosti s ručením omezeným se dle § 133 ZOK určí velikost jednotlivých podílů podle poměru vkladů na tyto podíly připadajících k výši základního kapitálu, přičemž společenská smlouva může určit jinou výši podílů.

Ustanovení § 36 odst. 4 ZOK stanoví, že společenská smlouva nebo dohoda mezi společnostmi a společníkem nebo společníkem, jehož účast zanikla, nebo jeho právním nástupcem, kterou budu nadále označovat jako „dohodu o vypořádání“, může upravit záležitosti týkající se majetkového vypořádání společnosti s bývalým společníkem uvedené v § 36 odst. 4 ZOK odchylně od zákona. Z formulace ustanovení § 36 odst. 4 ZOK však není zřejmé, zda předmětem odchylného se ujednání obsaženého ve společenské smlouvě nebo v dohodě o vypořádání mohou být všechny záležitosti upravené ustanovením § 36 odst. 4 ZOK, tedy způsob určení podílu bývalého společníka na hodnotě zjištěné podle § 36 odst. 2 ZOK, nebo případně dle odst. 3 téhož ustanovení, forma, v níž má být vypořádací podíl vyplacen, a splatnost vypořádacího podílu. Jelikož se budu formou a splatností vypořádacího podílu zabývat níže, na tomto místě se pozastavím jen u problematiky určení konečné výše vypořádacího podílu bývalého společníka.

Již bylo uvedeno, že dle § 36 odst. 4 ZOK se určí konkrétní výše vypořádacího podílu z hodnoty zjištěné podle § 36 odst. 2 ZOK, nebo případně dle odst. 3 téhož ustanovení, a to poměrem podílů společníků. Jsem přesvědčen, že nic nebrání tomu, aby se i v tomto případě uplatnila autonomie vůle smluvních stran, a tedy že společenská smlouva může určit jiný způsob, jak se z hodnoty zjištěné podle § 36 odst. 2 ZOK nebo případně dle odst. 3 téhož ustanovení určí výše konkrétního vypořádacího podílu²⁰⁸.

Jsem však toho názoru, že určení podílu bývalého společníka na hodnotě zjištěné podle § 36 odst. 2 ZOK nebo případně dle odst. 3 téhož ustanovení nemůže být předmětem dohody o vypořádání. Vzhledem k tomu, že zákon nesvěřuje rozhodování o uzavření dohody o vypořádání do působnosti valné hromady, náleží rozhodování o tomto dle § 163 OZ do působnosti statutárního orgánu. Pokud by společnost uzavřela dohodu o vypořádání, v níž by se zavázala vyplatit bývalému společníkovi vypořádací podíl ve vyšší výši, než na jaký by

²⁰⁸ Shodný názor zastává i Pavel Běhounek (viz BĚHOUNEK, P. a kol. op. cit. sub 143. str. 250).

měl právo dle společenské smlouvy, aniž by se zbývající společníci mohli takovému postupu bránit, poškodila by společnost své zbývající společníky, jelikož by se vyplacením vypořádacího podílu ve vyšší výši snížila hodnota jejich účasti ve společnosti.

7.1.3. Určení výše vypořádacího podílu v případě zániku účasti společníka ve společnosti prohlášením jeho kmenového listu za neplatný

V kapitole 4.4. Prohlášení kmenového listu za neplatný jsem dospěl k závěru, že prohlášením kmenového listu za neplatný dochází k zániku účasti společníka ve společnosti, nedošlo-li k jejímu zániku ještě před tímto prohlášením. V takovém případě však dle § 36 odst. 1 ZOK vzniká bývalému společníkovi právo na vypořádání, přičemž v naposledy jmenované kapitole jsem se již zmínil o tom, že zákon o obchodních korporacích obsahuje ve svém § 154 speciální úpravu majetkového vypořádání s bývalým společníkem, jehož podíl byl představován kmenovým listem a jehož účast ve společnosti zanikla v důsledku prohlášení kmenového listu za neplatný²⁰⁹.

Z ustanovení § 154 odst. 1 ZOK, které upravuje právo společnosti si započíst pohledávky, které jí vznikly proti bývalému společníkovi v souvislosti s prohlášením kmenového listu za neplatný a v souvislosti s vydáním nových kmenových listů, plyne, že společník má v případě prohlášení kmenového listu za neplatný právo na zaplacení ceny získané z prodeje nových kmenových listů podle § 153 odst. 1 ZOK nebo na zaplacení částky odpovídající výši splněné vkladové povinnosti.

Z ustanovení § 154 odst. 1 ZOK tak lze dovodit, že v případě, že se společnosti podaří prodat nový kmenový list ve lhůtě tří měsíců, jak normuje § 153 odst. 1 ZOK, je základem pro zjištění výše vypořádacího podílu výtěžek z prodeje kmenového listu. Domnívám se, že zde uvedené pravidlo není nijak překvapivé, když de facto koresponduje se způsobem majetkového vypořádání společnosti a bývalého společníka, kterým se má společnost s bývalým společníkem vypořádat v případě prodeje uvolněného podílu dle § 213 odst. 1 ZOK.

V případě, že valná hromada rozhodne o snížení základního kapitálu o výši vkladu připadajícího na neprodaný kmenový list z důvodu, že se nepodaří nový kmenový list prodat ve lhůtě tří měsíců počítané od prohlášení (původního) kmenového listu za neplatný, má bývalý společník právo na vyplacení částky odpovídající splněné vkladové povinnosti

²⁰⁹ Ke shodnému závěru dospěl i Tomáš Dvořák (viz DVOŘÁK, T. op. cit. sub 51. str. 179).

snížené o náklady společnosti související s prohlášením kmenového listu za neplatný a s vydáním nového kmenového listu. V tomto případě mám pochybnosti o tom, že takto zjištěná výše majetkového vypořádání je přiměřená. Za situace, kdy se dle § 142 odst. 1 ZOK může vklad rovnat 1 Kč, může dojít k tomu, že společníkovi de facto nebude vyplacen jakýkoli vypořádací podíl.

Přestože se mi jeví takovéto vypořádání s bývalým společníkem za přinejmenším nepřiměřené, usuzuji, že ustanovení § 154 ZOK je v tomto směru speciálním ustanovením ve vztahu k § 36 odst. 2 ZOK, které se tak v tomto případě nepoužije. Tento vztah předmětných ustanovení dovozují z toho, že se v § 154 odst. 1 ZOK hovoří o jediné pohledávce bývalého společníka, a to o pohledávce na zaplacení částky odpovídající výši splněné vkladové povinnosti. Je-li tato pohledávka postavena naroveň výtěžku z prodeje nového kmenového listu, pak je zřejmé, že na jiné vypořádání nebude mít bývalý společník právo. Případnou nepřiměřenost takto zjištěné výše vypořádacího podílu by snad bylo možné korigovat analogickým použitím ustanovení § 36 odst. 3 ZOK.

Podle mého názoru však nic nebrání tomu, aby společenská smlouva upravila jiný způsob určení výše vypořádacího podílu pro případ, že se nepodaří prodat nový kmenový list postupem dle § 153 odst. 1 ZOK a v tomto smyslu tak vyloučila použití § 154 odst. 1 a odst. 2 ZOK. S ohledem na to, že se bývalému společníkovi nemusí dostat spravedlivého vypořádání, mohu jen doporučit, aby této možnosti bylo využito.

7.2. Forma vypořádání

Podle ustanovení § 36 odst. 4 ZOK se vypořádací podíl vyplácí v penězích, přičemž právní úprava týkající se společnosti s ručením omezeným neobsahuje zvláštní regulaci toho, v jaké formě se má společnost s bývalým společníkem majetkově vypořádat. Z absence takovéto zvláštní úpravy dovozují, že i v podmínkách společnosti s ručením omezeným je dle § 36 odst. 4 ZOK možné, aby společenská smlouva²¹⁰ nebo dohoda o vypořádání stanovila, že se společnost vypořádá s bývalým společníkem v jiné formě než v penězích.

S ohledem na předmět dohody o vypořádání lze tuto dohodu považovat za dohodu

²¹⁰ Jan Dědič se domnívá, že je možné z účelu právní úpravy postižení podílu exekucí dovodit, že ujednání o nepeněžitém plnění na vypořádací podíl je pro případ zániku účasti společníka z důvodu postižení podílu neúčinné a prosadí se dispozitivní právní úprava. Z toho dále dovozuje, že úprava vypořádacího podílu ve vztahu ke třetím osobám by měla být spíše kogentní než dispozitivní (viz DĚDIČ, J. op. cit. sub 92).

extrastatusovou, jelikož principiálně neupravuje vnitřní uspořádání společnosti ani účast (bývalého) společníka ve společnosti. Jedná se tak, podle mého názoru, o smlouvu sui generis čistě závazkové povahy²¹¹. Z tohoto důvodu se domnívám, že si smluvní strany dohody o vypořádání mohou s ohledem na autonomii vůle upravit záležitosti normované ustanovením § 36 odst. 4 ZOK odchylně od tohoto ustanovení, pouze však v mezích § 1 odst. 2 OZ. Tento závěr se uplatní i v případě, že odchylná úprava těchto záležitostí bude obsažena ve společenské smlouvě. Podle mého soudu se totiž nejedná o statusovou otázku, tedy ani o otázku týkající se postavení osob, a proto bude mít odchylné ujednání závazkovou povahu, i když bude obsaženo ve společenské smlouvě, s tím rozdílem, že takovéto ujednání společenské smlouvy bude na rozdíl od ujednání obsaženého v dohodě o vypořádání uzavřené před zánikem účasti společníka ve společnosti zavazovat i právní nástupce společníka.

Aplikace ujednání odchylného se od § 36 odst. 4 ZOK však může činit určité obtíže v případě, že bude uvolněný podíl nabízen k prodeji podle § 213 odst. 1 ZOK. Z formulace ustanovení § 213 odst. 2 ZOK se totiž podává, že by vypořádací podíl měl být vyplacen v penězích, když základem pro jeho určení je přiměřená „kupní“ cena. Pokud by společenská smlouva v rámci odchylného se ujednání nestanovila, v jaké formě má být bývalý společník vypořádán v případě prodeje uvolněného podílu postupem podle § 213 odst. 1 ZOK, bylo by nutné, podle mého názoru, nahlížet na takové odchylné se ujednání jako na obecnou úpravu a zákonnou úpravu obsaženou v § 213 odst. 2 ZOK považovat ve vztahu k odchylnému se ujednání za úpravu speciální. Jinak vyjádřeno, pokud by ze společenské smlouvy výslovně neplynulo, v jaké formě má být bývalý společník vypořádán v případě prodeje uvolněného podílu podle § 213 odst. 1 ZOK, musel by být vypořádán v penězích.

Jen pro úplnost dodávám, že dle mého názoru může být ve společenské smlouvě či v dohodě o vypořádání dohodnuto vypořádání v jiné formě než v penězích i pro případ zániku účasti společníka ve společnosti v důsledku prohlášení jeho kmenového listu za neplatný.

²¹¹ Rozhodování o uzavření dohody o vypořádání náleží dle § 163 OZ do působnosti statutárního orgánu. Je však nutné mít i na paměti, že dle § 190 odst. 2 písm. i) ZOK náleží do působnosti valné hromady schválení převodu nebo zastavení závodu nebo takové jeho části, která by znamenala podstatnou změnu dosavadní struktury závodu nebo podstatnou změnu v předmětu podnikání nebo činnosti společnosti. Dohoda o vypořádání tak může v závislosti na tom, jak by zamýšlené vypořádání s bývalým společníkem mělo proběhnout, podléhat schválení valné hromady.

7.3. Splatnost vypořádacího podílu

V případě, že bude výše vypořádacího podílu určena výtěžkem z prodeje uvolněného podílu podle § 213 odst. 2 ZOK, je společnost povinna vyplatit vypořádací podíl bez zbytečného odkladu, tedy v řádu dnů.

Pokud však bude výše vypořádacího podílu určena z účetní závěrky podle § 214 odst. 1 ZOK ve spojení s § 36 odst. 2 ZOK, je společnost povinna vyplatit vypořádací podíl dle § 214 odst. 1 ZOK ve lhůtě jednoho měsíce, a to počítané buď od uplynutí tříměsíční lhůty určené k prodeji uvolněného podílu postupem dle § 213 odst. 1 ZOK, nebo v případě, že je postup podle § 213 odst. 1 ZOK vyloučen, počítané od uvolnění podílu²¹².

Konečně dojde-li k uvolnění podílu v důsledku prohlášení kmenového listu za neplatný, je dle § 154 odst. 2 ZOK společnost povinna vyplatit bývalému společníkovi vypořádací podíl opět bez zbytečného odkladu, a to po započtení nákladů souvisejících s prohlášením kmenového listu za neplatný či s prodejem nového kmenového listu, jinak po jeho prodeji podle § 153 odst. 1 ZOK nebo po zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku.

Podle ustanovení § 36 odst. 4 ZOK lze i splatnost vypořádacího podílu upravit ve společenské smlouvě či v dohodě o vypořádání odchylně od zákona. Zde vyvstává otázka, zda je přípustné odchylné ujednání i v podmínkách společnosti s ručením omezeným, když ve vztahu k § 36 odst. 4 ZOK speciální ustanovení § 213 odst. 2 ZOK a § 214 odst. 1 ZOK obsahují vlastní, shora uvedenou, úpravu splatnosti vypořádacího podílu.

Ze zákona o obchodních korporacích nelze dovodit výslovný zákaz, který by vylučoval odchylné stanovení splatnosti vypořádacího podílu ve společenské smlouvě či v dohodě o vypořádání. Jelikož naopak obecná norma § 36 odst. 4 ZOK odchylné ujednání výslovně připouští a jelikož nelze v obecné rovině shledat, že by případným odchylným ujednáním měl být porušen veřejný pořádek či dobré mravy, dovolují si konstatovat, že i v podmínkách společnosti s ručením omezeným lze ve společenské smlouvě či v dohodě o vypořádání sjednat jinou lhůtu, v níž společnost bude povinna se majetkově vypořádat

²¹² Vladimír Janošek zastává názor, že lhůta v délce jednoho měsíce stanovená ustanovením § 214 odst. 1 ZOK k výplatě vypořádacího podílu počne plynout i v případě, že nebude postupováno podle § 213 odst. 1 ZOK až po uplynutí tří měsíců od zániku účasti společníka ve společnosti, což odůvodňuje tím, že společnosti musí být dán dostatečný prostor pro výplatu vypořádacího podílu, jinak by se mohla dostat do finančních problémů (viz JANOŠEK, V. op. cit. sub 130).

s bývalým společníkem²¹³. Pro úplnost však podotýkám, že se lze setkat i s názorem, že onu jednoměsíční lhůtu obsaženou v § 214 odst. 1 ZOK nelze prodloužit, jelikož je na ni, resp. na to, co má být v této lhůtě splněno, vázána jednoměsíční lhůta k naložení s uvolněným podílem zakotvená v § 215 odst. 1 ZOK²¹⁴.

V souvislosti s odchylným ujednáním splatnosti vypořádacího podílu však vyvstává již popsáný problém s možným zrušením společnosti, která se dostala do prodlení se splněním povinnosti naložit s uvolněným podílem. Podle § 215 odst. 1 ZOK musí soud zrušit společnost, která ve lhůtě jednoho měsíce od vyplacení vypořádacího podílu nenaloží s uvolněným podílem jedním ze základních způsobů. Sjednáním jiné lhůty k vyplacení vypořádacího podílu dojde k tomu, že po tuto dobu bude společnost moci existovat, i když některý z podílů představujících účast na ní bude uvolněn.

Přestože věřím, že s ohledem na krátké lhůty obsažené v ustanoveních § 214 odst. 1 ZOK a § 215 odst. 1 ZOK bylo záměrem zákonodárce nutit společnost k rychlému naložení s uvolněným podílem, čemuž odporuje připuštění toho, že lze sjednat jinou lhůtu k vyplacení vypořádacího podílu, jsem přesvědčen o tom, že jinou lhůtu k vyplacení vypořádacího podílu sjednat lze. V kapitole 6. Zrušení společnosti soudem pro nesplnění povinnosti naložit s uvolněným podílem jsem již uvedl, že ustanovení § 215 odst. 1 věta za středníkem ZOK je veřejnoprávní normou zakládající pravomoc soudu, přičemž jsem poukázal na to, že veřejnou moc lze vykonávat jen na základě zákona a v jeho mezích. Naopak normy vztahující se ke splatnosti vypořádacího podílu jsou normami soukromoprávními, které se dle § 1 odst. 1 OZ uplatňují nezávisle na právu veřejném. Z tohoto důvodu a z důvodu, že nelze výkladem zákona rozšiřovat pravomoc soudu zrušit prodlévající společnost, jsem toho názoru, že díkce ustanovení § 215 odst. 1 ZOK nebrání tomu, aby společenská smlouva či dohoda o vypořádání obsahovala jinou lhůtu k vyplacení vypořádacího podílu.

²¹³ Shodný názor zastává i Vladimír Janošek (viz JANOŠEK, V. op. cit. sub 130).

²¹⁴ Viz ČECH, P.; ŠUK, P. op. cit. sub 33. str. 322.

8. Uvolněný podíl a údaje zapisované do obchodního rejstříku

Občanský zákoník předpokládá existenci veřejných rejstříků právnických osob. Přestože jsou tyto rejstříky založeny na principu materiální publicity, právní řád explicitně nestanoví, že by se v souvislosti s uvolněním podílu do obchodního rejstříku cokoli zapisovalo. Přesto uvolnění podílu považují s ohledem na princip materiální publicity obchodního rejstříku za podstatnou skutečnost, která v zájmu ochrany třetích osob musí být z obchodního rejstříku patrná. Z tohoto důvodu se budu na tomto místě zabývat rozbořem právní úpravy veřejných rejstříků se zaměřením na analýzu toho, jak se uvolnění podílu promítne do stavu údajů zapsaných v obchodním rejstříku.

Domnívám se, že řešení nelze hledat v ustanovení § 25 odst. 1 písm. k) VeřRej, podle kterého se do veřejného rejstříku také запиše jiná důležitá skutečnost, o jejíž zápis požádá zapsaná osoba, má-li na takovém zápisu právní zájem. Z tohoto ustanovení lze sice dovodit, že by bylo možné do obchodního rejstříku zapsat informaci o uvolnění podílu, avšak provedení takového zápisu by bylo de facto závislé na libovůli společnosti. Obchodní rejstřík by tak v tomto směru nesplňoval svůj účel.

V případě společnosti s ručením omezeným se do obchodního rejstříku запиše jednak dle § 48 odst. 1 písm. b) VeřRej výše vkladu každého společníka a dále dle § 48 odst. 1 písm. j) VeřRej jméno a sídlo nebo adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, společníků, výše podílu každého společníka, druh podílu a popis práv a povinností s ním spojených alespoň odkazem na společenskou smlouvu uloženou ve sbírce listin a údaj o tom, zda byl na podíl vydán kmenový list. Ze zde uvedených ustanovení zákona o veřejných rejstřících je zřejmé, že se zapisují údaje, které mají vypovídací hodnotu o účasti společníka ve společnosti, tedy údaje, které se vztahují ke společníkovi.

Z textace ustanovení § 48 odst. 1 písm. j) VeřRej dovozují, že po zániku účasti společníka ve společnosti by měly být údaje o osobě společníka z obchodního rejstříku vymazány a s nimi i veškeré údaje o podílu společníka. Domnívám se totiž, že osobu, již zanikla účast ve společnosti, již nelze považovat za společníka. Pokud by tedy převládl tento názor, že osoba, již zanikla účast ve společnosti, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný, není již společníkem, nebyl by legální důvod pro to, aby v obchodním rejstříku zůstaly zapsány údaje o osobě bývalého společníka, o jeho podílu a výši vkladu. Proto by tyto údaje měly být po zániku účasti společníka ve společnosti z obchodního rejstříku vymazány.

Někteří autoři²¹⁵, jak jsem již vícekrát uvedl výše, zastávají s ohledem na textaci ustanovení § 212 odst. 1 ZOK názor, že osoba, již zanikla účast ve společnosti, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný, zůstává společníkem (byť bez jakýchkoliv společnických práv a povinností) až do okamžiku, kdy společnost naloží s uvolněným podílem. Domnívám se ale, že i v případě, že by převládl tento výklad ustanovení § 212 odst. 1 ZOK, bude po zániku účasti společníka ve společnosti nutné údaje o osobě bývalého společníka, o podílu a o výši vkladu bývalého společníka z obchodního rejstříku vymazat. Protože neexistuje zákonná povinnost zapsat informaci o uvolnění podílu do obchodního rejstříku, považuji za nezbytné interpretovat pojem "společník" použitý v zákoně o veřejných rejstřících do určité míry autonomně, a to jako osobu, která má účast ve společnosti a může tak vykonávat veškerá společnická práva a povinnosti. Pokud je totiž primárním účelem veřejných rejstříků ochrana práv osob, pak je nezbytné zákon o veřejných rejstřících interpretovat tak, aby zamýšleného legitimního účelu bylo dosaženo. Z tohoto důvodu usuzuji, že v každém případě musí po zániku účasti společníka ve společnosti, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný, dojít k výmazu údajů o společníkovi, o jeho podílu a výši jeho vkladu z obchodního rejstříku. Jen tak mohou být chráněna práva osob jednajících v důvěře v údaje zapsané v obchodním rejstříku.

²¹⁵²¹⁵ Viz poznámka pod čarou č. 69.

9. Srovnání se zahraniční právní úpravou

V této kapitole popíši zahraniční právní úpravy společnosti s ručením omezeným, respektive její zahraniční obdoby. Mým cílem bude zjistit, zda předmětné předpisy upravují institut uvolněného podílu. Nebudu se přitom soustředit na to, zda relevantní předpisy používají pojem "uvolněný podíl", nýbrž budu sledovat to, zda tento institut znají z materiálního hlediska.

Z tohoto důvodu musím na tomto místě připomenout podstatu institutu uvolněného podílu, jak se podává ze zákona o obchodních korporacích. Za uvolněný podíl se považuje podíl společníka, jehož účast ve společnosti zanikla, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný. Zákon o obchodních korporacích pak v ustanovení § 212 odst. 3 ZOK ukládá společnosti povinnost naložit s uvolněným podílem jedním ze způsobů upravených v ustanoveních § 213 a § 215 ZOK.

S ohledem na shora uvedenou úpravu zákona o obchodních korporacích se tak zaměřím na to, zda zahraniční právní úpravy společnosti s ručením omezeným umožňují, aby společníkovi zanikla jeho účast ve společnosti tak, aniž by ji nabyt někdo jiný, a zda tatáž právní úprava stanoví, jak má být po takovém zániku účasti společníka ve společnosti postupováno.

9.1. Slovenská republika

Na Slovensku je stále ještě účinný zákon č. 513/1991 Sb., obchodný zákonník, přičemž slovenský zákonodárce nepřistoupil po vzniku samostatné Slovenské republiky k principiální změně právní úpravy zániku účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným a způsobu naložení s obchodním podílem společníka, jehož účast ve společnosti zanikla, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný. Slovenská právní úprava je tak prakticky totožná s tím, co v České republice platilo do konce roku 2013. Z tohoto důvodu si tak dovoluji odkázat na kapitulu 1.3. „Uvolněný“ podíl podle obchodního zákoníku, v níž jsem předchozí českou právní úpravu popsal.

Ve stručnosti lze ale uvést, že podíl společníka, jehož účast ve společnosti zanikla, dle § 113 odst. 5 obchodného zákoníku přechází na společnost, která je povinna ho buď prodat, z rozhodnutí valného zhromaždenia ho nechat přejít na zbývající společníky za protiplnění ve výši vypořádacího podílu, nebo snížit základní kapitál o vklad připadající na

podíl bývalého společníka.

Pro úplnost uvádím, že slovenská právní úprava obsahuje ve srovnání s předchozí českou úpravou drobné odchylky v regulaci jednotlivých důvodů zániku účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným. Nepovažuji však za nutné se zde zabývat jejich popisem.

9.2. Spolková republika Německo

Právní osobou, která je ve Spolkové republice Německo ekvivalentem české společnosti s ručením omezeným, je „Gesellschaft mit beschränkter Haftung“ (zkráceně „GmbH“). Právní úprava německé GmbH je obsažena v zákoně Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, BGBl. III, Nr. 4123-1 (dále jen „GmbHG“).

V ustanovení § 21 GmbHG je obsažena úprava kadučního řízení, přičemž dle § 21 odst. 2 GmbHG společnost po uplynutí dodatečné lhůty ke splnění vkladové povinnosti prohlásí, že prodlévající společník pozbyl svůj podíl a své splátky vkladu do základního kapitálu. Vyloučený společník však i po svém vyloučení ručí za splacení nesplacené části vkladu (viz § 21 odst. 3 GmbHG).

Za splnění vkladové povinnosti ručí dle § 22 GmbHG i právní předchůdce vyloučeného společníka a každý předchozí právní předchůdce, ale každý vždy jen po dobu pěti let od okamžiku, kdy ve vztahu ke společnosti přestal být společníkem. Právní předchůdce, který společnosti splatí dlužnou splátku vkladu, nabývá podíl vyloučeného společníka. Německá právní úprava tak poskytuje společnosti větší jistotu, že vklady budou vymoženy, než česká právní úprava, která zakotvuje jen ručení bývalého společníka²¹⁶.

Pokud bude vymáhání dlužné částky po právních předchůdcích vyloučeného společníka neúspěšné, může společnost dle § 23 GmbHG podíl vyloučeného společníka prodat ve veřejné dražbě. Jiným způsobem lze podíl vyloučeného společníka prodat jen se souhlasem vyloučeného společníka.

Nepodaří-li se splacení vkladu do základního kapitálu vymoci od vyloučeného společníka či jeho právních předchůdců, ani jej uhradit z výtěžku z prodeje podílu, jsou zbývající společníci dle § 24 GmbHG povinni se na chybějící částku složit v poměru svých

²¹⁶ Podle § 209 odst. 1 ZOK ručí převodce podílu společnosti za dluhy, které byly s podílem na nabyvatele převedeny. Domnívám se však, že v případě zániku účasti nabyvatele podílu ve společnosti zanikne jeho vkladová povinnost, a v důsledku toho tak dle § 2026 odst. 1 OZ zanikne i ručitelský závazek převodce.

obchodních podílů. Částky, které od jednotlivých společníků není možno získat, budou podle výše uvedeného poměru rozpočítány mezi ostatní společníky. Celá shora popsaná německá právní úprava je dle § 25 GmbHG kogentní.

Shora uvedené si dovolím shrnout tak, že i německá právní úprava GmbH z materiálního hlediska zná institut uvolněného podílu, když normuje jak zánik účasti společníka ve společnosti, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný, tak též i to, jak má společnost po uvolnění podílu postupovat.

9.3. Rakouská republika

Právní osobou, která je v Rakouské republice ekvivalentem české společnosti s ručením omezeným, je „Gesellschaft mit beschränkter Haftung“ (zkráceně „GmbH“). Právní úprava rakouské GmbH je obsažena v zákoně RGBL.²¹⁷ Nr. 58/1906 über Gesellschaften mit beschränkter Haftung (dále jen „GmbHG“). Relevantní rakouská právní úprava kadučního řízení a následného postupu společnosti je v základu obdobná jako právní úprava německá s tím, že podrobněji normuje způsob naložení s „uvolněným podílem“.

V ustanovení § 66 GmbHG je obsažena úprava kadučního řízení, přičemž dle § 66 odst. 2 GmbHG musí jednatelé prohlásit prodlévající společníky za vyloučené. S prohlášením o vyloučení je spojena ztráta veškerých práv vyplývajících z podílu včetně všech uhrazených splátek vkladu. Vyloučený společník však dle § 69 GmbHG i po svém vyloučení ručí za splacení nesplacené části vkladu.

Podle § 67 GmbHG ručí společnosti za splnění vkladové povinnosti i všichni předchůdci vyloučeného společníka, kteří byli během posledních pěti let před vyzváním vyloučeného společníka ke splnění jeho vkladové povinnosti zapsáni v obchodním rejstříku jako společníci. Rakouská právní úprava tak poskytuje společnosti větší jistotu, že dojde k úplnému splacení vkladu, než úprava česká²¹⁸. Právní předchůdce, který společnosti splatí dlužnou splátku vkladu, nabývá podíl vyloučeného společníka.

Pokud bude vymáhání dlužné částky po právních předchůdcích vyloučeného společníka neúspěšné, může společnost dle § 68 GmbHG podíl vyloučeného společníka prodat, a to ve lhůtě jednoho měsíce z volné ruky za cenu přinejmenším odpovídající účetní

²¹⁷ Jedná se o zkratku německého slova Reichsgesetzblatt (RGBL.), což byla sbírka císařských patentů, zákonů, nařízení a státních smluv, která byla vydávána v letech 1849–1918.

²¹⁸ Viz poznámka pod čarou č. 216.

hodnotě podílu zjištěné z rozvahy společnosti (viz § 68 odst. 2 GmbHG). Po uplynutí oné jednoměsíční lhůty může společnost „uvolněný“ podíl prodat již jen ve veřejné dražbě prováděné makléřem či soudem (viz § 68 odst. 2 a odst. 3 GmbHG). Vydražitel nabude „uvolněný podíl“ teprve tehdy, pokud společnost vysloví svůj souhlas s převedením podílu na vydražitele. Souhlas je považován za udělený, nebude-li vydražitel do osmi dnů po dražbě informován o upření souhlasu (viz § 68 odst. 4 GmbHG). Rakouská právní úprava nepřipouští, aby byl „uvolněný podíl“ prodán jiným způsobem.

Nepodaří-li se společnosti domoci se splacení vkladu na vyloučeném společníkovi či na jeho právních předchůdcích ani jej uhradit z výtěžku z prodeje podílu, jsou zbývající společníci dle § 70 GmbHG povinni se na chybějící částku složit v poměru svých podílů. Částky, které od jednotlivých společníků není možno získat, budou podle výše uvedeného poměru rozpočítány mezi ostatní společníky. Tím zbývající společníci získávají ve vztahu k „uvolněnému podílu“ právo na podíl na zisku a na likvidačním zůstatku, a to v poměru, v jakém se složili na nesplacenou část vkladu vyloučeného společníka. Pokud se později podaří „uvolněný podíl“ prodat, budou z výtěžku společníkům vráceny příspěvky, které uhradili, a případný přebytek bude vyplacen vyloučenému společníkovi. Celá shora popsaná rakouská právní úprava je dle § 71 GmbHG kogentní.

Shora uvedené si dovolím shrnout tak, že i rakouská právní úprava GmbH z materiálního hlediska zná institut uvolněného podílu, když normuje jak zánik účasti společníka ve společnosti, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný, tak též i to, jak má společnost po uvolnění podílu postupovat.

10. Úvahy de lege ferenda

V předchozích kapitolách jsem poukázal na ty části zákona o obchodních korporacích týkající se institutu uvolněného podílu, které sami o sobě či ve spojení s jinými činí interpretační obtíže. V návaznosti na zjištěné nedostatky v současnosti účinné právní úpravy chci na tomto místě navrhnout znění norem regulujících institut uvolněného podílu, které by netrpěly nedostatky popsány v předchozích kapitolách.

Z textu této práce je zřejmé, že je pro mě ústředním pojmem účast společníka ve společnosti, tedy to, že společník svou účastí ve společnosti danou společností ve smyslu ustanovení § 210 odst. 1 OZ spoluvytváří. Vyjdu-li z toho a zohledním-li obsah pojmu uvolněný podíl, mohla by obecná právní úprava institutu uvolněného podílu vypadat takto:

§ 212

(1) Zanikne-li společníkovi účast ve společnosti, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný, zanikne spolu s účastí i podíl, který tuto účast ve společnosti a práva a povinnosti z ní plynoucí představoval.

(2) Po zaniklém podílu zůstává uvolněný podíl, se kterým společnost naloží za podmínek uvedených v § 213 a 214. S uvolněným podílem nejsou spojena jakákoliv práva či povinnosti.

(3) Nenaloží-li společnost s uvolněným podílem do šesti měsíců ode dne, kdy zanikla účast společníkovi ve společnosti, soud ji i bez návrhu zruší a nařídí její likvidaci.

(4) Byl-li zaniklý podíl zastaven, postihuje zástavní právo od okamžiku zániku podílu pohledávku bývalého společníka na výplatu vypořádacího podílu.

§ 213

(1) Bez zbytečného odkladu po zániku účasti bývalého společníka ve společnosti, nejpozději však do tří měsíců, rozhodne valná hromada o přechodu uvolněného podílu nejméně za protiplnění ve výši vypořádacího podílu na zbývající společníky nebo sníží základní kapitál o vklad, který připadal na zaniklý podíl.

(2) Přejedem uvolněného podílu na zbývající společníky nabývají zbývající společníci účast ve společnosti a práva a povinnosti z této účasti plynoucí, jakou představoval zaniklý podíl, a to v poměru jejich dosavadních podílů.

(3) Rozhodnutí podle odstavce 1 náleží do působnosti valné hromady a pro jeho přijetí je třeba dvouřetinové většiny hlasů všech společníků; rozhodnutí se osvědčuje veřejnou listinou.

§ 214

(1) Byl-li zaniklý podíl neomezeně převoditelný, prodá společnost uvolněný podíl, nestanoví-li společenská smlouva jinak; smlouva o prodeji uvolněného podílu vyžaduje písemnou formu s úředně ověřenými podpisy. Společnost má právo požadovat po bývalém společníkovi úhradu nákladů vynaložených v souvislosti s prodejem uvolněného podílu.

(2) Zbývající společníci mají předkupní právo k prodávanému uvolněnému podílu. Koupí uvolněného podílu nabývá kupující účast ve společnosti a práva a povinnosti z této účasti plynoucí, jakou představoval zaniklý podíl. Využije-li předkupní právo více zbývajících společníků, nabudou tuto účast ve společnosti v poměru jejich dosavadních podílů.

(3) Je-li výtěžek z prodeje uvolněného podílu vyšší než vypořádací podíl, na který vzniklo bývalému společníkovi právo, tvoří tento rozdíl součást vypořádacího podílu a společnost ho bez zbytečného odkladu po nabytí účinnosti smlouvy podle odstavce 1) vyplatí bývalému společníkovi.

(4) Nepodaří-li se společnosti uvolněný podíl prodat postupem podle odstavce 1 v přiměřené lhůtě, rozhodne valná hromada před uplynutím lhůty uvedené v § 212 odst. 3 o naložení s uvolněným podílem podle § 213 odst. 1.

Lze si ale představit i jiný přístup k samotnému zániku účasti společníka ve společnosti. Zánik účasti společníka ve společnosti by mohl být rozložen do dvou fází, kdy

by na základě skutečností, s nimiž v současnosti účinná právní úprava spojuje zánik účasti společníka ve společnosti a o nichž bylo pojednáno v kapitole 4. Právní důvody uvolnění podílu této práce, došlo ke zrušení účasti společníka ve společnosti, čímž by došlo k uvolnění podílu. Účast společníka ve společnosti by však zanikla až okamžikem, kdy by společnost naložila s uvolněným podílem. Zde uvedené by však vyžadovalo legislativní zásah do mnoha dalších ustanovení zákona o obchodních korporacích. Obecná ustanovení týkající se uvolněného podílu by však v tomto případě mohla vypadat takto:

§ 212

(1) Dojde-li ke zrušení účasti společníka ve společnosti, stává se podíl tohoto společníka uvolněným podílem, se kterým společnost naloží za podmínek uvedených v § 213 a 214. Naložením s uvolněným podílem zaniká účast společníka ve společnosti, jehož účast byla zrušena.

(2) Po dobu, kdy je podíl uvolněn, nelze vykonávat práva a povinnosti spojená s podílem společníka, jehož účast ve společnosti byla zrušena; k právním jednáním tohoto společníka týkajících se uvolněného podílu se nepřihlíží.

(3) Nenaloží-li společnost s uvolněným podílem do šesti měsíců ode dne, kdy byla zrušena účast společníka ve společnosti, soud i bez návrhu společnost zruší a nařídí její likvidaci.

§ 213

(1) Bez zbytečného odkladu po zrušení účasti společníka ve společnosti, nejpozději však do tří měsíců, rozhodne valná hromada o přechodu uvolněného podílu nejméně za protiplnění ve výši vypořádacího podílu na zbývající společníky nebo sníží základní kapitál o vklad, který připadal na podíl společníka, jehož účast byla zrušena.

(2) Přechodem uvolněného podílu na zbývající společníky nabývají zbývající společníci podíl společníka, jehož účast byla zrušena, podle poměru jejich podílů.

(3) Rozhodnutí podle odstavce 1 náleží do působnosti valné hromady a pro jeho

přijetí je třeba dvoutřetinové většiny hlasů všech společníků; rozhodnutí se osvědčuje veřejnou listinou.

§ 214

(1) Byl-li podíl společníka, jehož účast ve společnosti byla zrušena, neomezeně převoditelný, prodá společnost uvolněný podíl, nestanoví-li společenská smlouva jinak; smlouva o prodeji uvolněného podílu vyžaduje písemnou formu s úředně ověřenými podpisy. Společnost má právo požadovat po bývalém společníkovi úhradu nákladů vynaložených v souvislosti s prodejem uvolněného podílu.

(2) Zbývající společníci mají předkupní právo k prodávanému uvolněnému podílu. Koupí uvolněného podílu nabývá kupující podíl společníka, jehož účast ve společnosti byla zrušena. Využije-li předkupní právo více zbývajících společníků, nabudou podíl podle poměru svých dosavadních podílů.

(3) Je-li výtěžek z prodeje uvolněného podílu vyšší než vypořádací podíl, na který vzniklo bývalému společníkovi právo, tvoří tento rozdíl součást vypořádacího podílu a společnost ho bez zbytečného odkladu po nabytí účinnosti smlouvy podle odstavce 1) vyplatí bývalému společníkovi.

(4) Nepodaří-li se společnosti uvolněný podíl prodat postupem podle odstavce 1 v přiměřené lhůtě, rozhodne valná hromada před uplynutím lhůty uvedené v § 212 odst. 3 o naložení s uvolněným podílem podle § 213 odst. 1.

V obou navržených právních úpravách se snažím v maximální možné míře vyhnout problematice vypořádání s bývalým společníkem. Domnívám se totiž, že v současnosti účinné právní úpravě se až příliš prolínají instituty naložení s uvolněným podílem a majetkového vypořádání s bývalým společníkem. Jsem však přesvědčen o tom, že přestože tyto instituty spolu úzce souvisí, je třeba na ně nahlížet odděleně, a to už jen z toho důvodu, že v právním řádu mají odlišný účel. Zatímco účelem naložení s uvolněným podílem je uvedení faktického stavu, tedy změněné, resp. neodpovídající struktury společníků ve společnosti do souladu se stavem předvídaným společenskou smlouvou, účelem

majetkového vypořádání s bývalým společníkem je to, aby bývalému společníkovi bylo spravedlivě kompenzováno pozbytí jeho podílu, jenž má majetkovou hodnotu. Pouze v rámci prodeje uvolněného podílu jsem se rozhodl zohlednit skutečnost, že uvolněný podíl může být prodán za vyšší částku, než na jejíž výplatu vzniklo bývalému společníkovi právo.

Ve snaze nepropojovat naložení s uvolněným podílem a vypořádání s bývalým společníkem jsem odmítl převzít myšlenku provedení zápočtů pohledávek a odpočtů nákladů souvisejících s prodejem uvolněného podílu, jak v současnosti normuje § 213 odst. 2 a odst. 3 ZOK. Naopak v § 214 odst. 1 navrhuji stanovit jen a právě to, že společnost má právo požadovat po bývalém společníkovi úhradu nákladů vynaložených v souvislosti s prodejem uvolněného podílu. Z toho bude zřejmé, že společnosti vznikne určitá pohledávka. Právo společnosti si jednostranně započíst své pohledávky za bývalým společníkem (včetně dospělých vkladových či příplatkových povinností) by podle mého soudu mělo být však normováno v § 36 ZOK, a to například jako jeho pátý odstavec, kam takové ustanovení systematicky patří.

Mnou navržená právní úprava naložení s uvolněným podílem dále nepočítá s tím, že by bez dalšího docházelo k dělení podílu. Přestože spoluvlastnictví považuji za nutné zlo a naopak preferuji, aby byly věci vlastněny pouze jednou osobou, je-li to alespoň trochu možné, jsem toho názoru, že vlastnění podílu ve společnosti s ručením omezeným vyžaduje odlišný přístup. Shora již bylo uvedeno, že práva a povinnosti všech společníků plynoucí z jejich účastí ve společnosti tvoří komplex mechanismů řízení společnosti a kontroly její činnosti²¹⁹. Bezhlavé dělení podílů, tedy i toho, co představují, by mohlo narušit fungování tohoto mechanismu. Proto preferuji, aby k dělení podílů docházelo jen z vůle společníků, potažmo se souhlasem valné hromady, a tedy na jejich odpovědnost. Právě společníci na rozdíl od zákonodárce znají svou společnost a jsou jako jediní schopni posoudit, zda rozdělení podílu vyžaduje úpravu vnitřního fungování společnosti přijetím příslušných změn společenské smlouvy.

²¹⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1652/97.

Závěr

Zákon o obchodních korporacích je sice relativně novým předpisem, přesto institut uvolněného podílu není v právním řádu České republiky žádnou novinkou. To, aby společníkovi zanikla jeho účast ve společnosti s ručením omezeným, aniž by tuto účast nabyt někdo jiný, umožňovaly prakticky všechny právní úpravy společnosti s ručením omezeným v minulosti účinné na území dnešní České republiky. Přestože se pojem uvolněný podíl v těchto předpisech zpravidla neobjevoval, doktrína ho v této souvislosti užívá přinejmenším od roku 1908.

Díky rozsáhlé a systematické analýze právní povahy uvolněného podílu jsem dospěl k závěru, že uvolněný podíl ze své podstaty nevykazuje pozitivní znak pojmu věci, jak je definován ustanovením § 489 OZ – sloužit potřebě lidí. Není ani jakkoli dána jeho podstata aktivní věcnou legitimací nějaké osoby k podání návrhu, kterým by se mohla oprávněná osoba domáhat ochrany jakýchkoli svých práv, což právní teorie považuje za podstatu nehmotných věcí. Jelikož uvolněný podíl nelze z teoreticko-právního hlediska považovat za věc v právním slova smyslu, jsem toho názoru, že podíl jako věc v právním slova smyslu zaniká okamžikem zániku účasti společníka ve společnosti, kterou spolu s právy a povinnostmi z této účasti plynoucích představoval. Uvolněný podíl považuji za nehmotnou movitou věc jen z důvodu právní fikce obsažené v ustanovení § 212 odst. 1 ZOK, přičemž uvolněný podíl není podle mého názoru nikým vlastněn.

V rámci analýzy jednotlivých důvodů zániku účasti společníka ve společnosti jsem poukázal na normy, jež nejsou doktrínou podle mého názoru správně interpretovány. Zejména se jedná o zánik účasti společníka ve společnosti z toho důvodu, že společenská smlouva omezila či dokonce vyloučila dědění podílu zesnulého společníka. Norma umožňující omezit či vyloučit dědění podílu není normou dědického práva, nýbrž pravidlem práva korporátního, které umožňuje společníkům, aby se smrtí společníka, popřípadě s další k tomuto přistoupení skutečností spojili zánik účasti společníka ve společnosti. Také jsem dospěl k závěru, že je nutné zařadit mezi důvody zániku účasti společníka ve společnosti i prohlášení kmenového listu za neplatný, jelikož z textace ustanovení § 152 a násl. ZOK plyne, že osobu, jejíž kmenové listy byly prohlášeny za neplatné, zákon o obchodních korporacích nepovažuje za společníka.

Způsoby naložení s uvolněným podílem upravené v § 215 odst. 1 ZOK lze

považovat za způsoby základní, byť formulace hypotézy naposledy uvedeného ustanovení ve spojení s § 214 ZOK může evokovat dojem, že se jedná jen o způsoby subsidiární. Je tomu tak z toho důvodu, že se dle § 212 odst. 2 ZOK použijí tyto způsoby naložení s uvolněným podílem vždy, kdy je převod či přechod podílu přinejmenším omezen. Podle mého soudu je tak prodej uvolněného podílu podle § 213 ZOK zvláštním způsobem naložení s uvolněným podílem, který společnost může využít jen v případě, že podíl byl neomezeně převoditelný a že společenská smlouva tento způsob naložení s uvolněným podílem dle § 214 odst. 2 ZOK nevyloučila.

Z předkládaného díla pak plyne, že se ve stávající právní úpravě až příliš prolínají ustanovení normující naložení s uvolněným podílem a majetkové vypořádání společnosti s bývalým společníkem. Jsem však přesvědčen o tom, že přestože tyto instituty spolu úzce souvisí, je třeba na ně nahlížet odděleně, a to už jen z toho důvodu, že v právním řádu mají odlišný účel. V důsledku tohoto nežádoucího prolínání není zřejmé, jaká je výše vypořádacího podílu v případě, že společnost prodá uvolněný podíl podle § 213 odst. 1 ZOK, a za jakých okolností je soud oprávněn společnost zrušit z důvodu jejího prodlení se splněním povinnosti naložit s uvolněným podílem.

Lze tak uzavřít, že části zákona o obchodních korporacích týkající se institutu uvolněného podílu činí sami o sobě či ve spojení s jinými interpretační obtíže, a proto se lze dobrat závěru, jaká práva a jaké povinnosti adresáti předmětných norem mají, jen při využití řady často i nadstandardních výkladových metod. Tato skutečnost tak činí zákon o obchodních korporacích pro právního laika špatně srozumitelným.

Seznam použité literatury

1. BALABÁN, P.; ČÁP, Z.; FALDYNA, F. a kol. Obchodní zákoník - komentář. Praha : Wolters Kluwer a.s., 2009. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 22.12.2014 [cit. 28.12.2014], ev. č. KO513_1991CZ.
2. BARTOŠÍKOVÁ, M. in Ještě k převodu obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným na jiného společníka. Právní praxe v podnikání. 1996, č. 1.
3. BARTOŠÍKOVÁ, M.; ŠTENGLOVÁ, I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006.
4. BEZOUŠKA, P.; HAVEL, B. Podíl v obchodní korporaci ve společném jmění manželů, prý vše jasné.. . Obchodněprávní revue. 2015, č. 4.
5. BĚHOUNEK, P. Účetní hodnota s. r. o. a její praktické použití, zveřejnění účetní závěrky v Obchodním věstníku. Účetnictví v praxi. 2006, č. 6.
6. BĚHOUNEK, P. Ukončení účasti společníka v s.r.o. Daně a právo v praxi. 2005, č. 6.
7. BĚHOUNEK, P. a kol. Společnost s ručením omezeným – prakticky včetně účetnictví a daní. 11. přepracované vydání. Olomouc : Anag, 2014.
8. BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.
9. BÍLÝ, A. Ku vládní osnově: O společnostech s ručením obmezeným. 1. Díl. Právník. 1905, s. 109 a násl.;
10. BÍLÝ, A. Ku vládní osnově: O společnostech s ručením obmezeným. 2. díl. Právník. 1905, s. 145 a násl.
11. BÍLÝ, A. Ku vládní osnově: O společnostech s ručením obmezeným. 3. díl. Právník. 1905, s. 245 a násl.
12. BÍLÝ, A. Ku vládní osnově: O společnostech s ručením obmezeným. 4. díl, Právník, 1905, s. 279 a násl.
13. BÍLÝ, A. Ku vládní osnově: O společnostech s ručením obmezeným. 5. díl. Právník. 1905, s. 323 a násl.
14. BÍLÝ, A.; NESÝ, P. C.; VACEK, F. Společnost s obmezeným ručením. Praha : UNIE, 1908.

15. BŘEŇ, M. Změny společenské smlouvy s.r.o.; Původní nebo upravené texty pro ASPI, [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 13.3.2015 [cit. 22.03.2015], ev. č. LIT22328CZ.
16. BŘEŇ, M. Změny ve složení společníků s.r.o. a změny společenské smlouvy; Původní nebo upravené texty pro ASPI, [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 13.3.2015 [cit. 22.03.2015], ev. č. LIT22358CZ.
17. BUBELOVÁ, K. Res - věci v římském právu. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.
18. CVETLER, J.; KINCL, J. Obecné dějiny státu a práva — stát a právo v otrokářském Římě. Praha : SPN, 1974.
19. ČÁP, Z.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J. Komentář k Zákonu o obchodních korporacích (90/2012 Sb.). Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, ev. č. KO90_2012CZ.
20. ČECH, P. K převodu obchodního podílu. Právní rádce. 2007, č. 11.
21. ČECH, P. K některým úskalím převodu obchodního podílu II. Právní rádce. 2007, č. 6.
22. ČECH, P. Ještě k převodu kmenového listu (a formě smlouvy o převodu podílu). Rekodifikace & praxe. 2014, č. 8.
23. ČECH, P.; ŠUK, P. Právo obchodních společností : v praxi a pro praxi (nejen soudní). 1. vydání. Praha : Ivana Hexnerová - Bova Polygon, 2016.
24. ČERNÁ, S. Lze štěpit práva k obchodnímu podílu?. in ČERNÁ, S. Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008.
25. ČERNÁ, S. Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností. Obchodněprávní revue. 2011, č. 1.
26. DAVID, O. O předmětu právních vztahů (aneb variace na velmi otřelé téma). Právník. 1999, č. 5.
27. DĚDIČ, J. Obchodní podíl v exekuci a konkursu – současný stav a budoucnost (Nezbytnost interpretace právní úpravy „effet utile“). Právní rozhledy. 2012, č. 15-16.
28. DĚDIČ, J.: in Obchodní zákoník, Komentář. Díl II., Praha : Polygon, 2002.
29. DĚDIČ, J. in Obchodní zákoník, komentář. Praha : Prospektrum, 1997.

30. DRGONEC, J. Vec v právním významu a vědecko-technický rozvoj. Právní obzor. 1990, č. 8.
31. DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 3., přepracované vydání. Praha : ASPI- Wolters Kluwer ČR, 2008.
32. DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2014.
33. DVOŘÁK, T. Vypořádání společného obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. Právní fórum. 2010, č. 11.
34. ELIÁŠ, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Ostrava : Sagit, 2012.
35. ELIÁŠ, K. Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným. Bulletin advokacie. 1996, č. 8.
36. ELIÁŠ, K. Pojetí věci v právním smyslu v návrhu občanského zákoníku (srovnávací studie). in KNAPPOVÁ, M.; DVOŘÁK, J.; KINDL, M. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám. Praha : ASPI, 2005.
37. ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. Bulletin advokacie. 2015, č. 9.
38. ELIÁŠ, K. in Valná hromada společnosti s.r.o. Právník. 1994, č. 12.
39. ELIÁŠ, K. Vypořádací podíl. Daňová a hospodářská kartotéka. 1994, č. 7.
40. ELIÁŠ, K. Společný obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným. Obchodní právo. 1996, č. 3.
41. ELIÁŠ, K. Věc jako pojem soukromého práva. Právní rozhledy. 2007, č. 4.
42. ELIÁŠ, K. Věc. Pozitivistická studie. Právník. 1992, č. 8.
43. FIEDLER, M. Zrušení a zánik společnosti s ručením omezeným a zánik účasti jejího společníka. Právo a podnikání. 1993, č. 5.
44. FILIPOVÁ, J. Exekuce k postižení obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným o jediném společníku. Ad Notam. 2004, č. 5.
45. GERLOCH, A. Teorie práva. 4. upravené vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007.
46. GREGOROVÁ, R.; TYRNER, M. Zrušení účasti společníka soudem ve společnosti s ručením omezeným pro prohlášení konkursu na majetek společníka. Právní rozhledy. 1998, č. 5.

47. HAJNÁ, K. Co s uvolněným obchodním podílem jednočlenné společnosti s ručením omezeným (k diskusi). Bulletin advokacie. 2009, č. 5.
48. HAMPEL, P. Exekuce na obchodní podíl společníka společnosti s ručením omezením. Právní rádce. 2005, č. 10.
49. HAMPEL, P. Jaké změny nastanou od 1.1.2014 v oblasti dispozice s „obchodním“ podílem v s. r. o.?. Rekodifikace & praxe. 2013, č. 4.
50. HAMPEL, P. Je podíl manžela v s. r. o., který nabyl za trvání manželství, součástí společného jmění manželů i po 1.1.2014?. Rekodifikace & praxe. 2014, č. 4.
51. HAMPEL, P. Některé novinky v postavení společníka s. r. o. podle ZOK. Rekodifikace & praxe. 2012.
52. HAMPEL, P.; WALDER, I. Komentář k Zákonu o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (304/2013 Sb.). Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 17.11.2014 [cit. 18.11.2014], ev. č. KO304_2013CZ.
53. HAMPEL, P. Statutární orgán a jeho základní povinnosti. Rekodifikace & praxe. 2014, č. 11.
54. HAVEL, B. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. Obchodněprávní revue. 2013, č. 1.
55. HAVEL, B. Úvahy ke statusovým limitům smluvní podstaty korporace. Právní obzor, 97.2014, č. 4.
56. HAVEL, B. a kol. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Ostrava : Sagit, 2012.
57. HEDRLÍN, A. Zrušení účasti společníka soudem ve společnosti s ručením omezeným. Právní rozhledy. 1998, č. 4.
58. HEJDA, J. a kol. Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech. Poznámkové znění. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013.
59. HEJDA, J. a kol. Společnost s ručením omezeným 2014. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2014.
60. HEJDA, J. a kol. Zákon o obchodních korporacích - Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2013.

61. HEJDA, J. Zánik účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným. 1. vydání. Praha : Linde Praha, 2010.
62. HEJTMÁNKOVÁ, K. Uvolněný obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným. Ad Notam. 2004, č. 1.
63. HLAVÁČ, A. Jak „čist“ nový občanský zákoník – povaha jeho právních norem. Řízení školy. 2014, č. 3.
64. HURDÍK, J. Kogentnost a dispozitivnost ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách. Ke vzájemné použitelnosti ustanovení o nadacích a nadačních fondech. Právní rozhledy. 2014, č. 7.
65. HUSTÁK, Z.; SEDLÁČEK, T. Poznámky k uplatňování práv z vad při koupi podílu obchodní korporace z pohledu právní praxe. Obchodněprávní revue. 2016, č. 2.
66. JANOŠEK, V. Mají akcionáři právo na vydání nových akcií za akcie neodevzdané, jež byly představenstvem prohlášeny za neplatné?. Obchodněprávní revue. 2015, č. 2.
67. JANOŠEK, V. Smluvní předkupní právo k obchodnímu podílu. Nihil novi sub sole?. Obchodněprávní revue. 2015, č. 1.
68. JANOŠEK, V. Vyloučení většinového společníka ze společnosti s ručením omezeným rozhodnutím soudu. Právní rozhledy. 2015, č. 13-14.
69. JOSKOVÁ, L.; PRAVDA, P. Zákon o obchodních korporacích s komentářem. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2014.
70. JUROŠKA, J.; ZAVADIL, M. Přirůstání podílů v obchodní korporaci dle zákona o obchodních korporacích. Právní rozhledy. 2015, č. 11.
71. KAVALEC, J.; MUSÍLEK, R. Obchodní zákoník. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007.
72. KINDL, M. Musí být věci užitečné (a zcela ovladatelné)?. Právní fórum. 2006, č. 9.
73. KLIMEŠ, F. Obchodní korporace v jurisdikci civilních soudů po rekodifikaci soukromého práva. Soudce. 2015, č. 7.
74. KLVAČOVÁ, K. Obchodní podíl po novele. Obchodní právo. 2001, č. 6.
75. KOHOUT, M. Uvolněný podíl v právní úpravě společnosti s ručením omezeným. Konkursní noviny. 2015, č. 11.

76. KOPÁČ, L.; ŠVESTKA, J. Je obchodní podíl postižitelný při výkonu rozhodnutí (exekuci) či nikoliv?. Právní rozhledy. 1997, č. 11.
77. KOPÁČ, L.; ŠVESTKA, J. Obchodní podíl - bezpodílové spoluvlastnictví manželů a zástavní právo. Právní rozhledy. 1996, č. 9.
78. KŘÍŽ, J. K povaze smlouvy o převodu podílu. Obchodněprávní revue. 2016, č. 7-8.
79. KUHN, P.; ŠTENGLOVÁ, I.; BÍLÁ, I.; HAVEL, B. a kol. Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.
80. KÜRTIOVÁ, S. Exekuce k postižení obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. Ad Notam. 2004, č. 3.
81. LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014.
82. LAVICKÝ, P.; POLIŠENSKÁ, P. Věci v právním smyslu. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013.
83. LOCHMANOVÁ, L. Valná hromada společnosti s ručením omezeným. Rekodifikace & praxe. 2015, č. 7.
84. MAURIC, J. Zánik účasti zahraničního společníka v české společnosti s ručením omezeným z důvodu prohlášení „konkursu“ na jeho majetek dle § 148 odst. 2 ObchZ. Právní rozhledy. 2003, č. 2.
85. MELZER, F. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy. 2013, č. 7.
86. OHEROVÁ, J. a kol. Anglicko – Český právní slovník. 4. vydání. Praha : Linde, 2010.
87. PAŘÍZEK, I. Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným a společné jmění manželů. Právní rozhledy. 2001, č. 8.
88. PEJŠEK, V. Vypořádání některých tzv. "ostatních majetkových práv" ze společného jmění manželů. Právní rádce. 2005, č. 7.
89. PELIKÁN, R. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. Obchodněprávní revue. 2012, č. 9.
90. PELIKÁN, R. Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Komentář. 1. díl (§ 1 – 179). Praha : Leges, 2010.
91. PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2.díl. Praha : Linde, 1995.

92. PELIKÁNOVÁ, I.; KOBLIHA, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. I. Díl. Praha : Linde, 1995.
93. PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k § 114 odst.3 zák.č. 513/1991 Sb.; Původní nebo upravené texty pro ASPI, [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace ze dne 17.11.2014 [cit. 22.11.2014], ev. č. LIT17135CZ.
94. PELIKÁNOVÁ, I. Úvaha o věcech v právním smyslu. Právní praxe v podnikání. 1995 , č. 11.
95. PILAŘOVÁ, I. Ukončení účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným. Účetnictví v praxi. 2010, č. 7.
96. PILAŘOVÁ, I. Ukončení účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným – prodej obchodního podílu. Účetnictví v praxi. 2010, č. 8.
97. POKORNÁ, J. Několik poznámek k převodu obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. Obchodní právo. 1994, č. 10.
98. POKORNÁ, J. Některá úskalí nové úpravy společnosti s ručením omezeným. Rekodifikace & praxe. 2015, č. 7.
99. POKORNÁ, J. in Kurs obchodního práva, Právnícké osoby jako podnikatelé. 3.vydání. Praha : C.H.Beck, 2001.
100. POKORNÁ, J. K vymezení pojmu obchodní podíl. Právník. 1995, č. 9.
101. RABAN, P. a kol. Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Praha : eurounion PRAHA, 2009.
102. RONOVSÁ, K.; HAVEL, B. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa?. Obchodněprávní revue. 2016, č. 2.
103. ROUČEK, F.; SEDLÁČEK, J. a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Repr. pův. vyd. z r. 1935. Praha: Codex Bohemia, 1998.
104. ROUČEK, F.; SEDLÁČEK, J. Komentář k o.z.o. Pojem věci v právním smyslu. komentář k § 285 o.z.o.; Původní nebo upravené texty pro ASPI, [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace z 03.02.2015 [cit. 08.02.2015]. ev. č. LIT336CZ.
105. ROUČEK, F.; SEDLÁČEK, J. Komentář k o.z.o. Cenitelné a necenitelné. komentář k § 303 o.z.o.; Původní nebo upravené texty pro ASPI, [Program] ASPI

- pro Windows, verze 2014, aktualizace z 01.03.2015 [cit. 01.03.2015]. ev. č. LIT348CZ.
106. ROUČEK, F.; SEDLÁČEK, J. Komentář k o.z.o. Hmotné a nehmotné věci. komentář k § 292 o.z.o.; Původní nebo upravené texty pro ASPI, [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, aktualizace z 01.03.2015 [cit. 01.03.2015]. ev. č. LIT338CZ.
107. SEDLÁČEK, J. Vlastnické právo Komentář k § 353 o.z.o.; Původní nebo upravené texty pro ASPI, [Program] ASPI pro Windows, verze 13+, aktualizace z 01.01.2013 [cit. 02.01.2013].
108. SPÁČIL, J. Vydržení v NOZ. Rekodifikace & praxe. 2013, č. 3.
109. SVOBODA, K. Průběh řízení a dokazování ve zvláštních řízeních soudních. Jurisprudence. 2014, č. 2.
110. SVOBODA, K.; SMOLÍK, P.; ŠÍNOVÁ, R.; a kol. Občanský soudní řád: komentář. Vyd. 1. Praha : C.H. Beck, 2013.
111. SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních, 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015.
112. ŠAFRÁNEK, J. Převod podílu ve společnosti s ručením omezeným. Daně a právo v praxi. 2014, č. 9.
113. ŠPAČKOVÁ, M. Výkladové otazníky spojené s uplatněním práva na protiplnění při prodlení s předložením účastnických cenných papírů. Obchodněprávní revue. 2015, č. 5.
114. ŠPAČKOVÁ, M. Zásada rovného zacházení se všemi akcionáři. Obchodněprávní revue. 2016, č. 1.
115. ŠTENGLOVÁ, I. in Obchodní zákoník. komentář. 10. vydání. Praha :C.H.Beck, 2005.
116. ŠTENGLOVÁ, I.; PLÍVA, S.; TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010.
117. ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
118. ŠTENGLOVÁ, I. Uvolněný obchodní podíl. Obchodní právo. 1998, č. 7.
119. ŠVECOVÁ, H. Práva a povinnosti společníka společnosti s ručením omezeným. Rekodifikace & praxe. 2015, č. 7.

120. ŠVESTKA, J.; DVORŤÁK, J.; FIALA, J.; a kol. Občanský zákoník, komentář - Svazek III - absolutní majetková práva, § 976-1474 (89/2012 Sb.). Praha : Wolters Kluwer a.s., 2014. [Program] ASPI pro Windows, verze 2014, ev. č. KO89_c2012CZ.
121. VAŠEČKA, J. Věc v právním smyslu v historickém pohledu. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1979.
122. VÍGHOVÁ, V. Nová právní úprava společnosti s ručením omezeným v zákoně o obchodních korporacích. Daně a právo v praxi. 2012, č. 10.
123. VÍTEK, J. Převod obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. Právník. 1995, č. 5.
124. VLACHOVÁ, B. Exekuce postižením podílu ve společnosti s ručením omezeným ve světle rekodifikace. Právní rozhledy. 2015, č. 3.
125. WINTEROVÁ, A. Příkázání pohledávky - několik vybraných aktuálních problémů. Právní rozhledy. 1997, č. 9.
126. ZAHRADNÍKOVÁ, R. Aplikace zákona o zvláštních řízeních soudních na některá řízení ve věcech obchodních korporací. Jurisprudence. 2014, č. 5.
127. ZIMA, P. Freeze-out. Právní rozhledy. 2012, č. 20.
128. ZVÁRA, M. Převod podílu ve společnosti s ručením omezeným a povinnost loajality. Obchodněprávní revue. 2016, č. 7-8.

Seznam použité judikatury

1. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 08. 2009, sp. zn. II. ÚS 2859/08
2. Nález Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2006, sp. zn. II. ÚS 349/2003
3. Nález Ústavního soudu ze dne 13. 6. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 75/04
4. Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 02. 2006, sp. zn. II. ÚS 649/05
5. Nález Ústavního soudu ze dne 26. 04. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 21/04
6. Nález Ústavního soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. I. ÚS 437/02
7. Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2001, sp. zn. IV. ÚS 182/01
8. Nález Ústavního soudu ze dne 19. 10. 1999, sp. zn. I. ÚS 265/98
9. Nález Ústavního soudu ze dne 26. 02. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97
10. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015
11. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 09. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2970/2013
12. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 05. 2015, sp. zn. 31 Cdo 2827/2012
13. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 04. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1365/2013
14. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 03. 2015, sp. zn. 29 Cdo 46/2015
15. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2983/2014
16. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3387/2013
17. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 05. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2189/2012
18. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3610/2013
19. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 03. 2014, sp. zn. 29 Cdo 938/2012
20. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 02. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3243/2012
21. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012
22. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 03. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2150/2011
23. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 01. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2563/2012
24. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 08. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2427/2011
25. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 06. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2321/2011
26. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 06. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2214/2010
27. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 05. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1080/2011
28. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 04. 2012, sp. zn. 23 Cdo 113/2012
29. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 03. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1554/2011
30. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 02. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3581/2010

31. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4405/2010
32. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 33 Cdo 4846/2009
33. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4613/2010
34. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 07. 2011, sp. zn. 29 Cdo 752/2011
35. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 04. 04. 2011, sp. zn. 22 Cdo 2045/2009
36. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 03. 2011, sp. zn. 29 Cdo 282/2010
37. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 02. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1590/2009
38. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 33 Cdo 3371/2008
39. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2759/2009
40. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 392/2010
41. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 5452/2008
42. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4634/2008
43. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 06. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1508/2008
44. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 03. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4967/2009
45. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 02. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1633/2008
46. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3645/2008
47. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 01. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1006/2009
48. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 09. 2009, sp. zn. 29 Cdo 673/2008
49. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 06. 2009, sp. zn. 20 Cdo 2733/2007
50. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 06. 2009, sp. zn. 29 Cdo 686/2007
51. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 04. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2845/2007
52. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 04. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2254/2007
53. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 03. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4872/2008
54. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 02. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008
55. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2408/2007
56. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 08. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 952/2007
57. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 09. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2287/2008
58. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 08. 2008, sp. zn. 22 Cdo 924/2008
59. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 06. 2008, sp. zn. 29 Cdo 322/2008
60. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 06. 2008, sp. zn. 29 Odo 1315/2006
61. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 06. 2008, sp. zn. 21 Cdo 2869/2007
62. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 03. 2008, sp. zn. 29 Cdo 408/2007

63. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 346/2006
64. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 03. 10. 2007, sp. zn. 29 Odo 794/2006
65. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 09. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1875/2005
66. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 08. 2007, sp. zn. 29 Odo 1216/2005
67. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 08. 2007, sp. zn. 29 Odo 573/2006
68. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 01. 08. 2007, sp. zn. 29 Odo 1028/2006
69. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 07. 2007, sp. zn. 29 Odo 1017/2005
70. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 06. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006
71. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 05. 2007, sp. zn. 29 Odo 894/2006
72. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 04. 2007, sp. zn. 29 Odo 460/2005
73. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 04. 2007, sp. zn. 29 Odo 844/2006
74. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 04. 2007, sp. zn. 29 Odo 1257/2006
75. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 03. 2007, sp. zn. 29 Odo 513/2005
76. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 02. 2007, sp. zn. 29 Odo 1278/2005
77. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 850/2006
78. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 824/2006
79. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 331/2006
80. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 09. 2006, sp. zn. 29 Odo 251/2006
81. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 07. 2006, sp. zn. 29 Odo 1017/2005
82. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 05. 04. 2006, sp. zn. 29 Odo 389/2005
83. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 05. 04. 2006, sp. zn. 29 Odo 221/2005
84. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 03. 2006, sp. zn. 29 Odo 1571/2005
85. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 02. 2006, sp. zn. 29 Odo 275/2005
86. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 07. 02. 2006, sp. zn. 29 Odo 1241/2004
87. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 07. 02. 2006, sp. zn. 29 Odo 970/2005
88. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 01. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005
89. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 01. 2006, sp. zn. 22 Cdo 103/2005
90. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 1339/2004
91. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 393/2005
92. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 28/2005
93. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 582/2005
94. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 07. 2005, sp. zn. 26 Cdo 2440/2004

95. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 1096/2004
96. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 05. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004
97. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 02. 2005, sp. zn. 20 Cdo 391/2003
98. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 07. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004
99. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 02. 2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003
100. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2003, sp. zn. 26 Cdo 501/2003
101. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 03. 2003, sp. zn. 29 Odo 396/2002
102. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 05. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 331/2002
103. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2002, sp. zn. 29 Odo 314/2001
104. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 07. 2002, sp. zn. 29 Odo 791/2001
105. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 04. 2002, sp. zn. 29 Odo 264/2001
106. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 06. 2001, sp. zn. 22 Cdo 831/2000
107. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 03. 01. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2084/2000
108. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 09. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1528/98
109. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 08. 2000, sp. zn. 22 Cdo 536/2000
110. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 06. 2000, sp. zn. 32 Cdo 97/2000
111. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 04. 04. 2000, sp. zn. 29 Cdo 2811/99
112. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 01. 1999, sp. zn. 1 Odon 101/97
113. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1998, sp. zn. 25 Cdo 1650/98
114. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 07. 10. 1998, sp. zn. 1 Odon 110/97
115. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 04. 1998, sp. zn. 1 Odon 132/97
116. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 04. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1652/97
117. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 03. 03. 1998, sp. zn. 2 Odon 46/97
118. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 08. 1997, sp. zn. 1 Odon 36/97
119. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 04. 1997, sp. zn. 2 Cdon 386/96
120. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 03. 1997, sp. zn. 1 Odon 61/96
121. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 03. 1997, sp. zn. 1 Odon 48/96
122. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 02. 01. 1997, sp. zn.
123. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 06. 1943, sp. zn. Rv II 24/43
124. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 1940, sp. zn. Rv I 976/40
125. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 01. 02. 1939, sp. zn. Rv II 486/38
126. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 03. 1927, sp. zn. Rv I 1107/26

127. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 05. 1925, sp. zn. Rv I 412/25
128. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 02. 1920, sp. zn. R II 15/20
129. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 06. 10. 2004, sp. zn. 1 Afs 26/2004
130. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 09. 2015, sp. zn. 7 Cmo 67/2015
131. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 7 Cmo 260/2014
132. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 11. 2014, sp. zn. 5 Cmo 319/2014
133. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 10. 2014, sp. zn. 7 Cmo 171/2014
134. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 03. 2009, sp. zn. 7 Cmo 306/2008
135. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 09. 2006, sp. zn. 7 Cmo 71/2006
136. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. 7 Cmo 783/2000
137. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2005, sp. zn. 7 Cmo 519/2005
138. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 08. 2003, sp. zn. 14 Cmo 41/2003
139. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 09. 2001, sp. zn. 7 Cmo 691/2000
140. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 09. 2001, sp. zn. 7 Cmo 591/2000
141. Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. 02. 1996, sp. zn. 3 Cmo 110/96
142. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 01. 1996, sp. zn. 3 Cmo 96/95
143. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 07. 1995, sp. zn. 7 Cmo 9/94
144. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 03. 1995, sp. zn. 7 Cmo 120/94
145. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 03. 1995, sp. zn. 7 Cmo 89/94
146. Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 12. 05. 2003, sp. zn. 54 Cm 8/2003
147. Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 29. 11. 1993, sp. zn. 33 Ca 193/93
148. Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31. 05. 1995, sp. zn. 37 Co 399/95
149. Rozhodnutí Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 16. 06. 1995, sp. zn. 17 Cm 405/94
150. Rozhodnutí Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 04. 05. 1995, sp. zn. 29 Cm 619/93
151. Rozhodnutí Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 22. 02. 1995, sp. zn. 29/10 Cm 33/93

152. Rozhodnutí Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 15. 02. 1995, sp. zn. 29
Cm 577/93

English summary

Vacant share

In this rigorous thesis named *The Vacant Share* I engage in analysis of the legal nature of the term vacant share in a private limited company and in analysis of legal relations pertaining to the release of a business share, especially of the use of a vacant share and property settlement with a former shareholder.

The starting point for my conclusions is my emphasis on the content of the term share in a private limited company, thus emphasis on shareholder's participation in a company, which is represented by the share, while I infer the legal nature of a vacant share from the fact, that the release of a business share occurs as a result of termination of shareholder's participation in the company without anyone else getting into the position of the former shareholder. Although my conclusions gave rise to doubts whether a vacant share is a thing in legal sense, I finally came to the conclusion that a vacant share is an intangible movable thing which is not owned by anyone, even though it does not show legal features of a thing in legal sense. After all, a vacant share is a thing because the law stipulates so.

In this thesis I significantly engage in analysis of legal relations regarding the use of a vacant share, in the course of which I identified features in effective legal regulation, upon which I divided particular ways of the use of a vacant share into three categories. Regularly I expressed my opinion whether it is possible to deviate from the law over the course of the use of a vacant share in one way or another. I categorized ways of the use of a vacant share into groups of general ways, the special way which can be utilized only in case of a business share with unrestricted transferability, and the special way of the use of a vacant share which was represented by a common certificate before its release.

I significantly paid attention also to legal regulation of property settlement between a former shareholder and the company. Again I commented on the question whether it is possible to deviate from the law over the course of settlement with a former shareholder in one way or another.

In my rigorous thesis I pointed out those parts of the Business Corporation Act regarding the institute of a vacant share which by themselves or in connection with others give rise to interpretive difficulties, and while employing wide array of interpretative

methods I attempted to reach an unequivocal conclusion which rights and duties subjects in question have in various situations. As a follow-up to ascertained weaknesses of present legal regulation I suggested new wording of relevant legal regulation, which is affected by my emphasis on participation of a shareholder in a company which is represented by a business share.

Seznam klíčových slov

společnost s ručením omezeným	- a limited liability company
podíl	- share
Uvolněný podíl	- vacant share.